

ՏԵՆԵԿԱՆՈՒ

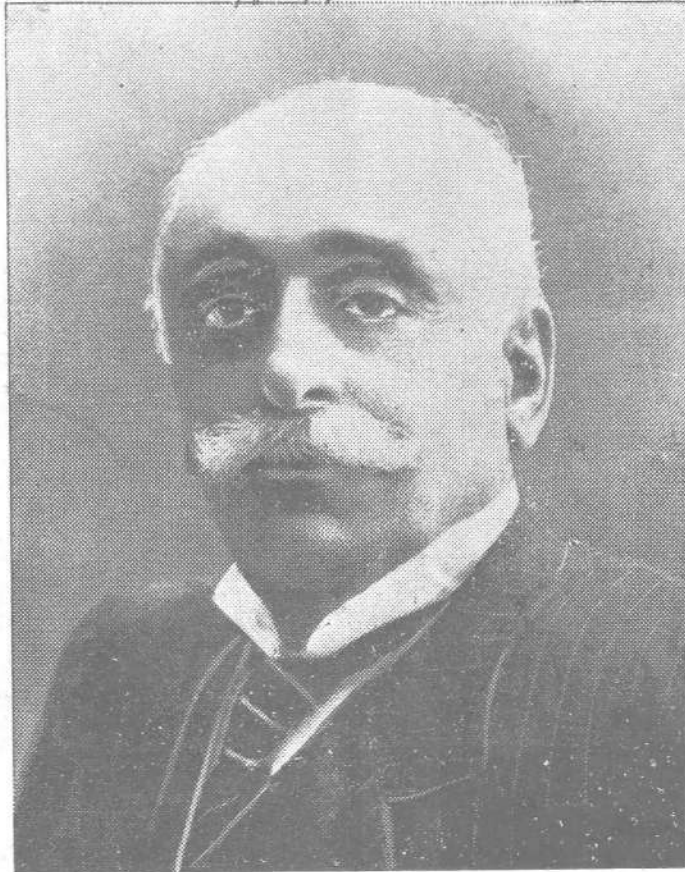
مجلة جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة

ՏԵՆԵԿԱՆՈՒ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄԻԻՆ ԳԼՏՈՒԷԻ Հ.Բ.ԸՄԻՈՒԹԵԼՆԵ

المدير المسئول ا. صاروخان - ١٥ شارع عماد الدين - تليفون ٥٥٦٣٦ - صندوق بريد ٧١٧ القاهرة

Հ. Տար. 1966 - 1-5

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ա Ձ Դ

- Տեղեկատուն առ այժմ կը հրատարակուի պարբերաբար:
- Թղթ(ակցուրեանց, դրամական նուէրներու, գիրքերու, քերթերու եւ հանդէսներու առաքումները կատարել խմբագրութեան հասցէին.

Խմբագրութիւն «ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ»ի

15, Էմատ Էլ Տին փողոց — Գահիրէ

Հեռախօս 919036 — նամակատուփ 717

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. — Վեհափառին Կոնդակը
2. — Յորելար Բարեգործականը
3. — Հատուած մը Նախագահին Սօսքէն
4. — Մարմինք
5. — Լճնչպէս կաղձուկեացու Հ. Բ. Ը. Միութիւնը
6. — Հ. Բ. Ը. Միութեան 60ամեակը
7. — Մերգոնեան կրթարան
8. — Վասպուրական
9. — Նժոյգը
10. — Հ. Բ. Ը. Միութեան 52րդ ժողովը
11. — Մերգոնեան Կրթ. Հաստատութեան 40ամեակը
12. — Յորելար անդամներ
13. — Ալբէո Շուայցէր
14. — Հ. Բ. Ը. Միութեան 60ամեակի տօնահասարակութիւնը
15. — Չալըճին
16. — Տաթև
17. — Գաճիրէի Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեանքն
18. — Հ. Բ. Ը. Միութիւնը Բրանի մէջ
19. — Հ. Բ. Ը. Միութեան 60 տարին
20. — Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդրոնի շէնքը
21. — Երխտասարգացի Հասարակութիւն
22. — Տիրունի

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՅԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԿՈՆԴԱԿԸ

ՎԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻՍ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐ․ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՒՈՅ
ԱՅՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱՇՆԻ

ՊԱՏՈՒՄՐԺԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ,
ՅՄՐԳՄՐԺԱՆ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՄՍՍՆԱՃԻԻՂԻԾ
ԵՒ ՀՄՄԱՅՆ ԲՍՐԵՍԷՐ ԵՒ ԱՍՏՈՒՄԾՄՊԱՇՏ ԱՆՆՊԱՄՈՅ
ՀՍՅԿԱԿԱՆ ԲՍՐԵԳՈՐԾՄԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ,
Ի ԳԱՀԷ ՍՐԲՈՅ ՀՕՐՆ ՄԵՐՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ
ԵՒ Ի ԳԱՀԱԿԱԼԷ ՆՈՐԻՆ ՈՂՋՈՐՅՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ

Քասաներորդ դարը հայ ժողովուրդի կեանքին վրայ բացուեցաւ նախախնամական ընծայով մը: 1906 թուականին Նեղոսի արեւոտ ամերոն ծնունդ առաւ բարի գործի նուիրուած հայկական կազմակերպութիւն մը, զոր յղացաւ ու գլխաւորեց մեծ սրտի աէր պայծառատես հայ մարդ մը՝ Պօղոս Նուպար, իր նըման ազնիւ հոգիներու անմիջական գործակցութեամբ:

Անցնող վաթսուէ տարիները կը վկայեն, թէ սոյն կազմակերպութիւնը եղաւ հարազատօրէն հայկական, ճշմարտապէս բարեգործական, համազգային իմաստով ընդհանուր, եղբայրական սիրով քրիստոնէական գութի զգացումը եւ հայ ժողովուրդին ու հայրենիքին նեցուկ հանդիսանալու գիտակցութիւնը:

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը ծառայութեան եւ զոհարերութեան ուխտ մըն է, որ ահա մեց տասնամեակներէ ի վեր կը գործէ հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ ամէն տեղ: Այս ամբողջ ժամանակաշրջանին, հայ ազգային կեանքին մէջ չկայ կարեւոր ու բախտորոշ իրադարձութիւն մը, շինարար մեծ ձեռնարկ մը՝ կրօնական, կրթական կամ հայրենասիրական, որուն կենսագործման, ամբողջապէս կամ մասամբ, օժանդակած չըլլայ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան բարի ձեռքը, գիտակցական հաւատարմութեամբ մեր ժողովուրդի անցեալէն մեզի հասած ժառանգութեան եւ անայլայլ հաւաստով անոր ներկայի ու ապագայի նկատմամբ:

Այսպիսի միութիւն մը կոչուած է յաւէտ ապրելու, վասնզի ան կը մարմնաւորէ հայ ժողովուրդի ապրելու, գոյատեւելու եւ ստեղծագործելու մակերական կերպերէն մին, ու կը գործէ հայ ժողովուրդի յաւերժութեան համար:

Ս. Էջմիածնէն, իբրեւ Հայոց Հայրապետ, անհուն մխիթարութեամբ կը շնորհաւորենք ու կ'օրհնենք Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը եւ իր բոլոր բարեսէր անդամները եւ անոր կեդրոնական վարչութեան իմաստուն եւ ազնուասիրտ ղեկավարները՝ հայցելով բոլորին համար Աստուծոյ օգնականութիւնը, որպէսզի նոյն ոգիով, նոյն եռանդով եւ նոյն արդիւնաւէտութեամբ շարունակեն իրենց բարեգործական առաքելութիւնը մեր ազգային կեանքէն ներս, հետզհետէ առաւել համախմբելով երիտասարդ ու կենսունակ ուժեր եւ հետզհետէ առաւել տարածելով իրենց կեննարար հովանին Սփիւռքի հայութեան լայն զանգուածներուն վրայ:

Ամէն հայու նուիրական պարտքն է զմահատել Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը ու զօրավիգ կանգնիլ անոր, սմբակուռ ու անսասան պահել զայն եւ սատարել բարոյապէս եւ նիւթապէս անոր ազգաշէն աշխատանքին:

Ողջոյն եւ յարգանք եւ հայրապետական օրհնութիւն Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան, անոր երջանկայիշատակ հիմնադիրներուն, անոր վաթսունամեայ փառաւոր գործունէութեան եւ անոր ներկայ իմաստուն ու անձնուէր ղեկավարութեան:

Թող ապրի, զօրանայ ու բարգաւաճի բարեգործութեան կոչւած հայոց մեծ կազմակերպութիւնը՝ ի փառս հայ ազգի բարոյական հանճարի:

«Այսուհետեւ զօրացարուք Տերամբ, եւ կարողութեամբ զօրութեան Նորս. եւ զգեցարուք զպատագինութիւն Աստուծոյ» (Եփես. 2. 10-119, եւ «Ինքն Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս եւ Աստուած եւ Հայր մեր... մխիթարեացի զսիրոս Զեր եւ հաստատեցի յամենայն րակս եւ գործս բարութեան») (Բ. Թեոսաղ. Բ. 15-16):

Ամէն:

Տուաւ կոնդակս ի 1-ն Յունուարի
1966 Փրկչեան ամի,
եւ ի տումարիս Հայոց ՌՆԺԵ.
Ի մաշրախան Սրբոյ Էջմիածնի:

Պապ Կղիստոս

ՍԱՅՐԱԳՈՆ ԳՈՍՏԻՄԱՐԵ ԵՒ ԿՈՔՈՂԿՈՍ
ԱՍՆԱՅՆ ԱՍՑՑ

**Հ. Բ. Ը. Մ. Ի 60-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍԱԿՈՐ
ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ**

Հինգշաբթի երեկոյ, 14 Ապրիլ 1966, Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի ղահլիճին մէջ (Ալավերտեան - 37) տեղի ունեցած է ժողովրդային հաւաքոյթ մը, նշելու համար Յմանակը Հայրական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան, որ սփիւռքահայութեան ամենամեծ կազմակերպութիւնն է: Բացման խօսքը արտասանած է յանաստեղծ ՎԱՂԱՄՇԱԿ ՆՈՐԵՆՅ, բանաստեղծ է ՎԱՐԴԳԷՍ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ: Ելոյթներէ վերջ, գործադրուած է գեղարուեստական յայտադիր:

ՅՈՐԲԵԼԵԱՐ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ

Կերտել հայոց աշխարհի մբրկաւ զստաւած եղբայրներու Միութիւնը, վերականգնել յուսահատ ժողովուրդի մը ինքնավրտահուլթիւնը, աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած հայ բեկորները համախմբել մէկ դրօշի տակ եւ անոնց միացման գիծը հանդիսանալ Միւրաքի մէջ, ապրիլ հայը հայրով եւ հայրուն համար բնաբանով եւ Միութիւնը զօրութիւն է դաւանանքով: Ահա այն բարոյական սեղբունքները, որոնց Գոտագովը հանդիսանալու ուխտով ասպարէզ կ'իջնէր 1906ի Ապրիլ 15ին, Ս. Զատիկ օրով, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, եւ լման Վաթսուն տարիներ, խօսքով, դրշով, մամուլով եւ գործով պիտի ջանար կեանքի կոչելու, իրականացնելու այս սեղբունքները, որպէսզի հնարաւոր ըլլար ապահովել հայ ժողովուրդի գոյատեւման կարելիութիւնը:

Արդարեւ այս նորակազմ Միութեան երջանկայիշատակ հիմնադիրները մեր ազգին սպաննացող վտանգը կը տեսնէին, եւ սուլթանական կառավարութեան հայահալած քաղաքականութեան հասցուցած բազմազան շարիքները սահմանափակելու, անոնց դէմ պատասպարուելու անհրաժեշտութիւնը զգալով, կ'ուզէին ստեղծել նոր ոյժ մը, որ մեր արիւնաքամ ժողովուրդին բարոյական եւ հոգեկան կեանքը կենսաւորէր:

Հայ Յեղափոխութիւնը, հայրենասիրական մարտնչուններով, հազարաւոր հերոսներու եւ մարտիրոսներու արեան գինով փորձած էր հայ ժողովուրդի ազատ ապրելու, խաղաղօրէն գործելու իրաւունքը ապահովելու. բայց իր ջանքերը հակապետական արարքներ նկատուեցան ու անոնց հետեւանքը՝ արիւն ու աւեր...:

Տաճկահայաստանի ամբողջ տարածքին յուսահատ հայութիւն մը մնացած էր արլէւս, որ իր սեւ ճակատակերը կ'ողբար... ո՛չ միայն եկեղեցիներ, դպրոցներ, վանքեր-

չներ ու քաղաքներ, այլ եւ ամբողջ ժողովուրդի մը հոգեկան կեանքը խորտակուած, քանդուած էր. խարխլած անոր հաւատօր. սպանուած ազգային գոյապայքարին յոյժը... Եւ սկսած էր ծայր տալ զարհուրելի վտանգը, դանդուածային արտադաղթը եւ զանդուածային կրօնափոխութիւնը: Ուրեմն պէտք էր հակազդել: Պէտք էր նոր ոյժերով, նոր եւ ազդու զէնքերով մարտնչել, վերականգնելու համար խարխլած հաւատօրը, վերարծարծելու նոր յոյսեր եւ դօտեպնդել յուսահատ ժողովուրդը: Պէտք էր վերջապէս թռիչք տալ ազգային գոյապայքարին, որուն յառաջապահները՝ հայրենասիրական կազմակերպութիւնները, հայրենիքի մէջ, լքած էին գործունէութեան դաշտը: Պէտք էր լուռ, անաղմուկ շրջահայեայ աշխատանքի հրաւրելու, որպէսզի արիւնաքամ ժողովուրդը իր տոկալու ուժը բոլորովին չբաւարտեր:

Եւ հակազդող այդ միջոցը նկատուեցաւ այն հզօր ուժը, որ եղբայրական գործակցութեամբ կը ստեղծուի, հարադատին հանդէպ գուրդուրալից վերաբերմունքով ծայր կուտայ եւ անխտրական ոգիով կը նուիրագործուի: Եղբայր ե՛նք մենք, Հայր՝ Հայրով եւ Հայուն համար, Միութիւնը Զօրութիւն է, զուտ բարոյական նշանաբաններ, որոնք որդեգրուեցան եւ սկսան քարոզուիլ իբրեւ ազգային փրկարար միջոցներ: 1860ին, Օթթազիւղի մէջ (Կ. Պոլիս), Գրիգոր Օտեանի, Յովսէփ Ելիմանեանի (Մերենց) եւ Իսնաստեղծ Մկրտիչ Պէչիկթաշեանի ջանքերով կազմուած, բայց այս անգամ նեղօսի ազատ եւ հիւրընկալ ամերուն վրայ յարութիւն առնող ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՒՈՒԹԵԱՆ կողմէ, որ աւելի շեշտուած, սակի բաւ կազմակերպուած համահայկական դիմադրիծով հրապարակ կը նետուէր, ՀԱՅԿԱՅԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒՆ-

Թի՛ն, անուան տակ եւ որուն դրօշին տակ քարոզուեցաւ եղբայրութեան, միութեան եւ դործակցութեան վերելի նշանաբանները, որոնք հետզհետէ ստարածուեցան, ընդհանրացան եւ որդեգրուեցան զիտակից հայութեան բոլոր խաւերէն:

Երբեմնի զիրար ատող, իրարմէ խուստիող, իրարու հանդէպ նոյնիսկ թշնամական տրամադրութիւններ սնուցանող ԱՄՆԱԿԻՑ Հայեր», անդրադարձան իրենց կործանարար սխալին, զոր օտարն ու թշնամին կը շահագործէր. եւ սկսան հետզհետէ վերջ գտնել զաւանական ամուլ եւ վարկաբեկիչ պաշտարները եւ անմահն Պէտլիթաշէտնի «Եղբայր ենք մենք»ը աւելի ուժեղ, աւելի ողբելից եւ խանդավառ հնչել ամէն կողմ: Հայութիւնը սկսած էր ըմբռնել թէ Միութիւնը Զօրութիւն է, թէ իր հաւաքական ոյժին մէջն է իր ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ: Այլեւս զադրած էր մրրկաւ զատուած եղբայրներու միջեւ տարիներու ամուլ կռիւները. վերջ դուտած էր խտրականութիւնը, մեր ներքին անմիաբանութեան այլ անպիտան արգասիքը: Հայու զգացումը աւելի զօրաւոր կերպով սկսած էր տրոփել ամէն կուրծքերու տակ: Օտարացած կարծուած Հայեր իսկ կուգային փարիլ Բարեգործականի փրկարար դրօշին եւ իրենց նիւթական միջոցները տրամադրել Միութեան Եղբայրական Մնտուկին: Ու ամէն կողմէ բազմութիւններ, անապով իրենց հայ արեան կանչին, կը մտնէին այս նորակազմ Միութեան դրօշին տակ, հաւատարմ եւ վստահութեամբ եւ մեծագումար նուէրներով եւ անդամական սուրբերով կը զինուորագրուէին, հայ ժողովուրդի երջանկութեան եւ բարօրութեան ծառայած ըլլալու յոյսով: Ահա Ցամեայ ծերունագարդ Զուկայիկից հայը՝ Գրիգոր ՄԷՕԹԷՄԷՏԵԱՆ, որ իր ամբողջ հողային կալուածը՝ 22 Փետտան, 4000 հնչուն ոսկի արժէքով կը կտակէր Միութեան. ահա՛ Օրիորդ Աննա Չամիչը եւ Յովհաննէս էպյ Ալլահվերտեանը, երկու հայ կաթողիկէ հարազատներ, որոնք իրենց մեծագումար նուիրատուութիւններով կը դասուէին Միութեան առաջին բարերար

անդամներու շարքին. եւ այսպէս շատե՛ր, Լուսաւորչական, Կաթողիկէ կամ Աւետարանական եղբայրներ, անխտրական սիրով միացած, կը ջանային Բարեգործականի միջոցաւ դորացնել ԱԶԳԻՆ դոյառեւման միջոցները, որոնք կրթական եւ մշակութային դժով սկսած էին կաղմակերպուիլ ՀԱՅ հողին վրայ:

Բայց ահա՛ Կիլիկիոյ ահագարհուր դէպքերը եւ անոնց յաջորդող 1915ի ցեղապանութեան ոճիրները, կործանարար վտանգները, որոնք նախատեսուած էին...

Ի՞նչ կրնար ընել Բարեգործականը — էթէ ո՛չ օգնութեան հասնիլ աղէտեալ վայրերուն, նիւթական օժանդակութիւն հասցնելով, խնամատարական կազմակերպութիւններ ճամբու դնելով, որբերը հաւաքելով, այրիներուն արցունքը սրբելով եւ այլն. եւ իր այս պարտականութեանց մէջ, անհատարիմ իր ջատագոված սկզբունքներուն, ցոյց տուաւ կատարեալ զիտակցութիւն եւ իր եղբայրական օժանդակութիւնը լայնօրէն եւ անխտրականօրէն տրամադրեց բոլոր աղէտահար հայերուն, արժանանալով Առաջնայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ երջանկալիչատակ Թերղեան Գերապայծառին զնահատանքին, որ սարսափի եւ զուլումի օրերուն իր հօտը չէր լքած եւ ականատես կզած Բարեգործականի մարդասիրական եւ եղբայրասիրական գործին: Յետագային, երբ Ան դրուեց Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Գահը, 26 Յուլիս 1910 թուակիր կոնդակով ներբողեց Բարեգործականի հայրենանուէր գործը, որպէս ականատես վկայ:

Իսկ 1915ի ահաւոր սպանդաներէն, սաստաշական կոտորածներէն վերապրողները՝ զաղթականներ, որբ-որբուհիներ, անկարներ եւ հիւանդներ, ախտալարակներ եւ թրախօմէ տառապողներ, Բարեգործականի մօտ գտան կարեկից սիրտեր, օժանդակող ձեռքեր, անկաշառ եւ նուիրեալ բարեկամներ, որոնք իրենց լուսագոյնը ըրին ամոքելու, միխթարելու իրենց եղբարքայտ սարգակիցները: Իսկ եղբայրասիրական սքանչելի օրինակ մը չէ՞ր միթէ Սուրբոյ եւ Մի-

ջագևաքի անապատները խուզարկելով հա-
յահաւաք կատարելը. Ռուբէն Հերեանը չէ՞ր
միթէ այդ նուիրական գործին յառաջապա-
հը, որ Միութեան տրամադրած լայն միջոց-
ներով սկսաւ սէտեւիներու մօտ ապաստան
գտած հայ տարազիրները ազատագրել, ի
հարկին անոնց իւրաքանչիւրը Մէկ ՀնՁՈՒՆ
ՈՍԿԻԻ գնելով...

Հետեւողական իր դաւանած սկզբունք-
ներուն, Բարեգործականը անտարբեր չմ աց
նաեւ Մայր Հայրենիքի հանդէպ, որուն ծով
կարիքներուն հասնիլը իր ամենանուիրական
սրարտականութիւններէն համարեց: Ի ցի
Միութեան կողմէ եղած կառուցումներէ,
լնչպէս Մայրանոց, Ակնարուժարան, Կա-
տաղարուժարան, նորանոր շէնքերու հիմնա-
դրութիւններ եւայլն, եւայլն, Միութիւնը
հակայական գումարներ յատկացուց արտա-
սահմանի մէջ անտէր-անտիրական Թաւա-
սող զաղթականները հայրենի հողին վրայ
փոխադրելու համար: Իր այս քայլով Բարե-
գործականը ո՛չ միայն մարդասիրական
այլ նաեւ ազգային գործ կատարեց, հազա-
րաւոր հայ բողոքներ հասցնելով Հայրենի
Երկրին վերակառուցման աշխատանքին:

Վերջնապէս Բարեգործականը իր այս
Աստուածահաճոյ գործերը գլուխ հանեց
չտրհիւ այն վսեմ սկզբունքներուն, որոնց
ջատագովը հանդիսացաւ իր կազմութեան ա-
ռաջին իսկ օրէն եւ զանոնք քայլ առ քայլ
իրականացուց, իր բեղուն գործունէութեան
ընթացքին: Եւ այս իսկ պատճառաւ, ԱԶԳԻՆ
կատարեալ եւ բացարձակ վստահութիւնը,
սէրը եւ համարումը գրաւեց եւ ամէն ան-
գամ որ մեծ ԿԱՄԻՔՆԵՐՐ դիմադրակելու
հարկաւորանքին առջև գտնուեցաւ, ժողո-
վուրդը անասց իր կոչին եւ հարիւր հազար-
ներով առատացուց Միութեան եղբայրական
սնտուկը, որպէսզի ան կարողանայ լիուլի
կատարել իր ստանձնած վսեմ առաքելու-
թիւնը ի շահ Ազգին եւ Հայրենիքին:

Իսկ այժմ, երբ այլևս Հայութիւնը
նիւթապէս եւ բարոյապէս վերականգնած,
ինքզինքը գտած է Սփիւռքի մէջ, Բարեգոր-

ծականի գլխաւոր մտահոգութիւնն է ԿԸԲ-
ԹԱԿԱՆ գործը եւ ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ առա-
քելութիւնը, որոնց լծուած է իր բոլոր մի-
ջոցներով եւ ամէն տարի այս գոյք նպատակ
ներուն համար կը տրամադրէ ՀԱՌԻՒՐ ՀԱ-
ԶԱՐԱՒՈՐ տղարներ, որպէսզի մեր զաւակ-
ները ստանան հայեցի դաստիարակութիւն
եւ համալսարանական կրթութիւն, որպէսզի
հա՛լը՝ հայ մնայ իր ապաստան գտած բոլոր
երկրներուն մէջ, մինչեւ այն երջանիկ թը-
ւականը, երբ կարելի պիտի ըլլայ ամբողջ-
ջական ազգահաւաքը իրականութիւն դար-
ձնել:

Ալ ինչո՞ւ զարմանալ թէ Բարեգործա-
կանի կտակները, հիմնադրամները եւ վեր-
ջնապէս անոր նիւթական հարստութիւնները
վաթսունամեակի սեմին արդէն կը գլեն
կ'անցնին ՔՍԱՆ ՄԻԼԻՈՆ ամերիկեան տո-
լարի պատկառելի գումարը:

Հայ ժողովուրդին հետ եւ հայ ժողո-
վուրդին համար ապրող եւ գործող այս նա-
խախնամական կազմակերպութիւնը, որ հո-
զիւ ստպարէզ իջած դիմադրակեց ազգին
ամենայնահատական զժաղդութիւնները,
չարունակեց առանց ընկրկելու իր ստանձը-
նած պարտականութիւնը, եւ այսօր, երբ
մեր ցեղը ողջունած է իր վերածնունդի փա-
ռաւոր շրջանը, մեր Միութիւնը աւելի քան
երբեք դորաւոր, եւ զրահուած Հայութեան
ապագային հանդէպ ամբալուս հաւատքով,
ուխտած է վճռակամօրէն շարունակել իր
ՄԵԾ եւ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ, վեհա-
պանծ Մատիսին հովանիին տակ վերականգ-
նող եւ վերաշինող Մայր Հայաստանի գո-
րութեան եւ բարգաւաճման համար:

Փա՛ռք Հայկական Բարեգործական Ընդ-
հանուր Միութեան,

Յաւերժակա՛ն յարգանք անոր բարիխ-
շատակ հիմնադիրներուն եւ բոլոր անար-
ծաթ՝ մշակներուն որոնք մեր ազգը օժտեցին
առաջիկայ նախախնամական կազմակերպու-
թեամբ մը:

Ս. ՇԱԼՃԵԱՆ

Հատուած Մը Հ. Բ. Ը. Միութեան Լախագահ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԷՆ

Մերեւի բարեկամներ, գիտէ՞ք թէ կը գտնուինք պատմական թուականի մը նախորեակին: Չորս ամիս վերջ, Ապրիլ 15, 1966-ին, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը կ'ողջունէ իր վաթսուամեակի պանծալի տարեդարձը: Յիշատակելի այս ղէպքը քաղցր յուզումներով եւ գոհունակութեան, Հայրտութեան զգացումներով պիտի լեցնէ Միութեան բարձրագոյն անդամներուն, բարեկամներուն եւ կրնանք ըսել մեր բոլոր ազգասէր Հայրենակիցներուն սիրտեքը:

Համայն Հայութիւնը, իր վերածնած Հայրենիքին ու գաղթաշխարհի մէջ, մէկ-սիրտ, մէկ-հոգի եղած, այս տարի համատարած, խոր աղապատանքով եւ օտարներուն իսկ պատկասանք աղբոյ վեհութեամբ սօնախմբեց իր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն յիսնամեակը, եւ անոնց նուիրական յիշատակին առջեւ իր ուխտը նորոգեց երբեք չմոռնալու թէ այս փոքրիկ աղբին գոյութիւնը, անունը, հողին յաւիտեան անկորուստ պահելու համար է որ դետերով հասնեցաւ անոնց անմեղ արիւնքը:

Այս միեւնոյն սրբազան նպատակն է որ, Մեծ Եղեռնը նախորդող մեր կեանքի խաւարած մէկ շրջանին, ստեղծած էր Հ. Բ. Ը. Միութիւնը:

Մնունըը հայուն վշտին ու տառապանքին՝ անոր կոչումը եղաւ դարման տարիլ ազգին ցաւերուն ու կարօտութեան, սփոխել ու դօտեպնդել դաժան ճակատագրի մը դոհերը եղող բազմութիւնները ու լաւագոյն ապագայի մը տեսիլքը միշտ անշէջ պահել անոնց մէջ:

Այս էր հանճարեղ ծրագիրը, զոր ցեղին աղնուական մէկ զաւակը, Սիւնեաց աշխարհի երբեմնի տէրերուն շառաւիղներէն՝ Ղարապաղի Մելիքներու սերունդէն ընձիւղած Պողոս Նուպար Փաշա, Հայրենասէր մեծ

գործիչը, — որուն հայ դատին համար կատարած բոլորանուէր գոհողութիւններն ու տշնութիւնները քանի մը տարի վերջ երախտագիտութեամբ պիտի արձանագրէր մեր պատմութիւնը, — այս էր, կ'ըսեմ, ծրագիրը զոր Պողոս Նուպար իրեն զաղապարակից միւս պատուական հայորդիներուն հետ յղացաւ, մշակեց եւ ըստ այնմ հիմնեց Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, 1903 Ապրիլ 15ին, Գահիրէի մէջ:

Չատիկ էր այդ օրը, բնութեան վերաբարձեամբ, կեանքի վերանորոգման հետ եկող քրիստոնէական հաւատքին ու անմահ յոյսին մեծազոյն տօնը, որ հայութեան տրքատում ու վհատ իրականութեան վրայէն ամօրիչ, սփոփարար շունչի մը անցքը պիտի խորհրդանշէր:

Հասիրճ ուղեբճի մը սահմաններուն մէջ կարելի չէ նոյն իսկ տարրական զաղապար մը տալ մեր ազգին համար Բարեգործականի կատարած հրաշքի հաւասարող փրկարար դերին մասին, եւ հետեւաբար անոր կտրած վաթսուն տարուան ճամբուն քանի մը նշանակետները միայն մատնացոյց ընելով պիտի բաւականանամ:

Իր կազմութենէն անմիջապէս վերջ, ան իր ամբողջ հոգածութիւնը կեդրոնացուց բնագաւառի հայութեան տնտեսական ու կրթական պէտքերուն վրայ, թումբ կանոնելու համար անլուր Հարստահարութեանց հետեւանքով ծայր սուած արտագաղթի հասնեքին դէմ, խորապէս համոզուած ըլլալով որ ազգի մը գոյութիւնը իր Հայրենի հողին վրայ միայն կրնայ երաշխաւորուիլ ու յաւերթանալ:

Դեռ տասնամեակ մը իսկ չէր բոլորած իր կեանքը, երբ տեղի ունեցաւ մեր պատմութեան աննախըմօաց, մեծազոյն ողբերգութիւնը, եւ Առաջին Ընդհանուր պատերազմէն անմիջապէս վերջ՝ ան իր բոլոր մի-

ջոցները տրամադրեց զանգուածային սպանդի ու քանդուած օճախներու տարաօախտ մնացորդներուն պաշտպանութեան ու վերապրումի սրբազան գործին, իր որբաններով, այրիանոցներով, արհեստանոցներով ու դիմութեան ամէն կարգի իր կայաններով:

Արիւնի հեղեղներուն ու աւերակներու մօրիբներուն մէջէն, ուր դիտապատ ինկած էր ազգը, վեր բարձրացաւ ու կանգնեցաւ մեր հայրենիքը, որ իրբեւ յոյսի անշէջ փարօս մեր վտարանդի բազմութիւնները, հաւառակ իրենց անլուր տառապանքներուն, դարձեալ կեանքին կապեց:

Բարեգործականը իր նուիրական պարտականութիւնը նկատեց հիմնարկութիւններ հաստատել մայր երկրին մէջ, մեծ աւան մշտնեց հոն, երկրաշարժի նման բնական աղէտներու առէն իր անաւերագոյն աջակցութիւնը փութացուց ու ազդուապէս գործակցեցաւ տարիներով շարունակուող մասնակի ներգաղթողներուն:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմն ալ եկաւ ու անցաւ: Բարեբախտաբար ան կոտորածի տարսափը չբերաւ մեզի, բայց ազդատութեան ու թշուառութեան ահռելի տեսարաններ պարզուեցան հայկական գաղութներու մէջ, եւ Բարեգործականը տարիներով լծուեցաւ անոնց դարմանումին, նոյն իսկ դեռ կոխը չդադրած՝ մեծագումար օգնութիւններ փութացնելով Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Յունաստանի հազարաւոր կարօտեալներուն:

Պատերազմին վերջաւորութեան, ան փառեցաւ իր կրթական ու մշակութային առաքելութեան, միանգամայն բազմազան ձեւերով շարունակելով աննեցուկ, թշուառ հայրենակիցներու ֆիզիքական դոյութեան պահպանման իր կենսական գործը:

Կարճակերպեց ներգաղթի պատմական ձեռնարկը, որուն համար մէկուկէս միլիոն տոլար գոյացուց իր բացած հանգանակութեամբ եւ 100.000ի չափ հայեր բախտն ունեցան երթալ իրենց ցանկալի հայրենիքին մէջ հաստատուելու:

Դարձեալ այդ օրերուն, Պաղեստինի

տաղնապին հետեւանքով Երուսաղէմի վանքին եւ տեղւոյն մեր հայրենակիցներուն համար ստեղծուած դժնդակ կացութիւնը ամօքեց՝ 100.000 տոլարէ աւելի օգնութեան դումար մը փութացնելով սկզբնական ծանր օրերուն:

Վերջապէս, հաղիւ 12 տարի առաջ, աւելի քան 300.000 տոլար հանգանակելով, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ 100է աւելի խարխուղ եւ անհրապոյր դպրոցական շէնքեր հիմնովին նորոգեց, լուսակէտ կրթարաններու վերածեց եւ տասնեակ մըն ալ նոր դպրոցներ կանգնեց գաղթաշարժի մոռցուած անկիւնները:

Միութեան ծառայութեանց այս թուարկումը կրնայ մեզ շատ հեռուները տանիլ, առանց վերջանալու: Սահման մը կը դնեմ ուրեմն լաիքներու, կանգ առնելու այլեւս հանրածանօթ եւ մեր ազգային կեանքին մէջ վճռական դեր մը խաղացող իրականութեան մը վրայ:

Հայկական Սփիւռքի մէջ, բարեբախտաբար գաղթականի յատուկ անդամանելի կարօտութիւններ դոյութիւն չունին այսօր: Մեծ եւ հարուստ ազգերու մէջ տեսնուած ինպէս, մեր մէջ ալ կան չբաւորներ, բախտի անժառանգ զուակներ, որոնց միշտ մեր եղբայրական օգնութիւնը կը հասցնենք:

Բայց մեր բովանդակ ջանքերը սեւեռած ենք ուրիշ կարօտութեան մը բարձումին, նորահաս սերունդին դաստիարակութեան գործին, երբեք ուշադրութեանէ չվրիպեցնելով թէ իր տոհմիկ տարերքով ու ներշնչած ցեղային ինքնութեան զօրաւոր ոգիով է որ այդ դաստիարակութիւնը կրնայ իսկապէս արժեւորուիլ: Մենք միայն կեանքի ասպարէզին համար լաւ դիտուած երիտասարդներ չէ որ կ'ուզենք պատրաստել, այլ հա՛յ եւ իրենց հայութեամբը հպարտ երիտասարդներ: Ո՞րքան կը յաջողինք այս դժնդակ պայքարին մէջ — որովհետեւ այսօրուան աշխարհին մէջ իրական պայքարի մը գիւտով միայն կարելի է մեր նպատակը հետապնդել — կրնանք ըսել թէ ցարդ մեր փորձառութիւնը յուսախար չէ ըրած մեզ:

Տարուէ տարի աւելի ոյժ կուտանք ուրեմն մեր դպրոցական գործին եւ օժտութեան երիտասարդներու համալսարանական ու մասնագիտական կրթութեան, դաղթաշխարհի համար զիտակից եւ միանգամայն հայրենասէր առաջնորդներ պատրաստելու գերազոյն նպատակով:

Հայ ժողովուրդը մեծապէս կը գնահատէ մեր այս ուղղութիւնն ու ջանքերը, եւ իր աջակցութեամբ, իր ծոցէն ելլող բարեբաւներուն շնորհիւ, մեր 15 սեփական Վարժարանները այսօր կը գտնուին իրենց յատուկ գեղեցիկ շէնքերու մէջ եւ ի վիճակի կ'ըլլանք նաեւ տարին մօտ երկու հարիւր ուսանողներու համալսարանական կրթութիւն տալու:

Հ. Բ. Ը. Միութեան անունին մեծաբանքը եւ անոր գործին գնահատանքը բացայայտ իրականութիւն մըն է այսօր ամբողջ ազգին մէջ:

Գաղթաշխարհի ամէն կողմերը, ազգային վարիչ ղէմքեր, զիտակից, հայրենասէր հազարաւոր անձեր հայութեան համար իսկապէս նախաինամական պարզեւ մը, ճշմարիտ օրհնութիւն մը կը նկատեն Բարեգործականը եւ անոր գանձը կը ճոխացնեն յարատեւօրէն:

Ներկայիս, իր շուրջ 20 միլիոն տոլարի հարստութեամբ, մեր ժողովուրդին համար մեծ ոյժ մըն է Բարեգործականը, երբ կըրնայ, օրինակ, մէկ տարուան մէջ մօտ 800.000 տոլար տրամադրել անոր մտաւորական ու կրթական պէտքերուն եւ անոր կարօտու-

թեանց դարմանումին: Անահաման ոգեւորութեամբ կը դիմաւորենք ուրեմն մեր պատկառելի Միութեան 60-ամեայ տարեդարձը, որ մեզի առիթը կ'ընծայէ անոր մեծագործութեանց, սիւսած բարիքներուն անգրադառնալու, եւ մեր սէրն ու գուրգուրանքը թարմացնելու, զօրացնելու անոր հանդէպ:

Կոչ կ'ընեմ Միութեան Ամերիկայի, Մեր ձաւոր Արեւելքի եւ Եւրոպայի երեք Կեդրոնական Յանձնաժողովներուն, անոնց 186 Մասնաճիւղերուն եւ 18.000 անդամներուն, որ յառաջիկայ Ապրիլ ամիսէն սկսեալ, վայելչութեամբ, խանդաղատանքով տօնախմբեն Բարեգործականի 60ամեակը, հանդէսներով, հրատարակութիւններով եւ հրապարակային զանազան նպատակալարմար սրասյայտութիւններով:

Վաթսունամեակը հանգրուան մըն է, ուրիչ յետադարձ ակնարկ մը նետելէ վերջ մեր կտրած ճամբուն վրայ, նոր կորովով ու ներշնչումով պիտի շարունակենք ընթանալ դէպի աւելի լուսաւէտ հորիզոններ:

Փառք եւ պատի՛ւ ուրեմն մեծ Միութեան, անոր ծնունդ տուող մեր սիրելի ազգին եւ հայութեան ոգիին յաւերժութիւնը երաշխաւորող մեր վերածնած հայրենիքին: Ուղերձս հոս կը վերջացնեմ, եւ յաջողութիւն մաղթելով ձեր կատարելիք աշխատութեանց, բացուած կը յայտարարեմ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան 52րդ Ընդհանուր Ժողովը:

11 Դեկտեմբեր 1965

Մ Ա Ղ Թ Ա Ն Ք (*)

Կէս դար անցեր է սեմէդ, եւ անոր հետ սերունդներ
 Եկե՛ր, գացե՛ր են երգով, ծղե՛ր, դարձե՛ր են մեծ հասկ :
 Հովեր աղե՛տ են շաչեր, շանքեր ցայքեր հո՛ւր ու հե՛ն,
 Բայց մնացեր ես դուն դեռ, հա՛յ տուն, մնա՛ս, մի՛շտ մնաս :

Մնա՛ս անխնդ ապառաժ եւ աննուաճ մարտկոց,
 Մնաս դալա՛ր՝ իբրեւ դաշտ, եւ փեթակի պէս՝ լեցո՛ւն.
 Արեւի պէս՝ միշտ պայծա՛ռ, աղբիւրի պէս՝ մշտաճո՛ւ,
 Եւ հայ մանկան գլիւնն բա՛րձ, դուն հա՛ց մնաս հայ տղուն... :

Հիւրդ խորո՛ւնկ թող մնայ, երդիդ կամարն՝ յաղթակա՛ն,
 Թող դարպասներդ ծովանան, անտառանան պարտեզներդ .
 Թո՛ղ լեռնանան քու պատերդ, սիւներդ երկինք՝ սլանան,
 Որ դարերու գագաթէն վեր բարձրանաս լուսակերտ :

Օն, բարձրացի՛ր քար առ քար եւ յարկ առ յարկ, ո՛վ հայ տուն,
 Միշտ աւելի՛ բարձրաձիր՝ պարիսպի պէս մարտական.
 Հիւներդ խրած ժաշո՛ն մէջ հայ անցեալի փառքերուն՝
 Երդիքդ հասնի, սաւառնի մինչեւ այգեղ ապագան :

Իբրեւ հայու յաղթ հասակ, իբրեւ հարուստ հայ ցակառ,
 Բէլերուն դէմ բռնութեան դուն բարձրացի՛ր հայկօրէն,
 Որ արծիւի ցախի պէս հայ միտքն ըլլայ միշտ ազատ,
 Ու հայ բազուկն՝ անկաշկա՛նդ, եւ պարտեզներդ միշտ բուրբն :

Կազնիի պէս բարձրացի՛ր եւ ծագէ ծագ բազմացի՛ր,
 Ու կարկառե՛ ուղեղներդ՝ գերդ աջ ու աջք հայրական.
 Բա՛ց ծոցըդ հայ որբերու թափառումին հողմացիլ,
 Եւ օրհնութիւնդ փերթ առ փերթ թափե՛, բաշխե՛ անոնց վրան :

Թո՛ղ գործվոտ քու սաղարթն ու քու ստուերդ մայրագին՝
 Երկինքի պէս տարածուին ամէն պանդուխտ հայու վրան .
 Պահեն կեանքի մրրիկէն եւ շանքերէն չար բախտին՝
 Հայ բողբոջներն որ կ՛անին հողերուն մէջ գաղթական :

Այլասերման հովերուն դէմ՝ թումբի պէս կանգնե՛ դուն,
 Պանդխտութեան ծովուն մէջ իբրեւ փարոս ցառագե՛,
 Որ խութերուն, մութերուն չըբախի՛ նաւն հայ հոգւոյն,
 Զըկորուսե՛ իր ցամբան, ապահով ափն իր գտնե՛... :

(1) Հ. Բ. Ը. Միւլթեան Յիսնամեարկի առթիւ բանաստեղծ ԺԱԳ
 ՅԱԿՈՒԲԱՆԻ գրած Ոսկեղափնի քերթուածէն հատուած մ'է :

ԻՆՉՊԷՍ ԿԱԶՄ ՈՒԵՑԱԻ Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԻԻՆԸ

Հայ գաղութներու պատմութեան մէջ եզրիպատահարութիւնը բացառիկ տեղ մը կը դրուէ, որպէս համահայկական արժէք ներկայացնող ձեռնարկներու օրրան: Արդարեւ, երբ յետագարձ ակնարկ մը կը նետենք այս գաղութի պատմութեան վրայ, կը տեսնենք որ, եզրիպատահարութեան ծոցին մէջ կազմակերպուած են ու յետագային այլ գաղութներու մէջ ճիւղաւորուած՝ զանազան կուսակցական, բարեսիրական եւ մշակութային կազմակերպութիւններ, որոնք այսօր կարեւոր դեր մը կը կատարեն հայ կեանքին ներս:

Ասոնց շարքին, ամէնէն աւելի տարածուածն ու ժողովրդային լայն զանգուածներու մէջ ընդունելութեան արժանացողը եղած է Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, որուն հիմնադրութեան Յօմեակի փառաւոր հանգրուանին առջեւ կը գտնուինք այսօր: Ուստի, յարմար առիթըն է որ մեր ընթերցողներուն ներկայացնենք Հայութեան համար նախախնամութիւն մը եղող այս մեծ կազմակերպութեան հիմնադրութեան պարագաները: Ասիկա՝ միեւնոյն ժամանակ երախտագիտութեան եւ յարգանքի մեր տուրքը պիտի լլլայ այն երախտաւորներուն հանդէպ, որոնք հիմնեցին այս Միութիւնը ու զօրակից կանգնեցան անոր ամրապնդման ու գործունէութեան ծաւալումին:

Առաջին եւ էական հարցումը որ մեր մտքը կը զբաղենք սա է թէ, ի՞նչ վիճակ կը ներկայացնէր թրքահայութիւնը այն օրերուն, եւ ի՞նչ դրդապատճառներ առիթ տուին որ գոյութիւն առնէ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը:

Նախ կանխենք հոս յիշելու որ, նախքան Հ. Բ. Ը. Միութեան գոյութիւն առնելը, հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ նմանօրինակ բազմաթիւ ընկերութիւններ կազմուած են բայց չեն կրցած յարատեւել:

Տասնըիններորդ դարու վերջին տասնամեակը (1890—1900) ահաւոր եւ չարագուշակ դէպքերու շրջան մը եղաւ թրքահայութեան համար, որու ընթացքին հարկը հազարաւոր հայեր ջարդուեցան: Վերապրող մեր հարազատները աներեւակայելի յասնջանքներու եւ հարածանքներու մէջ տուայտեցան: Սովը եւ աղքատութիւնը իրար գերազանցեցին ու մեր ժողովուրդը թշուառութեան մէջ վերջնական կործանումի եւ փճացման եզրին մօտեցաւ: Միւս կողմէ, սուլթանի կառավարութեան հալածանքները, իրարով յաջորդող դահալիթող դէպքերը պատճառ եղան որ հազարաւոր հայեր — յարկապէս երիտասարդութիւնը, որուն շինարար բազուկին այնքան պէտք ունէր հայ գաւառը — ապաստան գտնեն օտար ափեր, ինչպէս Եգիպտոս, Մ. Նահանգներ, Յունաստան, Պուլկարիա եւ այլ

ամէն հայու սրտին մէջ դուն բարձրացի՛ր քահի պէս,
 Որ ինքզինքն ան զգայ քեզմով հարուստ ու հպարտ.
 Դարերուն դէմ կռքողուէ՛ Արարատի նման վէս,
 Որ հայ աշխարհը բու մէջ տեսնէ ոգի՛ն իր անյաղք:

Միշտ բարձրացի՛ր, ո՛վ հայ տուն, դրբօշի պէս վեհապանծ,
 Զի երկնին տակ յարքարեւ ու հողէն դուրս հայկաւանդ՝
 Վառուած մ՛ն մի հայ ծխան, մէն մի հայ բոյն կառուցուած՝
 Փոքր Հայաստան մ՛ե ինքնին բուքերուն դէմ՝ անվրկա՛նդ...

ԺԱԳ ՅԱԿՈՒՅԱՆ

լուր, վերանորոգելով եւ բարձրացնելով տեղէն լակ այդ երկիրները ապաստան դասձ հայ գանդուածները:

Բնական է թէ արտասահմանի ապահով երկիրներու մէջ հաստատուած հայութեան ուշադրութիւնը կեդրոնացած ըլլար մայր հողին վրայ հայրենի սրբութիւններուն հաւատքով եւ սիրով կառչած իրենց արդարեւ կիցներուն վրայ: Պէտք էր անոնց օգնել, դրամ հայթայթել, միջոցներ ստեղծել որպէ՛նզի անոնք վերանորոգուէին, կարենալ աւելի երկար տոկալու համար իրենց տիրու ճակատագրին: Հակառակ որ գաղթաշիրահը — հին թէ նոր — արամազիր էր օգնութեան ձեռք երկարել բնաշխարհի իր հարազատներուն, այնուամենայնիւ գաղութներու եւ թուրքիոյ հայութեան միջեւ յարաբերութիւն գոյութիւն չունէր:

Միւս կողմէ, հայ յեղափոխական վարիչները երբ համոզուեցան որ Մայր Հողին վրայ այլեւս իրենց անելիք չէ մնացած՝ իրենց գործունէութիւնը փոխադրեցին արտասահման ու ջանացին վերակազմող դաղութներու մէջ հաստատուիլ: Ասոր բնական հետեանքը եղաւ կուսակցական սուր պայքարները, իրարու դէմ հալածանքները, վարկարեկումները, ահարեկումները, եւ այլն:

Այս տխուր դէպքերը հաշտ աչքով չէին դիտուէր գաղութահայոց կողմէ: Ասանցմէ հիները՝ վստահութիւն չունէին. Հայ Յեղափոխութեան վրայ, իսկ նորեկները՝ իրենց օճախներուն կործանումին պատճառ կը նկատէին անոնց անխոհեմ արարքները: Որով, ընդհանուր անվստահութիւն մը կար յեղափոխական կազմակերպութիւններու եւ գործիչներու հանդէպ եւ վերապահ կեցւածք:

Չէր բաւեր յեղափոխականներուն ներքին պայքարները եւ ստեղծուած տապալակները, անոնք — յեղափոխականները — ինքզինքնին թրքահայութեան տէր-տիրական հռչակած էին եւ անոր անունով հանգանակութիւններու կը ձեռնարկէին, յաճախ գործածելով բռնի ուժը, սպառնալիքը, եւ այ-

լլն: Հանդանակուած այս գումարներուն ջնջին մէկ տոկոսը միայն կը գործածուէր իր բուն նպատակին, մինչ կարելոր մասը կը հալէր կուսակցական գործիչներու զբրպանը եւ կամ կազմակերպութիւններու տեղական ծախքերուն մէջ կը վատնուէր: Հաշիւ տուող չկար, ուստի անվստահութիւնը անոնց հանդէպ ընդհանուր էր ու ձեռնարկուած հանգանակութիւնները ստէպ նպատատար արգելիքի մը չէին հանգեր:

Ինչպէ՛ս ըսինք, գաղութահայերը մասադիր էին օգնելու իրենց արեւակիցներուն, բայց միջոցը կը պակէր: Որո՞ւ վստահի օգնութեան գումարները, որպէ՛սզի անոնք իրենց բուն նպատակին յատկացուէին:

Նոր կազմակերպութեան մը գոյութիւնը անհրաժեշտ կը նկատուէր այլեւս որպէ՛հին բոլոր խաւերուն վստահութիւն ներշնչէր:

Այդ օրերուն, մասնաւորապէս Լեզիպտահայ գաղութը կազմակերպուած ու բարգաւաճ վիճակ մը կը ներկայացնէր: Ան իր մէջ կը հաշուէր բազմաթիւ հարուստ հողատէրներ, գործարանատէրներ, պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ եւ հրշակ ունեցող աստիճանաւորներ: Նոյնպէս, այդ շրջանին, Եգիպտոս ապաստանած էին շարք մը թրքահայ մտաւորականներ ու ազգային գործիչներ, որոնք կարելոր դեր մը կատարած էին թրքահայ կեանքին ներս: Այս վերջինները, տեսնելով ազգին ողբալի վիճակը, կը ծրագրեն կազմակերպութիւն մը հիմնել, որուն նպատակը ըլլար օգնութեան համիլ գաւառի դժբախտ հայերուն դրամ տրամադրելով՝ որպէ՛սզի գրաւի զբուած հողերը ազատուին եւ զիւղացիին վերադարձոյն. սերմնացու՝ երկրագործական գեղձիչներ, լծկան անասուններ հայթայթել՝ որպէ՛սզի այսպէսով վերակազմակերպուի ու չէննայ գաւառի հայ կեանքը, վարժարաններ բանալ, եւ այլն: Այս միութիւնը պիտի ջանար չէրքացնել յեղափոխական կազմակերպութիւնները եւ իր ուսերուն վրայ վերցնել արտասահմանի եւ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանի միջեւ յարաբերու-

թեան մէջ մտնելու հողը: Այս գործին նախաձեռնողները կ'ըլլան Արփիար Արփիարեան, Վահան Քիւրքեան, Նազարէք Տաղաւարեան:

Այս երեքը, 1906ի սկիզբները հաւաքութի մը կը հրաւիրեն իրենց գաղափարակից քանի մը ազգայիններ: Այդտեղ կը կարգացուի ծրագրի մը նախագիծը, կը կազմուի յանձնախումբ մը՝ այս նախագիծը մշակելու համար եւ կ'որոշուի այս նոր կազմակերպութիւնը հռչակել զուտ բարեսիրական միութիւն մը ու զայն կոչել ՀԱՅ-ԿԱՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (1):

Բայց ծրագիրը տակաւին ձեւ չառած, նոր դէպքեր կուտան նոր ուղղութիւն մը տալու այս գործին: Յեղափոխական կազմակերպութիւնները կը սկսին սպառնադիրներով դիմումներ կատարել եզրպատահայ հարուստներու մօտ եւ մեծ գումարներ պահանջել Ազգին փրկութեան գործին համար:

Եզրպատահայ այս հարուստները պարզ դրամատէրներ չէին, այլ՝ ազգասէր, գիտակից հայեր որոնք, անցեալին մէջ, ազգին բազմազան կարիքներուն լայնօրէն բերած էին իրենց բաժինը, բայց մտադիր չէին ընթացք տալու իրենց եղած սպառնալիքներուն: Միւս կողմէ, այս պատուական ազգայինները կը նկատեն որ, նմանօրինակ սպառնական պահանջներուն մերժումին հետեւանքները մինչեւ մարդասպանութեան յանդած էր, ինչպէս եղած էր այլուր (Պոլսոյ մէջ Արիկ Ունճեանի եւ Մ. Նահանգներու մէջ Թալչանճեանի սպանութիւնները) կ'որոշեն հիմնել միութիւն մը, որուն խօսքովակով կարելի ըլլար օգնել թրքահայութեան: Այս հայրենասէրները ըմբռնած էին որ, եթէ իրենք կազմակերպուած ուժ մը ներկայացնէին, ազգային կեանքը խոռոչու սրկածախնդիրները հաշիւով պիտի մտած նային իրենց, անոնց ետին տեսնելով կազմակերպութիւն մը, որ պիտի կընար շատ

1) «Հ. Բ. Ը. Միութեան ծնունդը և կիսակեր» Միքայէլ Նաթանեան («Միութիւն» թիւ 1-6, մնացեալ թիւ, 1926):

հեռուները հասցնել իր բողոքի եւ զայրոյթի ձայնը (2):

Ահա այս պայմաններուն մէջ է որ ծրնունդ առաւ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը:

Այս նոր ծրագիրը մշակողները կ'ըլլան Երուանդ Աղաթօն, Նազարէթ Տաղաւարեան եւ Մկրտիչ Անդրանիկեան, որոնք անմիջական յարաբերութեան մէջ կը գտնուէին Պողոս Փաշա Նուպարի հետ: Անոր կը պարզեն իրենց ծրագիրը ու կ'առաջարկեն գլուխ կանգնել այս գործին: Պողոս Նուպար, տեսնելով որ իրեն առաջարկուածը իր ալ երեւակայածն էր՝ կը զլրատուէ այս ձեռնարկը ու կը փարի անձնուիրօրէն: 1906 Մարտի 15ին, իր բնակարանը կը հրաւիրէ իր մտերիմ գործակիցները ու ամէնքը միտակն, համախորհոյր, կը ստորագրեն առեւտագրութիւն մը, ըստ որում՝ հիմնուած կը հռչակուէր Հ. Բ. Ը. Միութիւնը:

Առանց Պողոս Փաշայի անունին, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը հասանաբար չ'ընտէր այն յեղուներութիւնը, որուն աբժանացաւ ան իր հիմնադրութեան օրերուն իսկ:

Այս պատմական ատենադրութիւնը կը ստորագրեն Պողոս Նուպար Փաշա, Եղուպ Արթին Փաշա, Երուանդ Պէյ Աղաթօն, Տրք. Նազարէթ Տաղաւարեան, Մկրտիչ Անդրանիկեան, Գրիգոր Եղիայեան, Կարապետ Պէյ Շէրիտեան, Առաքել Պէյ Նուպար, Մարկոսոֆ Պէյ եւ Յակոբ Յակոբեան, որոնք կը կազմեն Միութեան առաջին կեդրոնական վարչութիւնը: Այս Ժողովին ցըրեանս նախագահ կ'ընտրուի Միութեան հիմնադիրը՝ Պողոս Փաշա:

Այդ թուականէն մինչեւ այսօր, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կը շարունակէ իր վերելքը, հանդիսանալով հայութեան նախախնամական հրեշտակը: Ամբողջ վաթսուց տարի, ան իր աջակցութիւնը բերաւ ամէն տեսակ ազգային գործերու օգնութեան ձեռք երկարեց հայ չ'աւորին, պատասխանեց հայ որբերը, դպրոցներ բացաւ ու հազարաւոր մանուկներ հայտնի կրթեց, քաջակեր հանդիսացաւ ներգաղթին, նիւթական միջոցներ

հայրաշնչեց համալսարանական ուսանողներու, աստարեց Մայր Հայրենիքի բարգաւաճման սուրբ գործին, իր գուրգուրանքին առարկայ դարձուց հայ մշակույթը եւ օժանդակեց հայ մատուրակամներուն եւ արուեստագէտներուն :

Փոխադարձաբար, ամբողջ Հայութիւնը վստահութիւնը կեդրոնացուց այս մեծ թրութեան վրայ եւ միլիոններու հասնող ստեղծատուութիւններ ու կտակներ վստահեցան Հ. Բ. Ը. Միութեան մատակարարութեան: Մէկ խօսքով՝ հայ ժողովուրդը գիտակցօրէն աջակցեցաւ այս եզակի ու հզօր կազմակերպութեան:

Իր բոլոր ձեռնարկներուն մէջ — բրբախնամ, կրթական, մշակութային, դպրոցական, մատակարարական, եւայլն — ան սրտալուով դուրս եկաւ, եւ այսօր, վաթսուներկար տարիներու հանրանուէր ծառայութենէ մը վերջ՝ ճակատաբաց կը ներկայանայ հանրութեան դատաստանին:

Այսօր, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կը ներկայացնէ հսկայ յաճախ Միութիւն մը, որուն Մասնաճիւղերը Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներէն կը տարածուին մինչեւ նորակազմ դադութիւնները Աւստրալիոյ: Վերջապէս, երկրագունդիս ոեւէ ծայրամասին մէջ, ուր հայկական պզտիկ գաղութ մը հիմնուած է, հոն է նաեւ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը իր մասնաճիւղով եւ բեղուն ու հարեական գործունէութեամբ: Միութեան անդամներուն թիւը՝ առելի քան 18000 է ներկայիս, իսկ հարստութիւնը՝ շուրջ քը-

սան միլիոն տուար, սրտկառելի գումար մը արդարեւ, որ երբեմնիցէ հայկական կեանքի մէջ ոեւէ կազմակերպութեան արկղին մէջ գոյացած ըլլայ:

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը այսօր նոյնքան կենսունակ է ու ժրջան, որքան իր հիմնադրութեան առաջին օրերուն: Իր ձայնը՝ ժողովրդային լայն զանգուածներու լսելի է ու արեւելի: Իր հանդանակութիւնները — նոր ծրագրերներու իրագործման համար — միշտ յաջողութեամբ կը պատկուին:

Իր վաթսուամեայ գործունէութիւնը յոդութեան կամ տեղքայլի ոչ մէկ հետք կը ձգէ իր ետին, ուստի անվարան կրնանք յայտարարել թէ, այս թուականը պիտի ըլլայ հանդրուան մը նոր ձեռնարկներու իրագործման եւ յաջողութեան:

Այս ոգիով պէտք է դիմենք այս վաթսուամեայ յոբելեանը:

ԳՐ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ,

(Գահիրէ)

2) Կը պատմուի թէ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիմնադիր Պօղոս Փաշա Նուպար, երբ կը ստանայ կարմիր կնիքով սպառնազիրը, սապէս կը պատասխանէ.

«Ինչ որ ինձմէ կը պահանջեն, գայն ամբողջապէս պիտի տամ ազգին, ցոյց տալու համար որ դրամը խնայել չեմ ուզիր, այլ իրենց ուզուածինն է որ կը դատապարտեմ ու չեմ քաջալերեր» («ՏԵՂԵԿ» Երուսաղէմի, հատ. Դ. էջ 376, Երեւան, 1962):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԱՍԵԱՅ ՅՈՐԵԼԻԱՆԸ

Գրեց՝ ԶԱԻԷՆ ԵՊԻՄ. ԶԻՆԶԻՆԵԱՆ

Ինչպէս անհասանելի է, այնպէս ալ ընկերակցութիւններու պարագային կատարուած գործերու մասին խօսելի աւելի, ձգելու է որ գործերը իրենք իրենց մասին խօսին: Սակայն ընկերակցութիւններու եւ այս պարագային Հ. Բ. Ը. Միութեան վաթսուներեակայ յորելեանին առիթով իր կարեւորագոյն ըրածներուն վրայ խօսելը, իր ընկերներուն համար նպաստ մը կրնայ ըլլալ: Այս տեսանկիւնէն դիտելով, Հայ Ժողովուրդին շահերը հետաքրքրող կազմակերպութեան մը փոռաւոր վաթսուներեակին մասին արտայայտուիլ պարտականութիւն մըն է նոյնիսկ:

Առանց ցուցամոլութեան բարեգործութիւն կատարելը Քրիստոնէական առաքինութիւն մըն է: Իսկ Հ.Բ.Ը.Մ.ը իր կազմութեան առաջին իսկ օրէն մեր Ժողովուրդին մէջ առաքելութեան մը սկսած է եւ վեց տասնամեակներէ ի վեր բարեգործութեան իր առաքելութիւնը կը շարունակէ յարաճուն թափով եւ ընդլայնումով:

Բաղդատամբ այլ միութիւններու, Հ. Բ. Ը. Միութեան շուրջ կամ այս ազգօգուտ միութեան մասին զանազան յայտարարութեանց սակաւութիւնը, լուսագոյն գրասկզբներէն է այն մասին թէ, անոր կատարած գործերը կը վկայեն իր մասին լուսագոյն կերպով, քան թէ Հ. Բ. Ը. Միութեան մասին կատարուած բազմապիսի փոռաբանութիւնները:

Ի հարկէ որոշ տարեթիւեր, թէ՛ անհասանելի եւ թէ՛ ալ ընկերակցութիւններու կեանքին մէջ զմեզ կը մղեն անոնց անցած ճանապարհին մասին խորհրդածութիւններու: Վաթսուներեակ մը յարմարագոյն հանգրուան մըն է այսպիսի անգրազարձի մը համար: Այս պարագան առիթ

մը կ'ընծայէ որպէսզի վերագնահատութիւն մը կատարուի այն հնկայական աշխատանքին վերաբերմամբ, որ կատարուած է մեր ազգին նման ցրուած եւ կարփեալուր Ժողովուրդի մը մէջ:

Ամէնէն առաջ հարկ է հաստատել թէ Հ.Բ.Ը.Մ.ը վստահութիւնը կը վայելէ մեր ազգին շատ լայն հաստատածներուն: Այս միակ պարագան լուսագոյն բացատրութիւնը կը հայթայթէ ոչ միայն անոր գոյատեւման այլ եւ յարատեւ բարգաւաճումին:

Աշխարհի վրայ ցրուած բոլոր ՀԱՅ մեծու փոքր գաղութներու մէջ կազմակերպուած մասնաճիւղերը, իրենց արդիւնաշատ աշխատանքին ընթացքին պատահած է որ տարակարծութիւններ ունենան — ինչ որ բոլոր մեծ, կազմակերպութիւններու կեանքին ընթացքին անխուսափելի երեւոյթ մըն է — ատոնք պատահած են ոչ թէ անլստահելիութեան համար, այլ պարզապէս լուսագոյն մատակարարման կամ առաւելագոյն աստիճանով բարեգործութիւն կատարելու առնչութեամբ:

Մեր Ժողովուրդի վերջին շրջանի պատմութեան մէջ ոչ մէկ ընկերակցութիւն այնքան իր արդիւնքին մէջ հարուստ գործունէութիւն մը ունեցած է որքան Հ. Բ. Ը. Մ.ը, որուն հանդէպ ազգին մեծամասնութիւնը գուրգուրանքով, խորին համակրութեամբ եւ երախտադիտութեամբ կ'արտայայտուի: Արդարեւ, միայն համալսարանական կրթութոյակ ստացող երիտասարդ երիտասարդուհիներու քանակը իրապէս սրտկառելի թիւ մը կը կազմէ, որոնց մասին վիճակագրութիւններ մամուլի մէջ ըստէս կը հրատարակուին: Եւ միշտ պէտք է հաստատել այն իրողութիւնը թէ ազգի մը մտաւորական եւ բարձրագոյն գործարար

տէր դասն է որ առաջնորդի դեր պիտի լստանանէ ու ազգի մը յոյսերը մեծ իրազործումներու համար անոնց է որ ուղղուած պիտի ըլլան:

Ճամանակաշրջանի մը մէջ կ'ապրինք, ինքր մեծ ընկերակցութիւններ կ'աշխատին ու կը գործեն ժամացուցային կանոնաւորութեամբ. մեքենական այս ճշգրտութեան վարժուած ըլլալով կ'ակնկալենք որ ամէն ինչ կանոնաւորութեամբ ընթանայ: Այլ սակայն շատ հաճեցի է հաստատել թէ Հ. Բ. Լ. Մ. եան նման ընկերակցութեան մը մէջ, կանոնաւորութեամբ գործողը առաւելաբար հայու արժանապատուութեան վեհութիւնն ու զոհողութեան ուղին են. Հայութեան հանդէպ խոր սէրը եւ բարեգործութեան սկզբունքը մղիչ ազդակներն են:

Մենք այս տեսանկիւնէն դիտելով, արտինքն մեկնելով գործին մեծութենէն եւ ընդհանրականութենէն, կրնանք հասնիլ գործողներու մեծողութեան, անձնագոհողութեան եւ վերջապէս Հ. Բ. Լ. Մ. եան մեծ եւ լուսավոր նախագահներուն, երջանկայիշատակ հիմնողիներուն եւ բազմաթիւ բարերարներուն:

Այսպէս է որ հասկնալի պէտք է ըլլայ այն վատահոյժիւնը այս մեծ Միութեան հանդէպ, ըստ որում բոլոր բարերարները իրենց կալուածներն ու հարստութիւնը կը տակած են, առատացնելով անոր դրամագլուխն ու գործելու, բարեգործութիւնը տարածելու կարելիութիւնը, ազգի մը մէջ որպիսին Հայութիւնն է, իր բազմազան կորիքներով:

Համաշխարհային Ա. պատերազմին յաջորդող առաջին, երկրորդ, նոյնիսկ երրորդ տասնամեակներուն հայկական գաղութները յատկապէս Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, անտեսական վատթարագոյն վիճակի մը մէջ կ'ապրէին: Նոյնիսկ համաշխարհային Բ. պատերազմէն ետք կարգ մը հարուածած գաղութներ դարձնալ պէտք ունեցան նիւթական բայն օժանդակութեան: Այսպիսի ընդարձակ ծաւալի վրայ եւ պետական միջոցներու նմանող օգնութիւն՝ Հայ Բա-

րեգործական Ընդհ. Միութիւնը նախախնամող ձեռքի նման հասցուց ուր որ ամէնէն աւելի կարիքը կը գոհացուէր:

Այս կապակցութեամբ անձնական վերակալութիւն մը կ'ուզեմ յիշել: 1958ին հեռագիր մը ստացայ հայ եպիսկոպոսէ մը, որուն մէջ անիկա կ'ըսէր որ իրեն հանդիպում Գահիրէի Միջազգային օդակայանին մէջ: Ճշդուած օրը գացի զինքը դիմաւորելու: Մաքսային եւ անցազրային գործողութիւններէն ետք, ուղղուեցանք առաջին առիթով դէպի հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին. ապա իր փոփաքին ընդունալով, դէպի Հ. Բ. Լ. Միութեան կեդրոնատեղին, վասնզի ըսաւ եպիսկոպոսը, — «Հ. Բ. Լ. Մ. ր մեր մանկութեան եւ յետոյ մեր ուսանողութեան տարիներուն, մեր հայրը եղած է»:

Յուզիչ էր տեսնել թէ ինչպէս այցելուներու տոմարին մէջ սրբազանը մօտաւորապէս վերոյիշեալ բացատրութեամբ երկար գրութիւն մը արձանագրեց: Բ. համաշխարհային յետպատերազմեան տարիներուն երբ յարաբերաբար Մերձաւոր Արեւելքի Հայկական հոծ գաղութներու տնտեսական պայմանները բարւոքած են, Հ. Բ. Լ. Մ. եան ուշադրութիւնը գլխաւորաբար երեք ուղիւթեամբ կը տարածուի, այրիներու արցունքները սրբելն եւ որբելը խնամելն ետք:

- Ա) Կրթական գործ.
- Բ) Հայաստանահայրենի գործեր.
- Գ) Ներգաղթ:

Այս երեք գլխակարգութիւններուն տակ յաջորդաբար մանրամասնելով պէտք է յիշել այն տարածուած եւ հսկայ աշխատանքը, որ երբեմն պետական միջոցներով միայն իրագործելի է: Այսպէս ուրեմն, կըրթական դրուխին տակ պէտք է նկատի ունենալ այն տասնեակներով հայկական վարժարանները որոնք կը պատկանին Հ. Բ. Լ. Միութեան, այսինքն ազգային նախակրթարաններն ու երկրորդական վարժարանները: Հայագիտութեան համար ուսուցիչներ պատրաստելու հաստատութիւն-

ները, հայագիտական ամսիտոնները եւ համալսարաններու մէջ ուսանող հարիւրաւոր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները:

Հայաստանահայրենական դործին մէջ նկատուի պէտք է ունենալ այն փառաւոր շէնքերը որոնք Հ. Բ. Ը. Միութեան մշակութային կեդրոններն են, իւրաքանչիւր զաղութի մէջ, իրենց գրադարաններով, պարբերաթերթերով, սրահներով եւ ընկերային-մշակութային գործունէութեամբ եւ հրատարակչական ձեռնարկներով:

Իսկ ներգաղթը մէն մի հայուն սրտին մօտիկ եւ ճշմարտապէս հայութեան համար կարեւորագոյն նպատակն է: Որեւէ հայ կաղմակերպութեան համար վերին աստիճանի պատուաբեր է այս գործը եւ այդ պատիւը որպէս ներգաղթի շարժումը քաջակերպ, նիւթապէս օժանդակող, այդ օգտակար շարժումին ետեւը դրապէս կեցող Հ. Բ. Ը. Միութեան կը պատկանի ամէնէն աւելի: Որեւէ ժամանակ, որեւէ կաղմակերպութեան համար ներգաղթին նիւթապէս եւ բարոյապէս օժանդակելը բարենիշ մըն է:

Վաթսունամեակին առիթով յետադարձ փոքրիկ ակնարկ մը հաւանաբար կարգ մը գործեր իրենց մեծ դիժներուն մէջ յիշած եղաւ. անտեսելով վարչական, երեսմտական օրինական եւ այլ բաժիններ, որոնք կը վերաբերին հին կալուածներու մատակարարման, նոր կալուածներու յանձնաձման, պահպանման, նորոգութեան եւ այլն սրունց ընդարձակութեան մասին շատերը զաղափար չունին:

Այսպիսի ազդողութ, Աստուածահանոյ այլեւ հայրենաշէն ու համահայրենական Միութեան մը համար մեր սրտադին ցանկութիւնն է որ միշտ առոյգ ըլլայ եւ յալածուն վերելքի մէջ մնայ. նորանոր մեծագործութիւններով արդիւնաշատ ըլլայ ի փառս հայ ժողովուրդին եւ անոր հողերու-մշակութային արժէքներուն:

Սիրով կ'ողջունենք Հ. Բ. Ը. Միութեան փառաւոր վաթսունամեակը, մտղաբերով անոր նոր վաթսունամեակներ:

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ

Գառասուն տարի առաջ, 1926 թուականի առաջին օրերուն, Կիպրոսի մայրաքաղաք Նիկոսիայէն քանի մը քիլոմետր հեռու, անմարդաբնակ, չոր ու անհրապոյր տարածութեան մը վրայ, վերջ գտաւ եռայարկ երկու խոշոր շէնքերու կառուցումը ինչպէս եւ ջրամբարի, խոհանոցի, հիւանդանոցի բաժանմունքները, եւ այլն:

Ընդարձակ տարածութիւնը փշալարով շրջապատուեցաւ, իսկ քանդակներ միացնող կուպրապատ ճանապարհին վրայ, պահականոցի մօտ եւ գլխաւոր մուտքի վերեւ բողբոջաձէլ գրուեցաւ — ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ:

Շուտով յայտնուեցան այդ շէնքերու բնակիչները: Տարբեր տարիքի երեխաներ — որոնք հրաշքով փրկուած էին Մեծ Եղեռնի խորշակներէն եւ հաւաքուած Մերձաւոր Արեւելքի որբանոցներէն: Որբուկներ էին ասոնք, որոնց համար կարապետ եւ Գրիգոր Մեղրոնեանները պատկանելի գումար մը կտակած էին եւ հիմնադրած լոյսի այս կեդրոնը, որպէսզի ծնողներէ եւ դուրդուրանք: զուրկ այդ երեխաները ստանային ուսում եւ պաշտպանութիւն եւ կեանք մտնէին որպէս օգտակար մարդիկ: Օգտակար՝ իրենց իրենց, օգտակար՝ իրենց ժողովուրդին:

Տարիներու հետ որբերը նուազեցան ու ՄԵԼԳՈՆԵԱՆը իր դուռները բացաւ նաեւ ծնողը ունեցող ուսումնաստենչ փոքրիկներու առջեւ: Եւ սակայն նպատակը մնաց նոյնը — պատրաստել օգտակար հայեր:

Այսօր հազարաւոր Մեղրոնեանցիներ ցրուած են աշխարհի ամէն կողմը — Հայաստանէն Սմերթիկա, Անգլիա, Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Յունաստան եւ այլն, հայաբնակ բոլոր երկիրներու մէջ, մէկ խօսքով:

Հայաստանի մէջ կ'ապրին եւ զանազան մարդերու մ'ջ կը գործեն շուրջ 300 (երեք հարիւր) ՄԵԼԳՈՆԵԱՆցիներ, որոնք երախտագիտութեան իսր զգացումով կը շէնք իրենց

կրթական յարկը եւ կը ջանան բարձր պահել անոր անունը:

Մեղզոնեանցիներու առաջին խումբը Հաստան ժամանեց 1931ին: Առաջին շրջանաւարտներն էին, որոնք հայրենիք կը փութային բարձրագոյն ուսում ստանալու եւ կառուցանելու վերածնունդ Մայր Հայրենիքը: Յաջորդ տարի անոնց միացաւ շրջանաւարտներու երկրորդ խումբը:

Այժմ արդէն պապիկ դարձած այդ ընտանեակներ հայրենակիցները, յուզումով կը յիշեն իրենց հարազատ դպրոցը, կը պատմեն առաջին օրերու իրենց դանադրան դժուարութեանց մասին: Անոնցմէ քանի մը հոգիներ զոհուած են Հայրենական Մեծ Պատերազմին, այդպիսով ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ տան դը եւս մուծելով Հայրենիքի պաշտպանութեան եւ յողթանակի մեծ գործին: Ուրիշներ արդէն յայտնի դիտնականներ են: Եկաւ 1946 թուականը: Հնչեցին տունդարձի դանդաղները: Եւ հայրենադարձի առաջին իսկ նաւերուն վրայ, հպարտ ու բարձր ճակատով առաջիններու շարքին կանգնած էին Մեղզոնեանցիները:

Յետպատերազմեան հայրենադարձութեան առաջին տարիները դժբաղդաբար կը զուգարկիայէին հայրենիքի դժուարին սարիներուն: Պատմութեան ամենահեղ կոիւնք թէեւ յողթական բայց խոր վէրքեր ստացած երկիրը, ժամանակի կը կարօտէր վէրքերը բուժելու համար: Հայրենադարձները միացան հայրենաբնակ հարազատներուն եւ միաբար ճիգերով սատարեցին վերականգնումի աշխատանքին: Մեղզոնեանցիներուն համար անծանօթ մնաց յուսահատութիւնը: Բարձրագոյն իւրաքանչիւր շէնքի, կառուցուող ամէն մէկ փողոցի մէջ անոնք տեսան ո՛չ միայն իրենց հայրենիքի վերելքը, այլ եւ սեփական աշխատանքի արդիւնքը: Առաջին իսկ օրէն անոնք ապրեցան երկրի կեանքով, շնչեցին երկրի հեղքով: Բայց եւ նոյն ժամանակ անոնք ծարաւի էին ուսման եւ միշտ կը յիշէին իրենց դպրոցական քայլերգին տողերը:

«Ըլլանք հպարտ, աշխատանքով կորովի Արուեստներու ու դիտութեան ծարա-

ւի...»

Արուեստներու եւ դիտութեան այդ ծարաւը Մեղզոնեանցիները տարաւ դէպի Երևանի բարձրագոյն հաստատութիւնները, ուր «աշխատանքով կորովի» սկսան բարձրանալ դիտութեան եւ արուեստի սանդուխներով: Այսպէս Սուրէն Բիրինեանը ընդունեցաւ Երևանի բազմարուեստեան վարժարանը, իսկ Սերոբ Նալչաճեանն ու Գէորգ Գրբըրըգեանը՝ համալսարանի քիմիական ֆաքիւլթէն:

Ահա՛, Ազատ Եպիսկոսեանը, որ Հայաստան վերադառնալու առաջին իսկ օրէն կ'աշխատի որպէս հայոց լեզուի ուսուցիչ: 1964-ին լոյս տեսած է անոր կազմած Ե-Տրդ դասարաններու համար «բացատրական բարանը»:

Լեւինականի մէջ Յարութիւն Գայանանը եւ Մուշեղ Թահմազեանը ծանօթ են որպէս տիպաբ ուսուցիչներ: Հեռաւոր Արիստիանի մէջ հայոց լեզուի ուսուցիչ է Անդրանիկ Արուեստը, Վարդգէս Եղուպեանը՝ Ղափանի, Պետրոս Լամպաճեանը՝ Հովտեմբերեանի, Գէորգ Կիւրեղեանը՝ Կիրովականի, Անթուանէթ Ղազարեանը եւ Յակոբ Նրբումանեանը Երևանի մէջ, ինչպէս եւ ուրիշներ, շատ ուրիշներ:

Մեղզոնեանցի դասախօսներ կան նաեւ Երևանի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութեանց մէջ: Թշկական համալսարանի մէջ անդիւրեկի դասախօս է Յովհաննէս Յովակիմեանը: Զուտ բանասիրական գիտութեամբ կը զբաղուին Նիկողոս Թահմազեանն ու Լեւոն Սաչերեանը, ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՏՈՅԻ սնուան Մատենադարանին մէջ. Արուեսակ Մուրատեանը՝ Հայաստանի դիտութիւններու ակադեմիայի լեզուի հիմնարկի, իսկ Գասպար Գասպարեանը, Գիտութիւններու ակադեմիայի Փիլիսոփայութեան հիմնարկի մէջ:

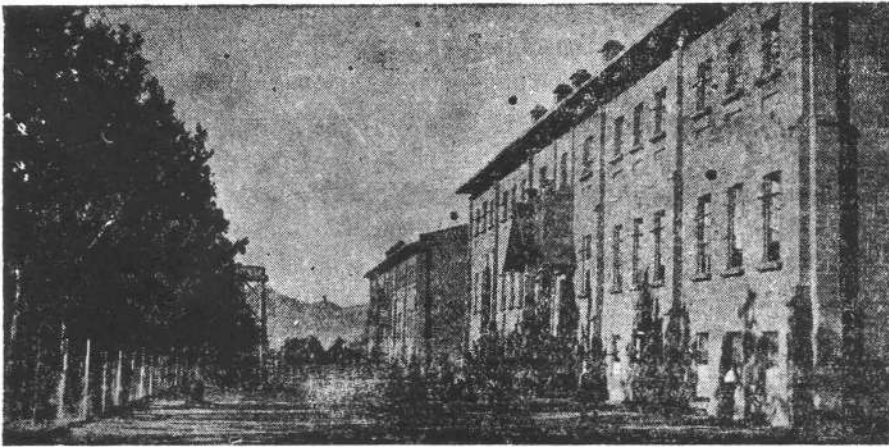
Նկարիչներ Յովհաննէս Ասատրեանն ու Յակոբ Յակոբեանը ծանօթ դժբեր են Հայրենիքի մէջ, որոնք տուած են իրենց անհատական ցուցահանդէսները եւ գնահատուած հանրութեան կողմէ:

Հայաստանի երաժշտական աշխարհին

յայտնի անուններ են Նուպար Սնդրեանն ու Հրանդ Գէորգեանը: Առաջինը որպէս իրմբավար, երկրորդը՝ որպէս ստեղծագործող եւ դասատու: Գէորգեանի ԳԻՇԵՐՆ ԱՆՈՒՇ է երգը, կարող էք լսել որեւէ զիշեր Երեւա-

կալխատին, եւ կը ջանան քար մը սւելի ղնել Հայրենիքի ծաղկող եւ բարգաւաճող մեծ կառոյցին վրայ:

1926 թուականին Նիկոսիայէն քանի մը

Մելիֆոնեանի շէնքը

նի փողոցներուն եւ ընկերական հաւաքոյթներու մէջ:

1931ին Հայրենիք ներգաղթած երգահան Ազատ Շիշեանը Մելիֆոնեանցի մըն է եւ հաստատուած է Լենինական քաղաքը:

Մելիֆոնեանցիներէն հասած են նաեւ գրողներ, ինչպէս Շաքէ Վարսեանը որ կ'աշխատի «Հայրենիքի Ձայն»-ի մէջ, Կարպիս Սուրէնեանը՝ «Սով. Արուեստ» ամսագրի, Կարպիս Հոլոտանեանը Երեւանի ուստիոկայանի մէջ: Յարութիւն Գասպարեանը իր ամբողջ էութեամբը նուիրուած է հնութիւններու պահպանման գործին: Եւ վերջապէս յայտնի Փութպոլիստ Յովսէփ Ասատրեանը, որ աւելի քան ՏԱՍԸ տարիներ Հայաստանի եւ Սովետական քաղաքներու մէջ փայլեցաւ որպէս անմրցելի մարզիկ: Սակայն տարիքը իր ըսելիքը ըսաւ: Ան այսօր ընդգրկած է մարզիչի ասպարէզը եւ ընտիր Փութպոլիստներ կը պատրաստէ Հայրենիքին համար: Կան տակաւին բազմաթիւ ընադաւտուներ, ինչպէս կառուցողական, առողջապահական, դատական, գրադարանային եւ այլն որոնց մէջ աշխատանքի լծուած Մելիֆոնեանցիները նուիրուածով եւ բժախնդրութեամբ

ժլտմեթր հեռու ամառի տարածութեան վերայ, քառասուն տարի առաջ սկսաւ գործ մը որ հիմա իր ճիւղերը արձակելով պտուղներ սկսած է տալ աշխարհի ամէն կողմերը:

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ բարերարներն ու անոնց կտակը հաւատարիմ կերպով գործադրող ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ՝ ՄԻՈՒԹԻԻՆԸ մէկ նպատակ կը հետապնդէին — պատրաստել առողջ, զիտակից եւ հայրենասէր սերունդ մը որ օգտակար ըլլայ իր ժողովուրդին Սփիւռքի տարածքին թէ՛ Մայր Հայրենիքին մէջ հաւասարապէս:

Այսօր, քառասուն տարիներ յետոյ հետապնդուած այդ նպատակը քաղցր իրականութիւն մըն է այլեւս: Մելիֆոնեան բարերարները իրենց դամբարաններուն մէջ խաղաղութեամբ կը ննջեն իրենց յաւերժական հանդիսօրը, իսկ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, հաւատարիմ իր սկզբունքներուն, կը շարունակէ իր վսեմ առաքելութիւնը լաւ, զիտակից եւ հայրենասէր ՀԱՅԵՐ պատրաստելու համար:

ԳՐ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

(Ամփոփում)

Վ Ա Ս Պ Ո Ւ Ր Ա Կ Ա Ն

(Հերոսական վասպուրականի ինֆանտաշտայանութեան
Յիսնամեակի առթիւ)

Երագիս մէջ այցի գացի, իմ հայրենիք վասպուրական
Ու գրկեցի հողն անուշ, սէգ լեռները յաւերժական,
Անհուն տեկնով, ու կարօտով այցելեցի շէները հին,
Փնտրտուհով գտայ հօրս սնկած, չորցած այգին...:

Ա՛յս, մեր այգում չորացել էր ամէն մի թուփ, ամէն մի ծառ,
Մեր պարտեզում էլ չէր երգում, ոչ մի սոխակ, ոչ մի ծիծառ,
Թառամել էր վարդը կարմիր, ու չորացել ինձորենին.
Գերեզման է դառել այգին ու կուշ եկել՝ ծեր նշենին...

Ցամաքել էր պաղ աղբիւրը, ու չորացել գուլպ առուն,
Էլ չէր երգում սոխակն անուշ, ինչպէս կ'երգէր ամէն գարուն,
Իմ պապերի ձեռքով շինուած խրճիթներից, ծուխ չէր կլնում,
Աւերակուած գորշ պատերին չարագուշակ բուն էր վայում...

Պասալն սրտով ու կարօտով, վանայ ծովուն այցի գացի,
Ուժով գերուած ու շքայուած կոյսի համար, երկար լացի,
Խառնեցի ես արտասուքս, էն ջրերին ծովին վանայ,
Որ խաղում էր գեփիւռի հետ, սէգ սարերից մեր Սիւհանայ...

Աւերակ էր մեր Աղբաւարն, ու խորտակուած լիւր անապատ,
Սուրբ Գէորգի վանքը պայծառ, ուխտավայրը մեր հարապատ,
Ահեղ ցամառն ու բողոքի ձայն էր գալիս ամէն քարից.
Ձէին հուում աղբիւրները, ակունք առած Սիւհան սարից...

Ա՛յս, իմ անուշ վասպուրական, քո շէները աւեր տեսայ,
Ամէն քարին, ամէն թփին, լուռ կուտակուած ցաւեր տեսայ,
Չորացել էր արտ ու արօտ, էլ ոչ տաղ կար, ոչ հորովել,
Ծեր արտուտը մեր կապերից, վաղուց թողել ու հեռացել...

Երագիս մէջ այցի գացի, իմ հայրենիք վասպուրական.
Ու գրկեցի հողը բերրի, սէգ լեռները յաւերժական,
Այցելեցի մեր տունը նին. որ հայրս էր ինձի պատմել.
Ա՛յս, խրճիթից իմ պապերի... քարը քարին չէր մնացել...:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԵՐՈՍ Զօր. Անդրանիկի Կեանքում

Մտմբը նոր էր գալիս եկել յաջող մարտից եւ հասել Սարայ գիւղի ժայռակոփ բարձունքը: Այլբանց արիւն՝ լեռնային կահաչների մէջ նստած, հանգստանում էին քաջերը:

Մի հայդուկ երգ էր շողում՝ «Լօ, լօ, լօ, Սիփանայ սէք սարի վրայ...»: Իսկ Անդրանիկը կանգնել էր ձորակախ ժայռի պլուռունկին, ինչպէս արծիւ հաստատուն ոտքը ձուլուած ժայռին, բազմազօտի փամփուռ աւակալներով կուրծքը խաչածել, սուր պիւլին ու յօնքերը արծուափետուր, սեւախալ: Դիտում էր Մշոյ շող մշուշ պատած դաշտը:

Այդ ժամանակ, չգիտես որ քարի տակից, յայտնուեց ասորու գեղջկական հագուստով մի կին: Մութ ու շեղ աչքերի մէջ քարացած սարսափ կար, այտերին՝ ահի դարկութիւն: Տազնապով մօտեցաւ, սուր ու շիւան կապից, ծալուեց, ընկաւ հերոսի ոտքը:

— Ամա՛ն ոտքիդ հողը դառնամ...

Անդրանիկն անհանդատացած, գեռնից բարձրացրեց մոլոր կնոջը:

— Ի՞նչ է պատահիլ, քորի՛կ, — հարցրեց կարեկցանքով: — Ինչո՞վ կարող եմ օգնել:

Հայդուկները բոլորուել էին մագերն արձակ, տարօրինակ այս կնոջ շուրջը: Ի՞նչ էր պատահել:

Ասորի գեղջիկուհին հաւաքեց իրեն, ուշքի եկաւ: Մնացին միայն աչքերի սեւ սարսափը, այտերում կծկուած դարկութիւնը: Մի պահ անխօս նայեց Անդրանիկին ու լացակումած պատժեց՝ խառնելով ասորու եւ հայի լեզուն: Հրոսակներ են մտիլ դիւղ, թալանել վերջին կաթնատուն ու լճկանը, հարսնաղջիկներ ատեւանգել, եւ դրանց մէջ՝

իրենը. տասներհինգ տարու, տասներհինգ օրւայ բոլոր լուսին...

— Ամա՛ն, առան տարին... Արա՛ն ու կը փախչեն Սարայի սարերը...

Մանր հաւաքուել էին Անդրանիկի յօնքերը, հայեացքում ամպրոպ կար: Ու նա հրաման արձակեց՝ ձայնի որոտը խեղդել լով:

— Հեծնե՛լ ձիե՛րը...

Եւ սլացան մարտիկները՝ կայծով մարբելով ճանապարհի քարերը: Իրենց քաջանց քաջին կրկնակոխ, նրանք, լեռնային ծանօթ կածաններով կտրեցին անյան հրոսակների ճամբան դարան մտան ժայռերի թիկունքում: Քարացել էին տղաները, լարուել:

Քարացել, լարուել էին արդար կռուի համբերութեան սովոր ձիերը: Պայտ չէին զարկում գետնին. խտտի մէջ թաղած ունդերն էին միայն դողացնում...

Քիչ յետոյ փոշի ու խառնակ աղմուկ բարձրացաւ ժայռերի տակ, եւ, լեռնային գետակի կողքով, դէպի գառիթափը ձգուեց սպառաղէն հրոսակների երթը: Գալիս էին իրենց մէջ առած աւարը, ձիերի թամբերին կապած—կապոտած ջահել ասորուհիներ:

Մանօթ տեսարան էր: Հեռադիտակն աչքերին, Անդրանիկը նայում էր...

Անգէն գիւղացու վրայ գնացող հրոսակ «իգիտները» քսաներհինգ հոգի էին, բաժանուած մի քանի խումբի: Հինգ ձիաւոր գնում էին առջեւից եւ աւարից ողելոր՝ մի երկար, կերերո՛ւն «լօլօ» էին տանում շուրթերից կախ, ձիերի խրիսինջներով համեմուած: Միւս ձիաւորները աջից ու ձախից շրջապատել էին աւարը. գոռում գոչումներով առաջ էին շտապեցնում՝ իրենց տէրերից խլուած, դանդաղաչարժ կենդանիներին: Երբ նրանք յաջող թալանից հարբած, երգ ու բացազանչութիւններով մօտեցել էին դարանին, եւ արդէն դարանակալ կտրիճները պարզ տեսնում էին իւրաքանչիւրի դէմքը, հնչեց Անդրանիկի հրամանը: Վրիժառուները համազարկ տուեցին: Առաջին իսկ տասներկու կրակոցից գոռոցով ծալուեցին տասներկուսը, եւ խրոնած ձիերը տարան, ով ասպանդակից մի ոտքով կախ

էր մնացել, ժայռերի մէջ մանրելու :

Միւսները, անակնկալից խուճապահար, կպան ձիերի բաշից, թոան աջ ու ձախ՝ փրկուիլին որոնելով գլխակորոյս փախուստի մէջ: Բայց նրանց ետեւից սուրում էին արդարադատ զնդակները: Շատերը զետին տապալուեցին փորքաշը թուլացած իամբներից եւ քշերին յաջողուեց փախուստով փրկուել:

Անդրանիկն ու ընկերները մօտեցան առեւանդուած ասորուհիներին, արձակեցին կապ ու կապանք: Իսկ սրանք որ կարծես հրաշքով էին փրկուել ցմահ պերուիկներից դեռ արցունք էին թափում: Յետոյ ուրախ ճիչ ու կանչով սկսեցին համբուրել իրենց ազատարարների ձեռքերն ու թրերը, լաց ու ծիծաղ խառնեցին իրար:

— Աստուած, զո ոտքի տակի հողն ենք, դու պահապան հայ քաջերին...

— Աստուած, մեր եղբայր Անդրանիկին մնաս պահապան...

Երբ աւարն ու զերուած աղջիկներին դարձրին Սարայ գիւղը, շինական մարդիկ աղ ու հացով, խնդուիթեան արցունքներով դիմաւորեցին հերոսներին: Գիւղի գլխին ժիտը էր կախուած, նոյն խօսքն ու կանչն էր՝ հիմա մի քանի հարիւր քերանից ելնող Աստուած, դու պահես պահպանես եղբայր Անդրանիկին...

Մի ալեմօրուս ասորի, շատ ծեր մարդ, քայլերը խառնելով եկաւ մօտեցաւ, դողող մատներով բռնեց Անդրանիկի գլուխը, քրտնածոր ճակատը համբուրեց, եւ, ետ դառնալով, ինչ որ բան կարգադրեց: Ու մի ասորի տղայ սանձը թեւին ոլորած, հագիւ մօտ բերեց ռնդունքից ծուխ ու մուխ ելնող մի նոթոյ:

— Քաջանց քաջ, այս հրեղէն նոթոյը ամէն հեծուոր չի կարող սանձել՝ քեզ է արժանի: Առ ինձանից, ասորի՝ թողովուրդից նուէր. շատ նեղուիթիւններից դուրս կը բերի քեզ — ասաց ծերունին: — Բարով վայելիք, մերն ու քոնը մէկ դարձաւ...

Անդրանիկը խոնարհ համբուրեց ծերունու ձեռքը:

— Մերն ու ձերը միշտ էլ մէկ է եղել, հայրիկ, — ասաց: — Շնորհակալ եմ: — Ու նոթոյի սանձը ձեռքն առաւ, հաւաքեց բռան մէջ, քաշեց ուժով:

Ետ—ետ զնաց նոթոյը: Անդրանիկը ձրկեց սանձը, քայլ—քայլ բերեց մօտիկ եւ, արծիւ էր՝ թռաւ, ձուլուեց թամբին: Նրոթոյը ծառա եղաւ, պտոյտ տուեց ետեւի ոտքերին, փրփուր—աղամանդ շաղկեց բնրնից: Սպա, առջեւի ոտքերը խփեց զետնին քարացաւ տեղում: Անդրանիկը թուլացրեց սանձը: Ձին թեքեց գլուխը, թեք աչքով նայեց հեծեալին, խրխնչաց բարձր: Ու նրա խրխինջը զնաց սար ու ձոր՝ քաջի՛ գովքն անելու:

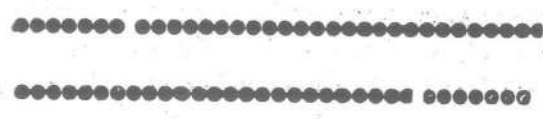
— Անունն ի՞նչ է, — նոթոյի բաշը շոյելով թամբից կոացաւ Անդրանիկը:

— Աւլան՝ թամբին նատողին արժանի:

Այդ նոթոյն իր երկաթեայ հեծեալին տարաւ շատ սարերով ու ձորերով, անհաւասար շատ մարտերի, եւ, բազում վտանգների միջից, նրան դուրս բերեց ազատ լեռները:

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Ս. Գ.)

Ո՛չ վշտացիր, ո՛չ քախծիր դու, կեանք է, կ'անցնի կը գրնայ, Որպէս արձան օպրոդ մարդու՝ Նըրա գործը կը մընայ:

Դարը կ'իջնի դարի վըրայ, Դարը դարից ուժ՝ կ'առնի, Ու դարերի փոշին վըրան՝ Պայծառ գործը կը յառնի:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 52ԻԴ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՐԳՈՒՄԱՐՈՒԵՑԱԻ

ԳԵԿՏԵՄԲԵՐ 11ԻՆ, ՆԻԻ ՆՈՐՔԻ ՄԷՋ

1964ԻՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ 82000 0 ՏՈՒՍՐ ԾԱՍՍԱԾ Է ԻՐ

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԻ ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒ Ն ՀԱՄԱՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան 52րդ Ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ 11 Գեկտեմբեր 1965 Շաբաթ օր, Նիւ Եորքի Սթէյթլըր-Հիլթըն պանդոկին մէջ:

Ժողովը բացուեցաւ առաւօտեան ժամը 10.40ին, Ամերիկահայոց Առաջնորդ Գերշ. Տ. Սիոն Արքեպիսկոպոսի աղօթքով: Ապա օրուան Առնեապետ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Նախագահ Տիար Ալեք Մանուկեան կարգացանուններն ու ամփոփ կենսադրական դիմերը 1965 տարուան ընթացքին իրենց մահկանացուն կնքած Բարեգործականի անդամներուն եւ ազգային վաստակաւոր դէմքերուն: Միութեան Հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւ նորոգ հանգուցեալ անդամներուն յիշատակին՝ ներկաները մէկ վայրկեան յատընկայս լուսթիւն պահեցին:

Ժողովին կը մասնակցէին 82 իրաւաստ անդամներ եւ հիւրեր. ստացուած էին 2025 փոխանորդագրեր, ընդամէնը 2483 ձայնով, որոնք կը ներկայացնէին Միութեան համալսարհային անդամացութեան կամքը:

Ընդհանուր ժողովին ներկայ էին բոցի Ամերիկահայոց Առաջնորդ Արքազանէն Գեր. Տ. Տիրան Արքեպիսկոպոս, Աւստրալիոյ Հոգեւոր Հովիւ եւ Բարեգործականի Միասի Մանածիլդի Նախագահ Արամայիս Ա. Բահանայ Միրզոյեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդրոնական Յանձնաժողովի Նախագահ եւ Ազգային Բարերար Տիար Երանդ Հիւսիսեան:

ՆԱՍՍԱԳԱՀԻՆ ՃՍՈՒՐ

Նախագահը՝ ժողովին ատենադպիրը Էւ ընտրողական, քուէախոյզ եւ ուղերձներու յանձնախումբերը նշանակելէ յետոյ կարգացիւր բացման ճառը: ան հիւրերն ու ժողովա-

կանները ողջունելէ ետք, իբրեւ Միութեան 18000 անդամներուն ներկայացուցիչները, անդրադարձաւ Բարեգործականի վայելած ժողովրդային լայն համակրանքին ու անխախտելի վաստակեան, որուն պերճախօսապացոյցները կը հանդիսանան 1964ի ընթացքին անոր ստացած մեծադուժար կտակներն ու նուիրատուութիւնները, որոնց դուժարը կը հասնի 780.000 տոլարի:

Յարգելի Նախագահը անդրադառնալով Միութեան այս տարուան ազգապահպանման ձեռնարկներուն, ըսաւ թէ Բարեգործականը կրթական-մշակութային նպատակներու համար ծախսած է 602.000 տոլար եւ ինքնատարական-բարեսիրական գործերու՝ 137.000 տոլար, ընդամէնը շուրջ 800.000 տոլարի պատկառելի դուժար մը, ինչ որ կը գերապանց՝ նախորդ տարիներու յատկացումները:

Ինչ կը վերաբերի Միութեան Եւրոպայի Երջանակի վերակազմակերպութեան, Տիար Մանուկեան զոհոնսկութեամբ յիշեց մեր նորակազմ Յանձնաժողովի կատարած աշխատանքներն ու Միւսնի մէջ դուժարած արդիւնաչափ համադուժարը առաջնորդութեամբ անոր անձնուէր Նախագահին՝ Տիար Երզնայ Հիւսիսեանի որ այդ օր իր ներկայութեամբ կը պատուէր ժողովը:

Եզրակացնելով իր ճառը, Նախագահը ըսաւ թէ կը գտնուինք պատմական թուականի մը նախօրեակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադրութեան 60ամեակին, որ մեր անգամներուն եւ ազգակիցներուն կողմէ պիտի տօնուի արժանաւորապէս, իբրեւ ոգեւորութեան առիթ մը եւ նոր ներշնչումով լուսաւոր հօրիզոններ ընթանալու հանգրուան մը:

պատկար 1965 թ. 11 Գեկտեմբեր

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Նախագահին հրահանգով, Ընդհ. Տնօրին Տիար Գ. Կիրակոսեան ներկայացուց Հ. Բ. Ը. Մ. 1964 տարուան Ընդհ. Տեղեկագիրը, որ կը բաղկանար 60 բազմազբեակ կ'ընթէ եւ որ բաժնուած էր ժողովականներուն: Ըստ այս տեղեկագրին, 1964ին Միութիւնը ունէր 15 սեփական վարժարան, 3905 աշակերաններով եւ 276 ուսուցիչներով, նպաստներ յատկացուցած էր 70 ազգային եւ յարանուանական ու մասնաւոր դպրոցներու, ունէր 177 համալսարանական, 60 արհեստողիտական եւ 40 երկրորդական վարժարաններ յաճախող սաներ, եւ միայն իր կրթական գործին համար ծախսած էր 597.984 տոլար: Նոյն շրջանին ան ունէր 185 մասնաճիւղեր 17.794 անդամներով: «Միութեան աճին կարգի ձեռնարկներուն տարուէ տարի ստացած ընդարձակ ծաւալը, անոք ի նպաստ կատարուած զոհողութեանց, ըսենք՝ մեծագումար նօտրատութեանց եւ կտակներու յարատեւ շարունակումը, ինչպէս նաեւ անոր զանազան երկիրներու ժողովներուն յայտնաբերած եռանդն ու նախաձեռնութիւնը ապացոյցներ են թէ՛ Միութեան վերին իշխանութիւնը, Կեդր. Վարչութիւնը, խորապէս զիտակից է իր ղեկին ու սրատասխանատուութեան», բնաւ յարգելի Տնօրինը:

ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Միութեան 1964ի հաշուախան տեղեկագիրը ներկայացնելով, վկայեալ հաշուապահ Տիար Սեդրակ Արսունի ըսաւ թէ Հ. Բ. Ը. Միութեան ստացուածքին կամ հարստութեան ընդհանուր գումարը տոմարական արժէքով բարձրացած է 13.789.699 տոլարի անցեալ տարուան 11.640.116 տոլարի զիմաց: Իսկ Կեդրոնական Վարչութեան Գանձապահ Տիար Զարյո Գարակէօյեան հարգողեց թէ Միութեան նոյն այդ զբառնադրուիսը սակարանի արժէքով կը գնահատուի 19.575.700 տոլար:

Հաշուեքննիչ Թանձնախումբի անունով՝ Տիար Երուանդ Մամեան հաղորդեց թէ Կեդրոնական Վարչութեան հաշիւները քննած է տոմարները ճիշդ գտած են:

Հարց-պատասխանի պահէն ետք, ժողովականները ծափահարութեամբ վաւերացուցին ներկայացուած Ընդհանուր եւ Հաշուական Տեղեկագիրները:

Ընդհանուր ժողովի առաջին նիստը վերջացաւ ժամը 12.30ին: Ժողովը վերալացուեցաւ ժամը 2ին:

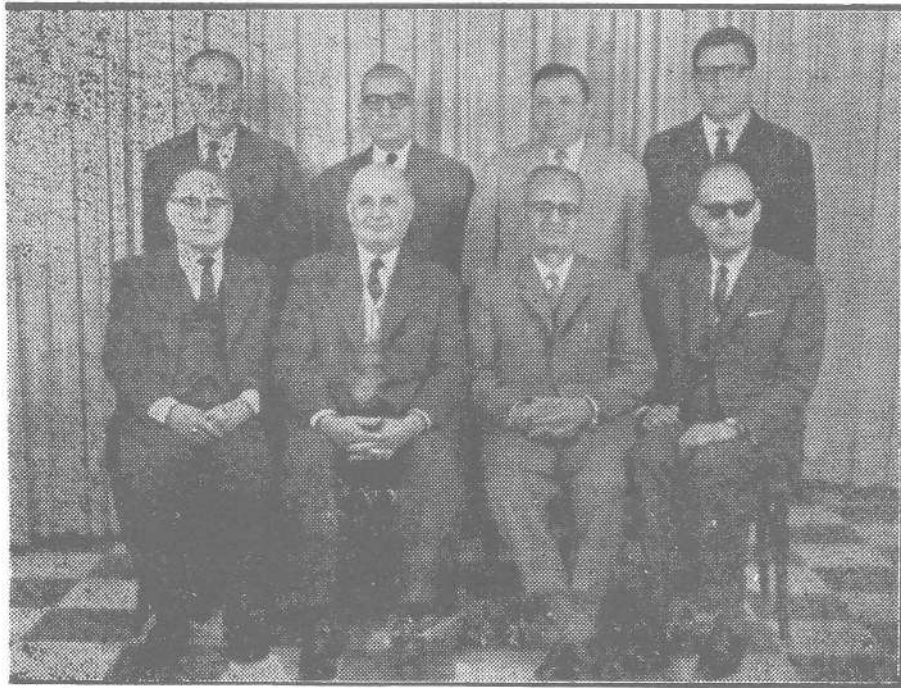
ՏԻԱՐ ԵՐՈՒԱՆԴ ՀԻՒՄՍԵԱՆԻ ՈՒՂԵՐՁԸ

Նախագահին հրահանգով խօսք առաւ Միութեան Եւրոպայի Շրջանակէ Կեդրոնական Եանձնաժողովի նախագահ Տիար Երուանդ Հիւսիւսեան, որ բացատրութիւններ տուաւ Եւրոպայի Շրջանակի վերակազմակերպութեան ու մէկ տարուան ընթացքին կատարուած սրտասնդիչ աշխատանքի մասին: «Յանձնաժողովի վեց ամսուան գործունէութեան արդիւնքը նկատի առնելով, ըսաւ ան, մեր Շրջանակը կը գտնուի բախտորոշ հանրուանի մը առջեւ, ուրկէ մեկնելով անխիա մօտ ժամանակէն պիտի տիրանայ իր նախկին ղիրքին ու համբաւին:

Յրանայի մեր մասնաճիւղերուն զիմազիծը տակաւ կը յստականայ, դրե՛ք: բոլոր մասնաճիւղերը յարած են նորակազմ Եանձնաժողովին»: Անոնցմէ մասնաւորաբար յիշեց Մարտիրոսն եւ Վալանսը: Միւս կողմէ ջանք կը թափուի կազմալուծ մարմինները ոտքի կանգնեցնելու համար: Տիար Հիւսիւսեան շեշտեց օգտակարութիւնը Միջ-Շրջանակային Պորհրակցական ժողովներու եւ անոնց ներկայացուցիչներուն մասնակցութիւնը Կեդրոնական Վարչութեան կազմին: Ան մեծ յոյս եւ վստահութիւն յայտնեց թէ օրինական ճամբով Միութիւնը պիտի տիրանայ Փարիզի իր կեդրոնի շէնքին ու բոլոր օտայնուածքներուն:

Այս առնչութեամբ եղած կարգ մը հարցումներու պատասխանելով, Տիար Մանուկեան ըսաւ թէ ափ մը մարդոց արարքները ամենազոյն ազդեցութիւնը չեն գործած Միութեան կեանքին ու գործերուն վրայ եւ թէ Կեդր. Վարչութիւնը ոչ մէկ տկարացում պիտի ունենայ եւ բնաւ թոյլ պիտի չտայ որ անոր կառոյցին մէջ ճեղք բացուի:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Նստած.— ձախէն—աջ Տեարֆ Օննիկ Ալիֆսանեան, Տիգրան Պապիկեան
 Յեվիաննէս Բէհեաեան, Լորիս Գարգուր
 Ոտֆի.— ձախէն—աջ Տեարֆ Պերն Թերզեան, Հայկազ Բիրբնեան
 Վահրամ Մանուկեան, Ներսէս Պետրոսեան

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Երկպատիկ ցանկի մը վրայէն զազունի քուէարկութեամբ ընտրուեցան Տեարք Զարլը Գարաեէօզեան, Տիգրան Պոյաճեան, Օննիկ Պետրոսեան, Արթին Ասլանեան եւ Լիբանանի Երջանային Յանձնաժողովի երկարամեայ Ատենապետ եւ Բարերար անդամ Երուանդ Տէմիրճեան, Պէյրութէն:

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ

Ժողովի ընթացքին ժամանակագրական կարգով պատշաճ ուղերձներ ըրին Աւստրալիոյ Հայոց Հոգեւոր Հովիւ եւ Սիրոնիի Բարեգործականի Մասնաճիւղի Նախագահ Արժ. Տէր Արամայիս Ա. Քահանայ Միրզոյեան, Գեր. Տիրան Արքեպիսկոպոս եւ Վեր. Ա. Պետիկեան, որոնք անդրադարձան Հայ ժողո-

վուրդի վերջին յիսուն տարուան կեանքին եւ ազգային վերականգնումի սրտաուռ ճիգերուն Բարեգործականի բերած մեծ, նախախնամական նպաստին, որ մեր ժողովուրդին տնտեսական վիճակին աստիճանական բարելաւումին պատճառով հետզհետէ կը կեդրոնանայ կրթական-մշակութային մարդին վրայ: Տէր Արամայիս մասնաւորապէս խօսեցաւ Աւստրալիոյ նորակազմ Հայ զազուիին մասին, ուր՝ Սիրոնիի եւ Մելպուրնի մէջ՝ կը բնակին 6000 Հայեր, եւ կոչ ըրաւ ներկաներուն որ նվաճապէս սատարեն իրենց զարոցական գործին:

Ընդհանուր ժողովը փակուեցաւ Առաջնորդ Տէր Սիոն Սրբազանի օրհնութեան խօսքով եւ աղօթքով, ժամը 6ին:

ԼՐԱՏՈՒ

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ

ԿՐԹ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ 40-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԳԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիպրոսի Մելգոնեան: Կրթական Հաստատությունը 1966 Փետրուար 17-20, չորս օրու ընթացքին, զանազան հանդիսություններով արժանավայել շուքով նշեց իր քառասնամեայ յոթելեանը: (1926-1966):

Հանդիսության թուականէն առաջ, բնփիւռքի զանազան երկիրներէն բազմաթիւ մելգոնեանցիներ ժամանած էին հաստատութիւն. մեծագոյն պատուիրակութիւնը որ Պէյրութէն ժամանած էր, 60 հոգիէ կը բաղկանար:

Քառասնամեայ յոթելեանին հանդիսութեանց պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ 17 Փետրուար Հինգշաբթի երեկոյ, երջանկայիշատակ բարբերաններուն՝ Գրիգոր եւ ԿՍՐԱՊԵՏ Մելգոնեան եղբայրներուն դամբանին առջեւ կատարուած հոգեհանգստեան պաշտօնով: Տեղի ունեցաւ նաեւ ԶԱՀԵՐՈՒՓՈՒԿԱՆՆԵՐԸ, հին եւ նոր մելգոնեանցիներու միջեւ. ծաղկեպսակներու զետեղում, ուղերձ, աղօթքներու եւ շարականներու երգեցողութիւն: Հաստատութեան երգչախումբին կողմէ: Ապա աղջկանց շէնքի հանդիսարանի մէջ կայացաւ բացման պաշտօնական հանդէսը: Հ. Բ. Ը. Միւլթեան եւ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան զոյգ քայլերդներուն յոտնկայս ունկնդրութենէն վերջ բացման խօսքը ըրաւ Պր. Ասատուր Պետեան. Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ սուցիչ Պր. Վահան Պետեանի, երգեց ՀՐԱՇԱՓԱՌԸ:

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ՎԱԶԳԻՆ Ա.Ի եւ ՄԵՏԻ ՏԱՆԻ Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԽՈՐԷՆ Ա.Ի օրհնութեան սրբատառ կոնդակները կարդաց Երուանդ Մ. Վ. Աբելեանը:

Հաստատութեան սանսանուհիները, հանդէս եկան իմբական արտասանութեամբ մը (Ժազ Յակոբեանի ՀԱՅ ՏՈՒՆԸ): Օր-

ւան բանախօսն էր, Պէյրութէն, Հ. Բ. Ը. Միւլթեան Լիբանանի Երջ. Յանձնաժողովի ատենադպիր Փրոֆ. Բարունակ Թովմասեանը, որ պերճախօս կերպով ներկայացուց Հ. Բ. Ը. Միւլթեան կատարած նախաինամական դերը մեր ազգին մէջ:

Տնօրէն՝ Պր. Ասատուր Պետեան

Օրիորդ Լուիզ Թումայեանի դաշնամուրի նուազէն յետոյ, խօսք առաւ մեթր Արմբատ Տէօփլէթեան, որ կուռ բառերով նկարագրեց մելգոնեանցիներ եւ դովարանեց Մելգոնեանի պատկառելի գործը:

Երգչախումբը յաջորդաբար երգեց Զոյգ Շէնքերուն Մելգոնեանը (Երջանիկ Միւլթեան) Գուրններդ ու Քաղհանը (Կոմիտաս) եւ Դերիկօ Զանը (Կարօ Զաքարեան):

Փակման խօսքը ըրաւ հոգաբարձութեան ատենապետ Պր. Պերճ Թիւլպեան, լսել Լիբանանահայ պատուիրակութեան անունով շնորհակալական ելոյթ ունեցաւ Գէորգ Մ. Վ. Կարպիսեանը: Եւ հանդէսը վերջացաւ երգչախումբին Տէր ԿԵՅՈՅԻՆով:

Յորեկնական այս հանդիսութեան երկրորդ ձեռնարկը կը հանդիսանար ՀԱՅ ԵՐԳԻ Եւ ՊԱՐԻ Համոյթը, որ տեղի ունեցաւ 18 Փետրուարին, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին. հաստատութեան հանդիսարանէն մէջ: Զեռնարկը կը հովանաւորէր Կիպրոսի հանրապետութեան նախագահ Գերապ. ՄԱԿԱՐԻՈՍ Սրբազան: Ներկայ էին Կիպրոսի Խորհրդարանի նախագահը՝ Կլաֆքոս Քլերիտիս, Արտաքին նախարար՝ Քիլիբիանու, Ճարտարարուեստի եւ Առևտուրի նախարար՝ Արաուզա, Ընդհ. Դատախաչը, բարձ-

բաւտիճան զինուորականներ, դեսպաններ, հիւպատոսներ, մամուլի ներկայացուցիչներ, եւայլն:

Հաւաքոյթին բացումը ըրաւ, անգլերէն լեզուով Պր. Պերճ Թիւլպեան, Կիւրաճայ համայնքին ներկայացուցիչը, որ հակիրճ բառերով ներկայացուց Մելգոնեան հաստատութեան կրթական գործը եւ յայտնելէ վերջ թէ 40 տարուան ընթացքին, այս ուսման վառարանը տուած է շուրջ 1000 երկսեռ շրջանաւարտներ, որոնց մեծագոյն մասը հասած է պատասխանատու դիրքերու: Ապա բեմ հրաւիրեց Սորհրդարանի նախագահը, որ գնահատեց Մելգոնեան Հաստատութեան գործը, իր հիացումը յայտնեց ՀԱՅ Ժողովուրդին Փիւնիկի պէս վերածնելու կամքին նկատմամբ եւ իր խօսքը վերջացուց հաւաստիացնելով Կիւրաճայ համայնքը թէ միշտ իր կողքին եւ իրեն զօրավիզ պիտի գտնէ Կիւրական կառավարութիւնը եւ Կիւրոսի յոյն ժողովուրդը:

Գործադրուեցաւ հանդէսին գեղարուեստական յայտադիրը, որուն ղեկավարութիւնը վստահուած էր Պր. Սեպուհ Աբգարեանի: Այս յայտադրին առաջին մասը կը բաղկանար խմբերգներէ, որոնք երգուեցան հաստատութեան 100 հոգինոց երգչախումբին կողմէ: Իսկ երկրորդ մասը՝ պարերէ — անհատական եւ խմբական — ինչպէս ՎՍԴԻ. ՀՈՎԻԻՆԵՐՈՒ, ԼԵԶԳԻՆԿԱ, ԻՄ ԱՆՈՅՇ ՏԱԻԻԼ, ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ պարերը: Մենապարեց Օր. Լուիզ Կոպէեան: Յայտադրին երրորդ մասին մէջ հրացուեցան խմբերգներ, ինչպէս ՇՈՒՇՕ (Կանաչեան), ԵՐԵ-ԻԱՆ (Գողաբեան), ՀԱՅԱՍՏԱՆ եւ ԿԵՆՍԺ ԵՐԳԸ (Թաթուլ Ալթունեան): Մեներգներու բաժինը կատարեց Սաթակ Պալատունին:

Իր փակման խօսքին մէջ, Պր. Պերճ Թիւլպեան շնորհակալութեան խօսք ուղեց Հանրապետութեան նախագահ Մակարիոս Սրբազանի եւ Կիւրոսի կառավարութեան, ապա հրաւիրեց Նորին Սրբազնութիւնը որ հասնի քանի մը խօսք ընել:

Որոտագին ծափեր արձանագրեցին: Պերճ Թիւլպեանի հրաւերին եւ նախագահ Սրբազանը որ նախ յունարէնով, ապա անգլերէնով հանգէս եկաւ գեղեցիկ ճառով մ'

եւ իր խօսքերը վերջացուց հետեւեալ բարով. «Ձերմօրէն կը շնորհաւորեմ այս հանդիսութիւնը կազմակերպողները եւ պաշտօնագէտ խոստում կուտամ Մելգոնեանի Հոգաբարձութեան որ Կիւրոսի կառավարութիւնը իր բոլոր միջոցները պիտի տրամադրէ յաջողցնելու համար Մելգոնեանը ՀԱՄԱՆՍՏԱՆԻ վերածնելու գեղեցիկ ծրագիրը»:

Սրահը, յոանկայս, խելայեղ ծափողոյններով դիմաւորեց նախագահ Սրբազանին տուած այս թանկարժէք խոստումը:

Հանդէսը վերջ գտաւ ժամը 9.15ին:

Շաբաթ՝ 19 Փետրուար, առաւօտեան ժամը 10ին սկսեալ, հաստատութեան խաղալայրին վրայ տեղի ունեցաւ վոլիպոլի, եւ Փութպոլի մրցումներ շրջանաւարտներու եւ սաներու միջեւ: Իսկ կէսօրէ ետք, 3-5, սան-սանուհիներու կողմէ կատարուեցան չափական մարզանքներ: Ժամը 8ին՝ նախըկան հանդէս:

Կիրակի՝ 20 Փետրուարի, երեկոյեան աղջրկանց շէնքի ճաշարահի մէջ կայացաւ մելգոնեանցիներու յատուկ խրախճանք, ուր հին եւ նոր մելգոնեանցիներ իրարու ծանօթանալու եւ իրարու հետ եղբայրանալու թանկագին պատեհութիւնը ունեցան: Երկուշաբթի, 21 Փետրուար արտասահմանէն ժամանած պատուիրակութիւնները սկսան մեկնիլ, եւ Մելգոնեանը վերադարձաւ իր առօրեայ գրադրումներուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ
(Ամփոփում)

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան երկարատեւ եւ ժրպշան գոյութիւնը նոր եւ փայլուն մէկ ապացոյցը կը կազմէ մեր ցեղին կենսունակութեան, այն անսպառելի ուժերուն որ բուն իսկ անոր արմատին մէջ են, այն կորովին եւ հաստատամտութեան որ կը յատկանշեն մեր ամբողջ ժողովուրդը՝ ուժգնապէս ցնցուած ամէն կարգի աղէտներէ որ, սակայն, անդհական դաւերու ընթացքին, չկրցան զգետնել անիկայ նման ուրիշ այնքան հին ժողովուրդներու որոնց յիշատակը միայն կտակուած է պատմութեան:

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ

Խաչիկ Միսիսթրեկյան

**ԳԱՅԻՐԷԻ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՅՈՐԵԼԵԱՐ
ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ
(ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՀՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳՈՎ)**

Միխրան Ալքուռնեան 1911

Տիկիհն Աննա Նեկիյ Դալի 1919

Յակոբ Մարտիրոսեան 1911

Գեորգ Տէր Ստեփանեան 1911

ԳԱՀԻՐԷԻ Զ. Բ. Ը՝ ՄԻՈՒԹԻԻՆ

Նստած — ձախեն-աջ Տեարֆ Երուանդ Սիմոնով, Հայկազ Գիւրգինյան
 Խաչիկ Բէխեան
 Պտփի — ձախեն-աջ Տեարֆ Յովհաննէս Տնկնեան, Երուանդ Տէմիրճեան
 Ժորժ Միքայէլեան, Հայկ Օհաննէսեան

Կարապետ Պօննուզեան 1919

Արա Պատմանեան 1911

Արմենակ Սրեննեան 1913

ԱԼՊԵՌ ՇՈՒԱՅՅԷՐ

ՇԱՄԲՈՒՏԻ ԲԺԻՇԿԸ

Այն որ Այնշթայն «մեր տխուր աշխարհին ամենամեծ մարդը» կը նկատէր, 90 տարեկանին իր յաւիտենական հանգիստը մտաւ, 1913ին փր հիմնած հիւանդանոցին մէջ, ուր իր ամբողջ կեանքը ապրեցաւ: Ալ-զացի պատուելիի մը զաւակը՝ Ալպէր Շուայցէր, առաջին անգամ, 5 տարեկանին, իր երգեհոնահար հօրմէն ՍԵՊԱՍՏԻէն, ՊԱՆԻ (1) բասիօնը սորվեցաւ: ԳԱՆԹՈՐԻ (2) մասին ունեցած սէրը, զինքը առաջնորդեց Փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան: Երեսուն տարեկանին Աւետարանին մէջ, իր ճշմարիտ կոչումը զտնելով, զայն «մարդկային անմիջական ծառայութեան մը լծուելու» միտքով բացատրեց: Եւ անմիջապէս փարեցաւ բժշկական գիտութեան: Ինը տարուան ուսանողական շրջանէ մը յետոյ, Տոքթ. Շուայցէր զարձած, ԳԱՊՈՆԻ ճամբան կը բռնէր, եւ աշխարհիս ամենավատաւոց մէկ վայրին մէջ կը հիմնէր հիւանդանոց մը, ուր շուրջ ՀԱՐԻԻՐ ՀԱԶԱՐ սեւեր, կէս դարու ընթացքին վերագտան իրենց խանդարուած առողջութիւնը:

Այս մարդը որ ԼԷՈՆԱՐՏՕ ՏԸ ՎԻՆՉԻՒ տիւղելական հմտութիւնը ձեռք բերած էր,

(1* Ժան Սեպարիէի Պալս հեղինակն է երկու գնայլիլի հոգեբանութեանց (ՕՐԱԹՕՐ-ԻՑ)՝ որոնք Լայբցիկի մէջ գրի առաւ:

(2* ԳԱՆԹՈՐ — Կրօնական վարկած որ 15րդ դարու սկիզբը, Պելմիֆայի եւ Գըլանտրի կողմերը կը քարոզէր քէ ո՛չ աղօթքները եւ ո՛չ ալ ալարողութիւնները անիրաւի են, կ'արասներ սեռային անառակ դեմքը եւ կը մերժէր քարանձի եւ դժոխքի յաւերժական սառալանքի հաւատարմութիւնները:

առանց սակայն զէնքերու մասին անոր ունեցած դիտութեան, 1952ին ստացաւ իսպաղուիքեան Նոպէլեան մրցանակը: Այս մրցանակով, «անդուծ աշխարհի» մը մէջ Ալպէս Շուայցերը պիտի հռչակուէր ԳՈՒԹԻ մարմնացումը ինչ որ կը վկայեն այն բոլոր սեւերը որոնք իր հողակոյտին վրայ ողբացին իր անսխալութիւնը կորուստը:

ԻՐ ԼԱՄՊԱՐԻՆԷՅԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԷԶԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԳՐՈՒԵՑԱԿ:

ՕԿՈՒԷ գետին ձախ եզրերին վրայ, արմաւենիներու շուքին, նախնական նաւակներու խրած տորմիդ մը կայ: Հոս է որ կը սկսի ԼԱՄՊԱՐԻՆԷՅԻ 5 քիլոմետր հեռու, Տոքթ. Շուայցերի Թագաւորութիւնը: Տասը արտավար հող, անջատուած է 102 արտավարնոց անտառէ մը: Երեք Թաղեր շատ որոշակիօրէն աչքի կը զարնեն. Եւրոպական Թաղը, հիւանդներու դիւղը եւ բորոտներու շրջանը. Մեծ Տոքթօրը ոտքի կանգնած, իր նշանաւոր ճերմակ համազգեստը հագած, գործնեալ դիւարին ալ ի ձեռին, կը հրաւիրէ իւրաքանչիւր այցելու — զոր կը հիւրասիրէ եւ կը կերակրէ ձրիօրէն — որ իր ընկերակցութեամբ կարուածին շրջանը ընէ:

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻՍ ՄԷՋ, ԿՐՍԷՐ ԱՆՈՆՅ, ԱՊՐԵՑԷՔ ԱՅՆՊԵՍ ԻՆՉՊԻՍ ԶԵՐ ԳԻՒՂԻՆ ՄԷՋ

Տղաքը՝ բոլորն ալ, առողջ կամ հիւանդ, կը խաղան հիւղակներուն շուք-բոլորը, նոյնիսկ բորոտներու Թաղամասին մէջ: Շուներ, կատուններ, աճեր, վառեակներ եւ յամոյրներ (անթիւօք) կը վխտան անտառէն ձեռք բերուած կարմիր հողին վրայ:

Այս խառնակ կեցութեան մէջ է որ Շուայցեր կը տեսնէ ՉՍՐԻՔԻՆ զէմ մեծ պայքարին Գաղտնիքը եւ այս պատճառով ալ. անոնց ապրելակերպի այս ձեւը իր կամքով կը շարունակուի, ինչ որ, սակայն զարմանք կը պատճառէ իր այցելուներուն: Լամպարէնէի մէջ, իւրաքանչիւր ընտանիք կ'ապրի այնպէս, ինչպէս կ'ապրէր Շամբուտի իր գիւղին մէջ: Ճաշը կը պատրաստուի տան դրան շէմքին, եւ մաքրագործող գետը կ'առնէ կը տանի ինչ որ աւելցած է: Ճաշացուցակին՝ պանաններ եւ պանաններ տերեւներ

բու. մէջ ոլորուած մանիովիլի ձալիկներ (ամերիկեան տունկ մը, որուն արմատէն հաց կը պատրաստեն): Բոյժքոյրերը անոնցմէ շարաթական 7էն 8 թոն կը բաշխեն, յատկապէս յարմարցուած կիչէներու միջոցաւ:

ԻՐ ՍՊԻՏԱԿԱԶԳԵՍ ԿԻՆԵՐԸ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻՆԵՐ ԿՍՄ ՄԻԼԻՈՆԱՏԻՐԻ ԱՂՋԻԿՆԵՐ ԵՆ

Արարողութիւնը կարճատեւ է եւ վեհաշուք: Կէս օր է: Տոքթ. Շուայցեր ճաշաւորահ կը ժամանէ (Կարուաներու Թագաւորին նախկին տնակը):

Հաճոյքն ունիմ, կ'ըսէ ան, Ձեզի աւետելու ընդունելութիւնը նոր աշխատակցուհի մը: Փա՛ռք տանք Տիրոջը, որ մեղ չլքեր մեր ջանքերուն մէջ: Պատրաստ սեղանին առջեւ սպասող այն ՎԱԹՍՈՒՆ «առաքեալ» ներուն համար, այս կը նշանակէ որ բոյժքոյր մը աւելցած է ԼԱՄՊԱՐԻՆԷՅԻ մէջ:

Միլիոնատէրի աղջիկ, ինչպէս Օլիա Տէթիլտինկը եւ Մարիօն Բրէմէնճերը, եւ կամ իրաւարանութեան համեստ ուսանողուհի մը, ինչպէս Պինքի Քիւլիւմ, պարտաւորէ համազգեստով (սպիտակ գուլպաներ եւ գոլոնեալ գլխարկ) պիտի ըլլային այն քանքանհինգ կիներէն, որոնք աշխարհիս չորս ծագերէն եկած են, յօժարութեամբ սփոփելու համար աշխարհիս տառապանքի այս հատուածը՝ ԼԱՄՊԱՐԻՆԷՅԻ:

ՄԻՆՉԵՒ ԻՐ ՎԵՐՁԻՆ ՕՐԸ, ԱՆ ՄՆԱՑ ՍՊԻՏԱԿ ՍԱՂԱՒԱՐՏՈՎ ԱՆՈՆՁ ՄԱՄԻԸ

Ձէ պատահած երբեք որ շամբուտի բըժիշկը սփրազգութրկցի ուսանողին աստուածաբանութեան, փիլիսոփայութեան, Լրա-ժըշտագիտութեան եւ երգեհոնի վարժութեան մասին տածած սէրերը ուրացած ըլլայ: Լամպարէնէի իր սենեակին ճերմակ տախտակէ զբասեղանին վրան է որ ան գրեց իր հոյակապ երկերը: ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԻԼԻՍՈՓՍՏՈՒԹԻՒՆԸ որ արեւմտեան քաղաքակրթութեան ճգնաժամին վերլուծումն է, ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱՍԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆԸ եւ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԵԾ ԽՈՐՀՈՂՆԵՐԸ Իր ներշնչումին թուէք տալու եւ խոկումները զօրացնելու համար, երգեհոնահար (օրկանխատ) — Շարլ — Մարի Ուիտօրի երբեմնի

աշակերտը, ճաշարահի արժանիքներն վրայ ժան Սեպաստիանի Պախի գործերը կը նուազէր: Երեսուն տարեկանին հրատարակած է Գանթօրի գործին բանաստեղծական մէկ վերլուծումը: Եւ զօրաւոր պայքար մը բացած էր երգէհոններու շինութեան եւ պահպանութեան ի նպատակ, պայքար մը որ իր կեանքին ամբողջ տեւողութեանը տարաւ աշխատի ոգեւորութեամբ մը, որ օր մը լաւացանչեց: «Ամենագորեղ պայքարներս անոնք եղան, որոնք մղեցի հին երգէհոններու պաշտպանութեան սիրոյն»:

Եւ այս բոլոր պայքարները ան պիտի տանէր առանց ընկրկելու մինչեւ իր կեանքին վախճանը: Իր դիմատուերը դադարեցաւ ոգեւորելէ Լամպրէնէի ընդարձակ աշխատանոցը, այն օրը միայն, երբ իր հողին բաժնուեցաւ վաղեմի վաստակաւորի մարմինին:

ԻՐ ԴՍԳԱՂԻՆ ԱՌՁԵՒԷՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԻ
ՄԸ ԿԸ ՅՍԱՍՁԱՆԱՐ — ՇՍՄԲՈՒՏԻ
ՆՈՐ ԲԺԻՇԿԸ

Իր ամենաերիտասարդ գործակիցներուն ուսերուն վրայ էր որ ԱԼՊԷՌ ՇՈՒԱՅՅԷՐԻ դազազը անցաւ այն յիսուն մեթրոնոց ճանապարհը, որ զինքը կը բաժնէր իր վերջին հանգստարանէն, որ գետափին վրայ քացուած գերեզման մըն է: Կնոջը աճիւնները, արդէն ՈՒԹԸ տարիներէ ի վեր այնուղ կը հանգչէին: Իր ցանկացած պարզ թաղումին պերճանքները եղան — երեք դամբանական, Կապօնի ներքին նախարարին հրաժեշտի խօսքը եւ պատուոյ պահակի (չոկատի) մը ներկայութիւնը: Եւ «ՄԵՇ ՏՈՒԹԷՕՐ»ին նիւթեղէն մարմինը կ'անյայտանայ շամբուտի դանդաղ երգասացութեանց եւ բողոքական օրհներգութեանց երեւէջներու ընթացքին: Հիւանդներու եւ հիւանդապահներու փոքրութիւ խումբին վրայ — այլեւ ոչինչ կը մնայ եթէ ոչ Լամպրէնէի հողեւոր պետին ողիին ճառագայթումը: Արդարեւ, ո՞վ պիտի կրունայ ըմբռնել Տօքթ. Շուայցէրի ընկերային այս արտակարգ տարրափոխութիւնը — ալ չմի:

Հակառակ սրբութեան կամ սպասնայական ամբաստանութեանց, զոր առաքելներ կամ զրպարտիչներ իր մասին յեղեղեցին,

Պատմութեան համար ան կը մնայ բազմերես անձնաւորութիւն մը, որոնցմէ ոմանք լոյս կ'արձակեն, ուրիշներ՝ կը ցոլացնեն տարօրինակ ստուերներ: Եւ ասիկա պիտի ըլլայ վերջին մեծութիւնը Տօքթ. Շուայցէրի, որ մեղի կը թողու այս պատկերը՝ Պատկերը Մարդու մը:

Թարգմ. ՕՆՆԻԿ ԲԱԹՐԻԿԵԱՆ
«Բարի-Մաջ»

Հ. Բ. Ը. Միութեան մէջ ներդաշնակօրէն զուգակցուեցան՝ հայուն մտածումի աղնալուծիւնը, դիպրոմի գեղեցկութիւնը եւ կամքի շինարար ձիրքերը: Ան տարուէ տարի աճեցաւ, ծառայեցաւ ու զօրացաւ եւ ամբողջ մեր ազգը ընդգրկեց, ազգով ազդին ծառայելու համար:

... Հ. Բ. Ը. Միութեան անցնող յիսուն տարիներու գործն ու վաստակը բարոյական մեծ յաղթանակ մը կը հանդիսանայ, իրաւքի տիրոջ մը եւս անլցնելով հայ ժողովուրդի անուշին, զի ան եղաւ եւ կը մնայ ապահով հովանի մը, փրկարար ձեռք մը եւ յուսոյ ամբողջ մը համայն հայ ժողովուրդի համար:

... Կը մաղթենք Հ. Բ. Ը. Միութեան երկար, անվախճան կեանք եւ բեղմնաւոր գործունէութիւն, ամենաչեղճ ցանկութեամբ որ իր ուշադրութիւնը դարձնէ առաւել եռանդով՝ Սփիւռքի հայապահպանման եւ նոր սերունդներու հայեցի դաստիարակութեան կենսական գործին:

Կեդրոնական Վարչութեան նախագահ Տեար Ալեք Մանուկեանին եւ իրեն աշխատակից բարի գործի ընկերներուն, մասնաճիւղերու վարչութեանց, անդամներուն եւ պաշտօնեաներուն, Տիկեանց, Օրիորդաց եւ Երիտասարդաց կազմակերպութիւններուն, բոլոր ազգասէր բարեբարներուն եւ Միութեան անդամներուն՝ ի սրտէ կը մաղթենք բաճառող երկար կեանք, լի երջանիկ եւ խաղաղ օրերով, եւ առաւելեալ ուժ եւ եռանդ առատօրէն պտղաբեր դարձնելու համար Հ. Բ. Ը. Միութեան գործունէութիւնը յօդուտ եկեղեցիին, ազգին եւ վերին ձիրուած Մայր Հայրենիքին:

ՎԱԶԳԷՆ ԱՌԱՋԻՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱՅԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՅԻՐԷԻ ՄԷՋ

Մայիս 22ի Կիրակի երեկոյեան, ըստ զաքիս ՆԱՅԼ ՀՈՒ սրահին մէջ, մեծ ոգեւորութեամբ եւ խուռն բազմութեան մը մասնակցութեամբ տօնուեցաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան 60ամեակը, նախադասութեամբ Երիտասարդոց Բարեխնամ Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի:

Հանդէսը կը վայելէր Երիտասարդ Հոգեւոր Պատերու հովանաւորութիւնը: Այս առիթը բեմը յարդարուած էր շքեղօրէն վարչութեանս անդամներէն Տիար Յովհ. Տնկճեանի ջանքերով եւ ճաշակով: Մարդկեկողովներ զրկած էին Ազգային Առաջնորդարանը, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուլիցիք-խական Բաժինը, Հ.Մ.Ը.Մ.—ՆՈՒՊԱԻ, Հայ Գեղ. Միութեան, Հելլոպոլսոյ Կոլոնեան Սրահի, Երիտասարդաց Մշակութային Մարմինի Պատուարժան Վարչութիւնները, Հայկական Ընթացքարահը երկարամեայ օգտաշատ գործունէութեան մարմաններ կ'ողջէր գեղեցիկ շնորհաւորագրով մը, իսկ Պր. Արշալիր Կարինեան (Աղիքաւոր) հեռագրաւ իր շնորհաւորութիւնները կը յղէր: Երկրներանգ ծաղիկներով այս շքեղ ծաղիկեկողովները դետեղուած էին բեմին վրայ որուն ճակտին՝ մեր սիրելի եւ կորովի նախադահին՝ Կամալ Ապտէլ Նասիրի, իսկ աջակողմին՝ պատուանդանի մը վրայ մեր անմահ բարերար-հիմնադիր Պողոս Նուպարի մեծազիր նկարները կախուած էին:

Որոշեալ ժամուն վարագոյրը բացուեցաւ եւ շնորհալի արուեստագիտուհի Օրիորդ Ալիսէն Մէօթէմէտեան նուագեց Պետութեան եւ Միութեան զոյգ քայլերգները, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Բացման իօսքը արտասանեց Բարեգործականի գործոն անդամներէն Պր. Սիսակ Շալճեան, որ հակիրճ սկզբարկ մը նետելով Միութեան 60ամեայ կեանքին վրայ, ծանրացաւ մանաւանդ վերջին երկու աղէտներուն այս նախախնամական

Միութեան կատարած գերմարդկային ճիշդութուն վրայ վերապրող հայեր փրկելու եւ տառապեալներու օգնութեան հասնելու առընչութեամբ, մասնանիջ ըրաւ Մայր Հայրենիքի հանդէպ Միութեան անխարդախ պաշտամունքը եւ այն ծառայութիւնները որոնք կատարեց բազմահազար որբերու եւ կարօտեալներու օժանդակելու նպատակաւ, յիշեց այն հիմնարկները որոնք մեր պետականութեան կազմութեան առաջին իսկ օրէն սկսան գործել ի շահ մեր տառապեալ ժողովուրդին (մայրանոց, ակնարութարան, կատարարութարան եւ զանազան դարմանատուններ) եւ մանաւանդ այն աւանները որոնք հայրենակցական միութեանց հետ գործակցաբար հիմնուեցան, եւ որոնք այսօր բարգաւաճ, շքեղ ուստաններու վերածուած են: Եւ վերջապէս վեր առաւ ՆերհԱրի նշանակութիւնը եւ այդ առնչութեամբ Բարեգործականի անդահատելի աջակցութիւնը, որուն շնորհիւ Մայր Հայրենիքը օժտուեցաւ տարազիր հարազատներու տունդարձով եւ աշխատող ու ստեղծագործող բարուկներով: Մշակութային եւ դպրոցական գծով Բարեգործականի կատարած աշխատանքին անդրադառնալով, յայտնեց թէ միայն 1964ին Բարեգործականը ծախսած էր 800.000 տոլար, պատրաստելու համար գարգացած դիտական պաշարով օժտուած Հայ Երիտասարդութիւն մը:

Բարեգործականի Երիտասարդացի անդամներէն Պր. Պերճ Գոգորեան յաջողութեամբ արտասանեց Աւետիք Իսահակեանի «Երջանկութեան Իմաստը», որմէ յետոյ մեծ հաճոյքով ունկնդրեցինք Արամ Խաչատուրեանի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԸ զոր հմտութեամբ եւ արուեստով նուագեց Տիկին Նատիա Հ. Գուլիսեան: Մեր լաւագոյն արուեստագիտուհիներէն մին է Օր. Սեդա Ծիլգճէնեանը, որ բեմական գործունէութեամբ արդէն արժանացած է ընդհանուր զնահատութեան:

Այս անգամ եւս սոյն գնահատանքը կրկնուեցաւ խանդավառ ծափերով երբ օրորոզը ընդացումով եւ հայրենասիրական խանդով արտասանեց ծաք Յակոբեանի «Մաղթանք»ը:

Միբուռ մեներգող Պր. Գրիգոր Փարթաճեանի ԱՂՖԻԻԻԻՆ ՄՕՏ մէներգէն յետոյ, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախոս Մեթր Ստեփան Շահազադ որ աւելի քան երեք քառորդ ժամ խօսեցաւ Բարեգործականի ծրագրին եւ տարած աշխատանքին մասին, իր բանախօսութիւնը համեմելով հաճելի դրուակներով: Յիշեց Փոր Սայիտի մէջ ապաստան գտած մեր սուէտիացի հարազատները, որոնք քառասնօրեայ յաղթական դամադրութենէ մը կուգային բոլորովին գուրկ ապրուստի անհրաժեշտ կարիքներէ եւ որոնց Բարեգործականը կը հասնէր, իր եղբայրական լայնադայն օժանդակութեամբը նոյնպէս Կիլիկիոյն պարպումին հետեւանքով հարիւր հազարաւոր հայոց դէպի Սուրիա եւ Լիբանան արտագաղթը Բարեգործականը դիմաւորեց քաջարար, իր նիւթական միջոցները լայնօրէն տրամադրելով բոլոր ընչազորիկ հարազատներուն, անոնց հասցնելով սնունդ, դեղորայք եւ բժշկական սպասարկութիւն. այլ եւ ուսումնական եւ դպրոցական անհրաժեշտութիւններ (դպրոցներ, դրեճական պիտոյքներ, կէսօրուան ճաշ, փոշի կաթ) եւայլն:

Այսօր Բարեգործականը ունի 15 սեփական վարժարաններ, Հայագիտական ամպիոն, Մարզարաններ, եւ կը սատարէ 60/ աւելի աղգային վարժարաններու. ան անդրադարձաւ նաեւ Մայր Հայրենիքի հետ ունեցած անխղիչ կապին, եւ այն նուիրեալ աշխատանքներու մասին որոնք Բարեգործականը տարաւ վաթսուամեայ իր բեղուն գործունէութեանը շքանին: Ջերմ ծափերով ողջունեցինք յարգելի բանախօսին այս դեղեցիկ բանախօսութիւնը:

Քառորդ ժամուան դադարէ մը յետոյ սկսաւ յայտագրին երկրորդ մասը ԹԱԹՈՒՆ Ա.ԹՈՒՆԱՆ Երգչախումբի կատարմամբ, ղեկավարութեամբ Մօ. Եդ. Յակոբեանի: Երգուեցան Կ. Զաքարեանի ՄԵՐ ՃԱՆԱՊԱՐ-

ՀԸ, ԿԱՆԱԶԵԼ ԵՆ ԱՐՏԵՐԸ Երգերը: Օր. Վերա Հացունի եւ Պր. Միք. Գարանձիլեան գուգերգեցին Ապարանի ժող. երգերէն ՀՈԳՈՎ ՍԻՐԵՑԻ եւ ՍԱՐԻ ԼԱՆՋԻՆ երգերը, մշակմամբ Մօ. Յակոբեանի: Այս գուգերգը ներկաներուն բուռն փափաքին տեղի տալով կրկնուեցաւ:

Երգուեցաւ նաեւ Ա. Պապուջանեանի ԱՆՈՒՇ ՀԱՅԱՍՏԱՆ երգը, որուն աստուծի բաժինը կատարեցին Տիկին Մարկօ Յակոբեան եւ Պր. Բարսեղ Գարթալեան:

Տեղական մասնաճիւղի Նախագահը Պր. Հ. Քիւրքեան բեմ գալով յայտնեց թէ Միութիւնը որոշած է իր ԿԻՍԱԴԱՐԵԱՆ անդամներուն, այս ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻՆ առթիւ նուիրել յիշատակի շքանշաններ, գնահատելու համար անոնց հաւատարիմ գործակցութիւնը, եւ որոնց դուրսը կուգայ նորիպտոսի շքանակին Միութեան Պատուոյ Նախագահ Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, որ 47 ասարներէ ի վեր կ'անդամակցի եւ կը ծառայէ Միութեանս. եւ Պր. Յովհաննէս Գէհեանէն ինդրեց որ Սրբազան Հօր կուրծքը դարդարէ յատկապէս պատրաստուած շքանշանով: Յետոյ հետզհետէ բեմ հրաւիրուեցան Տիկին Աննա Նէկիպ Ղալի, Տեարք Միհրան Ալթունեան, Յար. Գարնապետեան, Յակոբ Մարտիրոսեան, Խաչիկ Միսքէթեան, Սրա Պասամեան, Գրիգոր Գայլօնեան, Տիրան Կիւմիլեան, Կարապետ Պօնճուգեան, Արմենակ Սրէնճեան եւ Տէր Ստեփանեան Գեորգ:

Ներկայ վեթերանները զարգարեցին իրենց կուրծքերը յիշատակի այս ոսկեգօծ շքանշաններով, իսկ բացականերուն շքանշանները Պր. Ատեճապետը խոստացաւ ընդհուպ հասցնել իրենց:

Այս տարի Միութիւնը ունեցաւ 18 ՎԵՐԵՐԱՆ-ՎԵՐԵՐԱՆՈՒ ՀԻՆՏԻ, որոնց վկայագիրները Սրբազան Հօր կողմէ յանձնուեցան լրին: Նոր վեթերաններուն 1946-1966 ղուցակը հետեւեալն է:

Ալեքսանեան Օննիկ, Ասադեան Տիկ. Արուսեակ, Գաղանճեան Արթին, Գաղանճեան Միհրան, Գալալճեան Օր. Անահիտ, Երէց-

եան Օր. Արմինէ, Չորագեան Օր. Մարգարիտ, Չամբերթեան Մարգիտ, Պարծանքեան Թագուոր, Պարոնեան Գրիգոր, Պոյաձեան Կարապետ, Մէգ-Ջէնեան Հրանդ, Տէր Գէորգեան Տոքթ. Գրիգոր, Տէր Ստեփանեան Արամ, Տէրօնեան Միսակ, Տէմիրճեան Կարապետ, Քերոբեան Յակոբ, Օգնայեան Արամ :

Այս վեթերաններուն կողմէ խօսք առաւ Պր. Կարապետ Տէմիրճեան, որ զեղեցիկ ճառով մը դրուատեց Բարեգործականը, որ իր վ.Ս.Ս.ՈՒՆ տարիներու ազգանուէր աշխատանքով եւ անխտրական ոգիով շահեցաւ ամբողջ ազգին երախտիքն ու վստահութիւնը եւ յանուն իր ընկերներուն խոստացաւ շարունակել իր աշխատակցութիւնը համադրայն այս մեծ Միութեան: Ջերմ ծափերու արժանացան Պր. Տէմիրճեանի այս ազնիւ հայրենասէրի խօսքերը:

Փակման խօսքը արտասանեց Նախադահ Սրբազան Հայրը, որ տարիներ առաջ Երուսաղէմի մէջ իր հոգածութեանը յանձնուած որբերու ողբալի վիճակը նկարագրելով, բացարեց անոնց կեանքին հսկայական փոփոխութիւնը, երբ անոնք անցան Բարեգործականի հոգածութեան եւ ինք որպէս տնօրէնը

նորակազմ որբանոցին, ամէն վայրկեան կ'օրհնէր մեր վերապրող բեկորները ստոյգ կորուստէ ազատող բարի ձեռքերը: Եւ կոչ ըրաւ ներկայ հանդիսականներուն որպէսզի ամէն կերպով զօրավիգ կանգնին այս օրհնեալ Միութեան: Եւ պահպանելով փակեց հաւաքոյթը, մաղթելով երկար եւ բեղուն գործունէութեան նոր տարեդարձներ:

Եղան նոր արձանագրութիւններ եւ նըւերատուութիւններ, որոնք պիտի ծանուցուին: Կարժէ սակայն յիշել փոքրիկն ԱՐՏԱԿ ԹԱՇԳԱՖՈՒԼԵԱՆը որ հօր կողքին կուլար: «Բարեգործականի անդամ ըլլալ կ'ուզեմ», ըսելով: Հայրը երբ զիս տեսաւ անմիջապէս խնդրեց որ արձանագրեմ այս ազնիւ մանուկը որուն բարի հոգին ազդուեցաւ անշուշտ արտասանուած ճառերէն եւ խօսքերէն. Ի՞նչ զեղեցիկ եւ վարակիչ օրինակ, մանաւանդ անոնց համար որոնք Բարեգործականի հազարամէկ բարիքները վայելիչ վերջ, նոյնիսկ տարին մէկ անգամ Բարեգործներու համար ՀԱՅՐ ՄԵՐ մը չեն ուզեր ըսել Հոգեհանգիստի օրը, ինչ որ շատ իրաւամբ եւ մեծ նախանձախնդրութեամբ զխտել կուտար մեր սիրելի Գերապայծառը:

ՎԱՆՈ

Գ Ի Տ Է Ք Թ Է

Գահիրէի Գ.Լ.Ս. ՊէՅ թաղամասը կը կոչուի ԱՆԹՈՒԱՆ Գ.Լ.Ս. անունով, որ ծնած էր 1793ին ԿՐԸՆՊՈԼԻ (Ֆրանսա) մէջ, համեստ ընտանիքի մը երգիչին տակ: Բժշկութիւն ուսանելու անգլոսպ փափաքէն սարուած, պահ մը հետեւեցաւ այս գիտութեան, բայց երբ որբացաւ, Մարսէյ գնաց եւ աւերիչի մը քով աշակերտ մտաւ, իր առումը կարենալ շարունակելու համար:

1822ին արդէն կը պաշտօնավարէր ԼԱ ՇԱՖԻԹԷ հիւանդանոցին մէջ: Բայց հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն եւ սկսաւ յաջողութեամբ իր արուեստը կիրարկել Մարսէյի մէջ: 1825ին Եզիպտոսի փոխարքան զինքը

պաշտօնի կոչեց: Եզիպտոսի մէջ, իր առաջին գործը եղաւ կազմել առողջապահական խորհուրդը եւ առողջապահական սպասարկութիւն մը Եզիպտական ծովային եւ ցամաքային ուժերուն համար: Ինքն է որ հիմնեց ԱՊՈՒ ԶԱՍՊԱԼԻ հիւանդանոցը, Գահիրէի 16 քիլ. հեռու եւ բժշկական վարժարանը որ 1833ին Գահիրէ փոխադրուեցաւ:

Ժանտախտի եւ քոյրայտի համաճարակներու ժամանակ իր մատուցած ծառայութիւնները շատ դնահատուեցան:

Մասնակցութեան ըսյն բաժին մը եւս ունեցաւ Եզիպտոսի հանրային կրթութեան կազմակերպման գործին մէջ:

Գաղտնիք

Կամուրջին մի քանի քայլ էր մնացել, փրբ նա յանկարծ կանդ առաւ եւ յիշեց որ էլ չի կարող առաջ գնալ :

— Ինչո՞ւ կայնեցինք, հայրիկ, — հարցըրեց որդին, որ հօր ձեռքից բռնած քայլում էր նրա հետ :

Հայրը մի պահ նայեց երեխայի տարակուսած դէմքին, ուղեց մի բան ասել, բայց բռռերը դուրս չեկան բերանից եւ նա շուտ սուեց դէմքը, չէր ուզում որ որդին տեսնի արցունքոտ աչքերը :

— Երթա՛նք, հայրիկ, կը մտիմ կոր, ոտքերս պահեցան, — շարունակեց որդին՝ քաշելով հօր ձեռքից :

— Երթանք, երթանք, — պատասխանեց հայրը, բայց կամուրջին լնչպէ՞ս պիտի անցնինք, ասոր վրայ կը մտմտամ կոր...

— Ինչո՞ւ, տասը փարա չունի՞ր :

— Չունիմ :

— Ես ունիմ, — ասաց որդին եւ սառած ձեռքը խօթելով տարատի գրպանը, հանեց տասը փարանոց դրամը :

Այդ տասը փարան դեռ մի ամիս առաջ հայրն էր տուել նրան՝ Կաղանդի առուօտը սիմիթ առնելու համար, եւ նա մասունքի պէս պահել էր դրամնում :

Ծերունին սրտում ինչ որ բան գգաց կարծես կրծքի տակ մի բան պոկուեց եւ փշուր-փշուր եղաւ : Նա վերցրեց դրամը որդու դողդոջ ձեռքից եւ ափի մէջ ամուր սեղմած, լուռ շարունակեց ճամբան :

Կամուրջի սկզբին, նա փողը սուեց կամուրջն անցնելու համար պետութեան սահմանած տուրքը գանձող պաշտօնակին :

— Անցա՛նք...

Մի երկար շունչ քաշեց ծերունին, երբ արդէն որդու հետ գտնուեմ էր կամուրջի

այն կողմը՝ Բերայի ճամբին :

— Եթէ քանի մը փարա ունենայինք, կու՞գ մը կը նստէինք եւ ոտքերդ չէին պահելք — հառաչեց հայրը՝ զգալով, որ որդու ոտքերը սառչում են հնամաչ կօշիկների մէջ :

— Ես կրնամ ոտքով երթալ, ինձի համար մի մտածեք...

— Գիտե՛մ, դուն կրնաս ոտքով երթալ, դուն քաջ ես... — յարեց հայրը, — ես զրեւեմ որ դուն քաջ տղայ ես :

— Դուն վերադարձի մասին մտածէ, վերադարձին կամուրջը ինտօ՞ր պիտի անցնինք :

— Շուտով եմ, որ վերադարձին մենք քիչ մը դրամ կ'ունենանք, անշուշտ, Թորդոմ Պէյը մեզի բանով մը պիտի ուրախացնէ, մենակ դուն աշխատէ սորվեցուցածներս աղէկ երդել...

Այսպէս խօսելով նրանք բարձրացան Բերայ, դէպի Թորդոմ պէյի տունը՝ Կաղանդը եւ Սուրբ Ծննդեան տօնը շնորհաւորելու եւ երդով ու նուագով պէյին դուարձացնելով համար :

1880-ին Նոր Տարուայ առաջին օրն էր : Հայերից շատ-շատերը Պոլսում եւ Անատոլում այդ տարին դիմաւորում էին բանտում. տանը եղողներն էլ սղի մէջ էին : Ազատ շունչ քաշելն անհնարին էր այն օրերին, խաֆիէները վխտում էին եւ բանտ էին տանում մարդկանց՝ ամենաչնչին անըզուշտութեան համար : Այդպիսի անըզուշտութիւն էին համարում սուլթանի պալատի՝ Ելուլի կողմը նայելը, կամ սովորական խօսակցութեան մէջ հայրենիք, Հայաստան, ազատութիւն, սահմանադրութիւն, եւ նման ուրիշ բառեր գործածելը :

Պոլսի համար անսովոր առատ ձիւն էր պալլա այն օրը: Իրօք, փոքրիկ տղայի ձեռքերն ու ոտքերը սառել էին: Մրստամ էր նաեւ հայրը իր սեւ, բարակ վերարկուէի մէջ, բայց աստամները սեղմած դսպում էր իրեն եւ քաջալիրում որդին:

— Քիչ մըն ալ համբերէ, արդէն կը հասնինք կտր, ի՞նչ մնաց որ... Դուռն ինձմէ ադէկ կը քալես կոր... աֆերիմ:

Վերջապէս հասան Թորդոմ Պէյի տունը եւ մի պահ կանգ առան, ձիւնը թափ տուեցին իրենց վրայից: Հայրը պտտեց դռան դանդը: Քիչ յետոյ սպիտակ դգեստներով դուգումած սպասուհին բաց արեց դուռը:

— Օ՛, էֆենտիա, դո՞ւք էք եղեր, բարի՛ եկաք, հագա՛ր բարի, հրամմեցէ՛ք, հըրամմեցէ՛ք — ասաց նա եկուորներին ներս հրաւիրելով:

— Բարի տեսանք, եկած ենք շնորհաւորելու մեծաշուք պէյին եւ ազնուաշուք հանրամեծուն՝ Կաղանդի եւ Սուրբ Ծննդեան տօնի առթիւ, — ասաց հայրը, որդու ձեռքը բռնած ներս մտնելով դռնից:

— Ատանկ է ես, շնորհաւորելու է, արդէն այսօր շատ հիւրերու կը սպասենք կտր: Բայց հանրամեքս դեռ անկողինէն չեն ելած, պէյս ալ երած է ամա դեռ ննջասենեակէն դուրս չէ եկած...

— Է՛ վնաս չունի, մենք հոս կը նստինք քիչ մը:

— Ձէ, ատիկա չեղաւ, ինչո՞ւ հոս նըստիք, վեր հրամմեցէ՛ք, պէյս լսէ նէ շատ կը բարկանայ: Վեր հրամմեցէ՛ք, վե՛ր: Հայտէ, հիմա արդէն պէյս ալ կուզայ: Գիշերս քիչ մը ուշ պատկեցան տէ, ատոր համար չեն կրցած անկողինէն ելլալ...

— Կաղանդ է, ատանկ կ'ըլլայ:

— Շիտալը, դիշերը շատ մարդ եկած էր, քիչ մը շատ նստեցան, մինչեւ կերան, խմեցին, խաղացին նէ, առտու եղաւ...

Սպասուհին, որի անունը Սըբուհի էր, հ'ւրերին առաջնորդեց վեր: Թորդոմ պէյը չուչացաւ. անային չքեղ դգեստների մէջ նա յայտնուեց հիւրասենեակում:

— Օ՛, էֆենտիմ, բարի էք եկեր, մաշալլա՛: Շնորհաւոր ըլլայ Կաղանդն ալ,

Սուրբ Ծնունդն ալ, — ասաց նա, սեղմելով հիւրերի ձեռքը:

— Ձերն ա՛լ, պէյս. Աստուած շա՛տ, շա՛տ տարիներու հասցնէ ձեզի ա՛լ, հանրամեքսուն ալ...

— Շնորհակալ եմ, ձեզի ալ: Ծօ՛, ես երէկ իրիկուն ինտո՞ր մտոցեր էի քեզի կանչելու, իւրյախ քէֆ մը ըրինք, շատ չաղը՝ ճիներ եկած էին, մինակ դուն էիր պակաս. ինտոր միտքէս ելեր էիր...

— Վնաս չունի, պէյս, մենք ալ առտուն՝ մութուն-լուսուն եկանք իշտէ:

— Ծօ, պղտիկն ալ հո՞ս է եղեր, շտեպայ: Մենձցեր է պտտիկը, աղուոր տղա՛, մըն է եղեր, մաշալլա, Աստուած պահէ, սահպանէ, բարի պտուղ ըլլայ:

— Պէյլին ձեռքը համբուրէ, — ասաց հայրը:

— Շնորհաւոր Նոր Տարին եւ Սուրբ Ծնունդը, — ասաց որդին, ակնածանքով համբուրելով պէյի ձեռքը, — Քրիստոս Ծնաւ եւ Յայտնեցաւ...

— Օրհնեալ է յայտնութիւն Քրիստոսի, — պատասխանեց պէյը, ձեռքը շնելով աղայի զլխին եւ ապա դարձաւ սպասուհուն. Սուրբիկ, անուշ բան մը բեր չոջուխին, օղի մըն ալ էֆենտիին համար:

Սըբուհին դնաց պէյի յանձնարարութիւնը կատարելու, իսկ հայրը դարձաւ որդուն.

— Հիմա տղաս, աղուոր երգ մը երգէ տէ, թող պէյը լսէ:

Եւ ինքը անցաւ դաշնամուրի առաջ. նախ նուագեց Կաղանդին նուիրուած մի երգ, որին որդին ձայնակցեց իր զիւ ձայնով: Պէյը շատ հաւանեց այդ երգը եւ տղայի ճակատը համբուրելով ասաց.

— Աֆերիմ — հայրիկիդ ելեր ես. աֆերիմ, շատ աղուոր կ'երդես կոր: Հիմակ ալ ճնտնդին շարականը երգէ, ես անիկ շտա կը սիրեմ:

— Շատ աղէկ, — պատասխանեց որդին եւ սկսեց երգել՝ «Ծնաւ Նոր Արքայ ի Բեթլեհէն քաղաքի...»

Թորդոմ՝ պէյին շատ դուր եկաւ տղայի ձայնը.

— Շատ աղէկ ձայն ունի, — ասաց: —

ասանկ երթալ նէ, տիրացու կ'ըլլայ ան — պատճառ: Ետքն ալ տէրտէր կ'ընայ ըլլալ անշուշտ:

Սրբուհին մի զգալ անուշ եւ մի բաժակ օղի բերեց, եւ հայրն ու որդին սիրալիր հիւրասիրուեցին:

— Հի՛ջ չքաշուիք, ձեր տունին պէս կերէ՛ք ալ լճակեցէ՛ք ալ, — ասաց Թորոզմ պէ՛յը:

Հայրը նորից շնորհաւորեց պէյին՝ տօնի առթիւ, եւ խմեց հրամցուած օղին, իսկ որդին կերաւ անուշը: Դրանից յետոյ պէյը խնդրեց չալըճիին երգել իր յօրինած երգերից մի քանիսը:

Երաժիշտը նախ նոսազեց ու երգեց իր մի քանի երգերը՝ Օ՛ն, ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ՕՀ, Ի՛նՁ ԱՆՈՒՇ ԵՒ ԻՆՁՊԷ՛Մ ՁՈՎ, Ա. ՌԱԽՈՏՈՒՑ ՓՁԵՍ ՀՈՎԻԿ, եւ ապա իր նորագոյն օպերիտաներից մի մեներգ: Պէյը թէեւ շատ դո՛հ մնաց երաժշտութիւնից, բայց մի քանի բառ նրան դուր չեկան, մանաւանդ մեներգը, կարող էր շուտով բարձրագոյն դուռ հասնել:

— Ձայնդ անուշ է, յօրինած երգերդ ալ աղուր են, — ասաց նա, — բայց դորձածած կարդ մը բառերդ բնու չեն մարտուիր: Կը վախնամ, որ կոկորդէ՛դ վար չերթան անոնք:

— Ո՛ր բառերը... — հարցրեց երգածանը:

— Դուռն ինձմէ աղէկ զիտես անոնք, բայց զիտեսալով մէկտեղ դրեր ես... Ի՞նչ օրեր կ'ապրինք, ետլրում, որ դուռն ՀՈՎԻԿ ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԵՍԱՅ Կ'ԸՍԵՍ, զիտե՞ս ատ հայրենեացի համար քեզի ի՞նչ կ'ընեն, զիտե՞ս քեզի ուր կը դրկեն ատ Օ՛ն ՍՈՒՐԲ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ համար... Եմէ՛ն, Եմէ՛ն կ'աքսորեն քեզի, բանտերու մէջ կը փտտեցնեն:

— Դրածներս հայերէն լեզուով են, անոնք չեն հասկնար, պէ՛յ:

— Կը հասկուցուեն, ետլրում, մ'նչեւ վերջին բառը կը հասկուցուեն, ի՞նչ ժամանակներ կ'ապրինք կոր, որ չհասկուցուեն... հապա վերջին՝ թուրքերէն երգածը: Մենք Քէօու օղուի դասակներն ենք, չենք վախենայ, ամէն տեսակ փորձանքներէ չենք վախ՛ջի. ատ ինչե՛ր կը լսեմ կոր... — բացադան-

չեց պէյը:

— Ատոր օպերա կ'ըսեն պէյս. անոր անունը «Լեպլեպիճի Հօր-Հօր աղա» դրած եմ, — ասաց երգածանը: — Իտալիոյ մէջ շատ տարածուած ժանր մըն է ասիկա. կ'ուզեմ որ հոս հայերուն եւ թուրքերուն մէջ ալ տարածուի երաժշտութեան այս տեսակը:

— Հասկցանք ամա, չենք վախնար կ'ըսես կոր նէ, ատիկա ի՞նչ ըսել է, ատոր ծայրը զիտե՞ս ուր կ'երթայ...

— Ո՛ւր կ'երթայ:

— Ելտըդ, ա՛լ ո՛ւր պիտի երթայ... Ինչո՞ւր պէտք է, ետլրում, ատանկ բաներ ո՛չ գրէ, ո՛չ ալ երգէ. ընդհակառակը կը վախնամ կոր, կը վախնանք կոր գրէ, որ աչքերնուն աղէկ մարդ երեւա...

— Է՛, ի՞նչ ըրած եմ որ վախնամ:

— Ճանր՛մ, վախնալու համար բան մը ըրած ըլլալու պէտք չիկայ այս երկրին մէջ... Կառավարութիւն է, կ'ուզէ, որ ամէն մարդ վախնայ իրմէ: Մենք ալ վախնալու ենք սնորմէ, որ մեզի վրայ բարի աչքով նայի:

— Ձեմ հասկնար:

— Ձե՞ս հասկնար... ԹոհաՖ մարդ է ասիկա, ատ տարիքիդ մէջ չե՞ս զիտեր որ կառավարութեանէն վախնալու է... Հայտէ՛, հայտէ՛, օղու, դուռն ինձի լսէ տէ, տա հայրենեաց-մայրենեաց, Հայաստան-մայաստան բառերը հանէ երգերուդ մէջէն. ատ չենք վախնարի փոխարէն ալ, կը վախնանք կոր, շատ կը վախնանք կոր գրէ...

Սօսակցութիւնը չէր աւարտած երբ ներս մտաւ պղտիկ հանրմը՝ պէյի կրտսեր աղջիկը:

— Սա ալ իմ պղտիկ աղջիկս է. անիկա ալ զիտէ, որ կառավարութիւնը անոր համար է, որ մարդ անկէ վախնայ: Անանկ չէ՞, աղջիկս:

— Անանկ է, — կմկմաց աղջիկը հօրը չհակառակելու սովորութեամբ, թէեւ չէր լմբոնում իրեն ուղղուած հարցին իմաստը:

— Դուռն չե՞ս ճանչնար էֆենտիին, — կըկին դիմեց պէյը պղտիկ հանրմին:

— Պատիւ չեմ ունեցած, — պատասխանեց մանկամարդուհին:

— Անանկ է նէ, ծանօթացէ՛ր, էֆենտին

աղուոր—աղուոր երգեր կը հանէ :

— Ի՞նչ կ'ըսէ... — զարմացաւ աղջիկը, — ես շատ կ'ախորժիմ երաժշտութիւնն եւ շատ երջանիկ կը դգամ ինքզինքս ձեզի ճանչնալուս համար, — եւ երկարելով ձեռքը, աւելցուց, — փառանձե՛մ :

— Փառանձե՛մ, — բացազանչեց երաժիշտը, — ատիկա իմ մէկ հերոսուհիին անունն է ու ակնց երգել՝ «Օ՛, ի՞նչ գեղեցիկ ես, փառանձե՛մ...» :

Յըլտրդը շունչը պահած, սրտի թրթրումով լսեց երգը եւ երբ երաժիշտը աւարտեց, բացազանչեց .

— Հրաշալի՛ է, հրաշալի՛ է. ամբողջ հոգով կը դողամ կոր յուզմունքէս, ես հիացած եմ ձեր երգով... :

— Աղուոր է, շատ աղուոր է, ինձ ալ շատ յուզեց անիկա :

— Այդ որո՞ւն յորինուածքն է, որ ես առաջին անգամ կը լսեմ, — հարցրեց աղջիկը :

— Անիկա իմ յորինուածքն է, աղջիկս, — պատասխանեց երաժիշտը :

— Ի՞նչ կ'ըսէ, մի՞թէ հայ մը կրնայ ստանկ երգ մը յորինել... :

— Ինչո՞ւ չէ, աղջիկս, հայն ալ կրնայ ստանկ երգ յորինել, անպայման կրնայ, մանաւանդ եթէ ասպարէզ ունենայ : Ասիկա արդէ մըն է այն օպերայէն դոր ես դրած եմ եւ անունն ալ Արշակ երկրորդ դրած եմ :

— Արշակ երկրորդ... :

— Արշակ երկրորդ ըսի՞ր, — նորից վախեցած միջամտեց թորդոմ պէյը, — ո՞վ է աս Արշակը, — մեր հին թագաւորներէն մէկը չըլլա՞յ :

— Ատանկ է, — պատասխանեց երաժիշտը, — մեր Արշակ թագաւորի մասին օփերա մըն է դրածս :

— Է՛, խենթ է աս մարդը, — բացազանչեց թորդոմ պէյը այս անգամ սարսափած, — թոցուցի՞ր, ծօ՛ :

— Հայրի՛կ, — փորձեց ընդհատել աղջիկը :

— Դուն լռէ՛, դուն չես հասկնար, — հրամայեց հայրը : — Ծօ՛, աս երկրին մէջ հայ թագաւորի վրայ երգ կը հանուի... Զեղեցա՛ր, չէ նէ խենթեցա՛ր... Խելքդ դը-

րուիդ ժողուէ եւ Եղիային միտքդ բեր, դիտե՛ս ես, անիկա ալ ատանկ քանի մը մանիկներ դրած էր տէ, ետքը բանտին մէջ ծիրակով մեռաւ... Մե՛ղք ես եավրում, մե՛ղք ես... ու ինձ էլ փորձանքի կը քաշես... :

Մի խորհրդաւոր լուծիւն տիրեց սենեակում . Եղիա Տնտեսանի անուան յիշատակումը շմեցրեց բոլորին եւ ծանր խոհերի առիթ ծառայեց :

«... Անիկա ալ ատանկ քանի մը մանիկներ դրած էր տէ, ետքը բանտին մէջ ծիրակով մեռաւ...» : Այս միտքը շուտ ու մտու էր տալիս եւ արեկոծում էր երաժիշտի սիրտը :

— Է՛, այստեղ օտար մարդ մը չկայ, որ մեզի ժուռնալ ընէ, — խզեց նա լուծիւնը :

— Աս երկրին մէջ պատերն ալ ականջ ունին, օղուլ, պատերն ալ ականջ ունին, — ասաց թորդոմ պէյը :

Է՛լ չէր կարող նստել երաժիշտը . նա կոտորուած սրտով բարձրացաւ տեղից :

— Քեզի համար կ'ըսեմ կոր, եավրում, ուրիշ տեղեր ալ ատանկ երգեր չեղուս, — ուրախանալով որ ողատուած է սհաճ այցելուից, խորհուրդ տուեց թորդոմ պէյ եւ մի վայլուն դրամ երկարեց երաժիշտին :

— Ծնորհակալ եմ, — մրմնջաց երաժիշտը, ետ մղելով պէյի ձեռքը, — ես չերդել չեմ կրնար, ես մինչեւ մեռնելս պիտի երգեմ... :

— Երթաք բարով, տէր ընդ ձեզ... — ասաց թորդոմ պէյը նրանց հետեւից եւ երբ նրանք արդէն դնացել էին, ինքն իրեն սիլեսեց մտածել՝ «մէկ ոսկին քիչ փարս չէր, ամա ինչո՞ւ չառաւ, չեմ դիտեր... արդեօք աւելի շատ կ'ուզէր...» :

— Ո՞վ էր այս մարդը, հայրիկ, — կարելով հօր մտքի թելը, հարցրեց աղջիկը, որ լուսամտուից դեռ նայում էր տարտամ քայլերով հեռացող հօր եւ որդու հետեւից :

— Չաղըճի է, եավրում, սնոր Չուխաճեան Տիգրան է՛ֆենտի կ'ըսեն :

Դ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(Ս. Գ.)

ՄԵՐ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Տ Ա Թ Ե Ի

Տաթևի ծննդեան վիճակները մեացել է հեռաւոր դարերի ծաղիկերում : Որոտանի ահեղ կիրճի արքայանիստ բարձունքին մեր հեթանոս հայերը մեհեան են կառուցել, բորբոքել մշտափոփ ատրուշանը, Լըկըսրսղել արեւն ու անձրեւը : Եւ չնայած քրիստոնէական հուլիսից 1700 տարի առաջ մարել է այդ ատրուշանը, բայց հնամեայ սովորութեամբ մինչեւ այսօր էլ Որոտանի կիրճի բնակիչները սիրում են խարոյկ վառել բարձունքի վրայ :

Չորրորդ դարում քանդել են այս բաւձունքի հեթանոսական մեհեանը եւ նրա տեղը կառուցել մի վտիտ եկեղեցի : Յետոյ Սիւնիքի իշխանները ոսկի են ժողովել եւ 895 թուականին սկսել վանք-մայրաքաղաքի շինարարութիւնը : 11 տարի այստեղ վարար քարինք է հոսել, մինչեւ բարձրացել է հրաշակերտ յուշարձանախումբը, որոնց մէջ վահաչուքը Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին էր :

Տաթևի վանքը իսկական զոհակա-մարտի էր : Եկեղեցական շէնքերի կողքին կային գործատուններ, դամբարաններ :

Յրդ դարից սկսած Տաթևը դառնում է Սիւնիքի եպիսկոպոսական նստավայրը : Տաթևն ունէր 500 վանական : Սիւնեաց աշխարհի այս հոգեւոր կեդրոնին հարկ էին վճարում 14 դաւաններու 701 դիւղերը : Բայց միշտ չէ որ դիւղացիները հարկ են վճարել : 910 թուականին Տաթևի վանականների դէմ են ելնում Յուրարեղի, Ավելու դաշտի եւ Տամուլեկի դիւղացիները : Այլըստամբները զրոհում են վանքի վրայ, վախուստի մատնում վանականներին, մեռոնը գետին թափում, թողնուկեցիներու պէս ժխտում եկեղեցական ծէսերը : Դաժան են վարուել ապստամբների հետ, բայց ընդվզումները շարունակուել են մէկ դար :

Տաթևը եղել է Միջնադարեան Հայաստանի մշակոյթի խոշոր օջախներից : 12-րդ դարում այստեղ կար 10 հազար մազադաթեայ ձեռագիր՝ մի ամբողջ մատենադարան : Մոնղոլական արշաւանքի նախօրէին ապահովութեան համար այդ ձեռագրերը փոխադրու-

ում են հարեան ՂԱՓԱՆԻ շրջանի Բաղաւերդ ամրոցը : Սակայն սելջուկները դրաւում են Բաղաւերդը եւ ոչնչացնում այդ 10 հազար ձեռագրերը : Դա հայ հոգեւոր մշակոյթի ամենամեծ կորուստներից էր :

14-15րդ դարերում Տաթևում դործում էր հայկական համալսարանը, որի հիմնադիրն էր Յովհան Որոտնեցին (1315-1386) : Այստեղ շուրջ 80 ուսանողներ սովորում էին լեզուներ, փիլիսոփայութիւն, բնագիտութիւն, բժշկութիւն, ալքիմիա, քերականութիւն, ճարտասանութիւն, նկարչութիւն, դրշութեան արուեստ, երաժշտութիւն : Հովհան Որոտնեցիին յաջորդեց Գրիգոր Տաթևացին, որն իր անսպառ գիտելիքների եւ քաղաքական եռանդուն գործունէութեան համար հռչակուեց Հայաստանի երկրորդ Գրիգոր Լուսաւորիչ :

Տաթևի մասին շատ տեղեկութիւններ է հաղորդում Սիւսական աշխարհի պատմագիրը՝ Սողոմոն Օրբելեանը :

Տաթևի վանքում նոր կառուցումներ են կատարուել 17րդ դարում : Դրանց մեծ մասը կանդուն էր մինչեւ 1931 թուականի մեծ երկրաշարժը :

Այժմ էլ կիսաւեր վիճակում վիթխարի է, ազդեցիկ : Այստեղ ամէն մի վեմ խօսում է հայ մարդու կառուցողական հզոր քանքարի մասին : Վանք-մայրաքաղաքի կառոյցների մէջ դարմանահրաշք ձօճուող սիւնն է : 30 կանդուն բարձրութեամբ այս կոթողի ձօճուելու դադանիքը չի պարզուած : Այժմ էլ, երբ հրում ես, այն թեթեւ ձօճում է : 12րդ դարում սելջուկ ասպատակողների մի ջոկատ փորձել է գետին տապալել այս նշանաւոր սիւնը, բայց չի կարողացել : Սորհըրդանչական նմանութիւն կայ այս կոթողի ու հայ ժողովուրդի ճակատագրի միջեւ : Հազարամեակներ շարունակ ոտիք փորձել է գետին տապալել հայ ժողովուրդին : Ճօճուել, թեքուել է հայ ժողովուրդը, բայց մընացել է կանդուն, ինչպէս Տաթևի հազարամեայ սիւնը :

ԳԱՆԻՐԷԻ Լ. Բ. Ը. Մ. ԵԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆՆԻ ԿԵԱՆՔԷ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը լրջօրէն կը զբաղուի հայ երկն-տասարդութեամբ, որմէ կախեալ է մեր դպրութիւններու ներկան եւ ապագան: Մեր Միութեան նպատակն է ուրեմն, կազմակերպել արտահայաստանեան երիտասարդութիւնը եւ դայն առաջնորդել տոհմային աւանդութիւններով ու անցեալի յիշատակներով, կարելիութեան սահմաններուն մէջ հեռու պահելով արդիական կենցաղի սայթաքումներէն, որոնք կը սպառնան մեր պատուական տղոց եւ սքանչելի աղջիկներուն ազգային ուղին, ցեղային եւ բարոյական ըմբռնումները խաթարել եւ մղել դանոնք դէպի այլասերում եւ ապագգայնացում: Պէտք է վերստէս մեանկերապահ հոգածութեամբը առաջնորդէ՝ ք մեր նոր սերունդը, հասարակութեան մեր Միութեան եղբայրական դրոշին տակ, հայ-բենասիրական խանդավառութեամբ, համագործակցութեան ոգիով դայն ոգեւորենք, որպէսզի կարենանք դիմազրաւել այն վրտանդները, որոնք յառաջ կուգան միջավայրի պայմաններէն եւ օտար վարժարաններու ջամբած ոչ-հայեցի կրթութենէ:

Այս գործերակերպով, մեր Միութիւնը էպէս կը հետապնդէ ազգապահպանումի իր հիմնական, մեծագոյն նպատակը: Ահա թէ ինչու համար մեր համազգային մեծ Միութիւնը իր հովանիին տակ համախմբուած երիտասարդութեան հայկականութիւնը անվըթար պահելու նպատակով մեծ գումարներ կը ծախսէ ու կը հիմնէ Ազգային Տուններ, Մարզարաններ, Մամուլ, Թատերախումբ, դրողարան, երգչախումբ, նուագախումբ, իր շուրջը ստեղծելով ազգային կենտունակ միջոցներ մը, զօրեղագոյն ազգակը հայ նոր սերունդի ազգային դիմազիծը անխախտ պահելու տեսակէտէն:

Այս նկատումով է որ 1958ին, Գահիրէի մէջ հիմնեցինք Հայ Երիտասարդաց Մշակութային Մարմինը, Բարեգործականի հովանիին տակ, գործակից ունենալով Բարեգործականի վարկին, համբաւին եւ փառքին

ջերմասկս նախանձախնդիր թանկագին պաշտօնակցուհի մը՝ Օրիորդ Ուսանա Գարտաշեանը: Այս մարմինը, որուն կորիզը մեր անսանուհիներն էին, շուտով իր շուրջը հաւաքեց Միութեան երիտասարդ զանգուածը, դպրոցական սերունդը, հաստատուեցաւ հայազիտական դասախօսութեանց շարք

Օր. Ուսանա Գարտաշեան

մը, որ մինչև այսօր կանոնաւոր կերպով կը շարունակուի:

Բարեգործականի վարչութիւնը նիւթական զոհողութեանց առջև չ'ուզեր ընկրկիլ, որպէսզի մեր տղաքը եւ մեր դեռատի աղջիկները յաճախակի առիթը ունենան շնչելու մեր հաւաքավայրին մէջ տիրող եղբայրական ոգին եւ ազգասիրական ջերմ մթնոլորտը: Կը կազմակերպուին դասախօսութիւններ, երաժշտական երեկոներ, սինեմաի դաստիարակիչ Ֆիլմերու ցուցադրութիւն, հարց-պատասխանի հաւաքոյթներ եւ այլն:

Ամառորի, Վարդանանց, Թարգմանչաց, Բարեգործականի եւ Ս. Զատիկի տօները կը տօնուին խանդավառութեամբ եւ դեղարւեստական յայտագիրով: Ամառնային ար-

ձակարդին ալ կը շարունակուին այս հասարակական և բանասիրական ընդհանրապէս կ'ընտրենք զպրոցակաճներէ, զանոնք հանրային և մշակութային կեանքի յառաջացած մարտիկներ դարձնելու դիտարարութեամբ: Ամանորի հանդէսը սեղի ունեցաւ Հայ Գեղ. Միութեան սրահին մէջ, իսկուն բազմաթիւան մը ներկայութեան, բարձրացած ամբողջութեամբ երկուս երիտասարդներէ: Թէ՛յի սուտարկութենէ վերջ, դարձադրուեցաւ զեղարուեստական խնամեալ յայտադիր մը: Բանասիրաց Տիար Ս. Շարճեան:

Յաջորդաբար տեղի ունեցան, ամէն ՈՒՐԲԱԹ երեկոները զանազան նիւթերու շուրջ հետաքրքրական դասախօսութիւններ. Տոբթորներ Կարպիւս Մերճանեան, Շաւարշ Գրիսեան և Տիար Միլրտիչ Ոսկեան խօսեցան բժշկական և դիտական նիւթերու շուրջ և Տիար Հայր Ժամկոչեան՝ Ռաֆֆիի, Տիար Ալ. Սարուխան՝ Պարոնեանի, Տիկին Իսկուհի Տաթևեան՝ Ընտանիքի: Վարդանանցը սօնուեցաւ մեծ հանդիսութեամբ, զեղարուեստական ճոխ յայտադիր մը դարձադրուեցաւ, բանասիրաց Տիար Համբարձում Գարսեան: Տիար Հ. Քիրքեան, Միութեան Ատենապետը և Ելիպտահայ միակ սրատարակը որ Վեհափառ Հայրապետին Գահակալութեան Տաննամեակին առթիւ Հայրենիք մեկնեցաւ, իր տարաբնուութիւններուն հաղորդակից ըրաւ մեր տղաքը, որոնք բուն հետաքրքրութեամբ զինքը ունկնդրեցին: Վարդենցին նաև հայրենական ամուսնեղ Քոչարի սկաւառակները:

Նոյն խանդավառութեամբ սօնուեցաւ նաև Ս. Զատիկը և Բարեկործանանի տարեկարճը, բանասիրաց Տիար Ս. Շարճեան որ խօսեցաւ մեր Միութեան ազգային և հայրենանուէր դործունէութեան մասին: Ապրիլեան Եղեռնի ողբկոչումը ըրաւ Տիար Արմէն Տատուր: Իսկ երաժշտական շատ խնամեալ դասախօսութիւն մը ըրաւ Օր. Աշխէն Մէօթէմէտեան, ՄՈՅԱՐՏԻ մասին և ԽԱՅՐԱԹ քառեակը մեղի հրամցուց մեծ երգահանին ստեղծագործութիւններէն քանի մը կատրներ:

ԵԱԳՈՒԳ ԱՐԹԻՆ գրադարան. — Մեր կը-

ջանկայիչառտակ վոյն-նախագահ Եաղուպ Արթինի մարտի անուան ցօնած ենք մեր գրադարանը որ 1953էն ի վեր կը դործէ և տարեկան 500 ընթերցողներու հոգեկան և մտաւոր սնունդ կը հայթայթէ, փափաքողներուն արամադրելով միմիայն ՀԱՅՆԻՐԷՆ գիրքեր: Ունինք հայաստանեան հրատարակութեանց բաւական ճոխ մթերք մը:

Հ. Բ. Բ. Միւրիւնը Աղեփսանդրոյ մէջ. — Ընթացիկ տարուոյ Փետրուար ամսէն սկսեալ Աղեփսանդրոյ մէջ բացումը կատարուեցաւ Միութեանս ՎԱԹԱՈՒՆԱՄ ԵՄԿԻ առթիւ երաժշտական սառլիս մը, որ նուիրուած էր ԱՆՈՒՇ օփերային. մեկնաբանութիւնը կատարեց Պր. Բարսեղ Գարբաշեան: Հայրենական դասախօսութիւն մը կատարեց Պատուելի ձինպաշեան, ՎԱԳՆԱՆԱՆԱՆ սօնին առթիւ: Պր. Հայկազուն Քիրքեան տուաւ իր Հայաստանեան տպարուստութիւնները: Սարքուեցաւ Երգահանդէս մը Տեարք Յովհ. Մամուրեան (Պարիթոն), Տիկին Վարդուհի Յարէթեան (Սոփրանօ) և Պր. Բարսեղ Գարբաշեան (Պաս), մասնակցութեամբ. Դաշնակ՝ Տիկին Սիրվարդ Պոյաճեան: Բանասիրացին նաև Տեարք Ալ. Սարուխան, Արթ. Համբարձումեան և Միլրտիչ Անդրանիկ:

Դասախօսութեանց այս շարքը կը շարունակուի:

ԿՐԹԱԿԱՆ-ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ

Բարեկործանելու Գահիրէի և Աղեքսանդրոյ մէջ ունի բարձրագիւ սաներ, որոնք համալսարանական դասընթացներու կը հետեւին և կամ լծուած են աշխատանքի, լորենք ընտանեկան կեանքի բարելաւման սատարելու համար: Շնորհիւ այս համալսարանաւարտներուն, մեր գաղութը օժտուեցաւ բժիշկներով, զեղադործներով, բնափօսներով, քիմիագէտներով և այլն:

Մեր սաները կը յաճախեն օտար երկրորդական վարժարաններ, պայմանաւ որ ստացած ըլլան ազգային նախակրթութիւնը Հայ վարժարանի մէջ:

1953էն մինչև 1965, միայն Գահիրէի մէջ ունեցած ենք 73 երկուս շրջանաւարտներ, որոնց 20ը աւարտած են ՏՕՆ ՊՕՍԹՕ

արհեստագիտական վարժարանը, իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ 50 երկսեռ ընթացաւարտներ, որոնց վրայ պէտք է աւելցնել Պէյրութի եւ Թրքիստիի մէջ մեր օժանդակութեամբը ուսում ստացող 21 ընթացաւարտները, որով կ'ունենանք, մինչև 1965 Դեկտեմբերի վերջը 144 երկսեռ ՇՐՋԱՆԱԽԱՐՏՆԵՐ, որոնց ո՛չ միայն դպրոցական սակերը հոգացած ենք սոյլ եւ երթեւեկի, զրեւակաւ եւ յարակից ծախքերը, ինչպէս նաեւ ՏՕՆ ՊՕՍՔՈՅԻ սաներուն աշխատանոցային բոլոր առարկաները հայթայթած անխտիր: Եւ պէտք է ըսել թէ մեր Միութիւնը ո՛չ մէկ խտրութիւն զրած է սաներու ընտրութեան մէջ: Կար ու ձեւել հետեւող խումբ մը օրբորդներ եւս շընորհիւ մեր ձեռնառութեան կարել եւ ձեւել սորվեցան:

Ս. Շ.

Հ.Բ.Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թեհրանի Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղի անդամ Պր. Հայկ վարժապետեան հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է Իրանի հայութեան մասին, մեր պաշտօնակից՝ ՅՈՒՇԱՐԱՐ-ՄԻՈՒԹԻՒՆԻ:

Իրանի հայութեան թիւը՝ 125·000 է, որոն 80·000ը կը բնակի Թեհրանի մէջ, ուր կան 18 հայկական դպրոցներ: Մեր կաթողիկէ եւ Աւետարանական հարաբաններն ալ ունին իրենց եկեղեցիներն ու դպրոցները:

Թեհրանէն յետոյ միւս հայաչափ քաղաքներն են ԹԱՎՐԻՋ. եւ ՍՊԱՀԱՆ — Նոր Զուղայ — ուր կը գտնուի հայոց Ամենափրկչեան վանքը: Կան շարք մը հայաչափ դիւղեր, ինչպէս Սուլթանապատ եւ ուրիշներ, ուր մեր ազգակիցները կապուած են հողին: Իրանահայերը, մասնաւորաբար քաղաքայինները, միջակէն վեր տնտեսական առօրեայ մը ունին. կարօտ ազգակիցներ զրեթէ չ'ունինք: Գալով մշակութային կեանքի, աւերի քան մօտ երկու տասնեակ մշա-

կութային-երիտասարդական կազմակերպութիւններ ունինք, ինչպէս Իրանահայ Գրողներու Միութիւնը, եւ ուրիշներ:

Վերջերս, ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ Իրանի մէջ պետական ճանաչում ստացաւ. Թեհրանի մէջ, ունինք մեր սեփական վարժարանը՝ ՆՈՒՊԱՐ ԴՊՐՈՅԸ, որ իր 13րդ ուսումնական տարեշրջանը կը բաղրէ: Ունի 450 աշակերտներ. բոլոր դասարանները զուգընթաց են: Այս տարի մեր ներքին տեսուչն է Պր. Արրահամ Ասատրեան: Մեր նախկին տեսուչը՝ Տոքթ. Ա. Առաքիլեան ամբողջ ժամանակով կապուած է Թեհրանի ՀԱՄԱԼՍՍՐԱՆԻՆ:

Բարեգործականը շատ շուտով Թեհրանի մէջ կ'ունենայ իր ԵՐԿՐՈՐԴ վարժարանը, որուն հողը, աւելի քան 100·000 առար, արժէքով գնուած է մեր ՄԻՈՒԹԻՒՆ կողմէ: Շէնքին շինութեան համար ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ հիմնարկութիւնը տրամադրած է 150·000 առար, 100·000ը իր կողմէ, 25·000ը Տիկին Ռ. Եսայեանի եւ 25·000ն ալ Պր. Նուպար Կիւլպէնկեանի կողմէ:

Այս վարժարանը պիտի կոչուի Հ. Բ. Ը. Միութեան ՆՈՒԱՐԴ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ վարժարան, ի յիշատակ մեծանուն բարերար ԳԱԼՈՒՍ ՎԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆԻ Տիկնոջ: Այս վարժարանին հողը կը գտնուի Թեհրան քաղաքի լուսադոյն եւ հայաչափ մէկ թաղամասին մէջ: Նոր շէնքը պիտի լրացնէ արդիական կրթարանի մը բոլոր պայմանները, ինչպէս նաեւ պիտի ունենայ առանձին ընդարձակ սրահ:

Այս վարժարանին կառուցումէն վերջն ալ, Բարեգործականը առաջադրած է բաց պահել ՆՈՒՊԱՐ վարժարանը, վասնզի երկրորդ դպրոցի մը կարելք զգալի է: Իրանի Հայոց հոգեւոր պետերը կը հովանաւորեն ու ներկայ կ'ըլլան Հ. Բ. Ը. Միութեան ձեռնարկներուն: Մեր հոգամասին մօտերը կը կառուցուին Թեհրանի հայոց Եկեղեցին եւ Առաջնորդարանը:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՄԱՆՑ

Երուանդ Հիւսիսեան Հիմնարկի Բացումը

Շաբաթ՝ 30 Հոկտեմբեր 1965 երեկոյ -
եան ժամը 8-30ին տեղի ունեցաւ պաշտօնա-
կան հանդիսաւոր բացումը Բարեգործակա-
նի Երուանդ Հիւսիսեան Հայագիտական
Հիմնարկին, կազմակերպութեամբ Լիբանա-
նի Շրջ. Յանձնաժողովին ու Կրթական Յանձ-
նախումբին:

Ներկայ էր մտաւորական հասարակութիւն
մը, որ Յովակիմեան-Մանուկեան վարժա -
րանի Գ. Կիւլալէնկեան Հանդիսատրահին մէջ
ունկնդրելէ ետք զործադրուած պատշաճ
յայտարար մը, հրաւիրուեցաւ այցելելու
հայագիտական նորաշէն յարկարձիւնի կա-
հարուած արդիական գոնեգոնե ըստան -
մանքները, ուր հոգեկան խորունկ զոհունա-
կութեամբ հաստատեց կրթական այս հո-
յակերտ Կեդրոնին իրագործումը:

Այս առթիւ խօսք ասին Տեղ. Տ. Բ. Ը. Վարժապետեան, որ բացման խօսքը ար-
տասանեց, տեսուչ Վահէ Վահեան եւ Փրոֆ.
Մօրուս Հասարակեան, ինչպէս նաեւ սոյն
հիմնարկի ուսանող Ա. Մատուռեան:

Նաւարդեան խաղեր:

Մեծ յաջողութեամբ պսակուեցան ՆԱ-
ԻՍՍՄԻԴԵԱՆ խաղերը, որոնք տեղի ունե-
ցան Պէյրութի մարզաւանին մէջ, Ապրիլ 9էն
11 տեւեցին եւ կազմակերպուած էին Հ. Բ.
Ը. Միութեան 60-ամեակին եւ Բարեգործա-
կանի Երիտասարդաց Ընկերակցութեան 35-
ամեայ տարեդարձներուն առթիւ:

Իրարու յաջորդեցին խաղեր, մրցում -
ներ, հայկական պարեր: Տողանցքը մեծա-
պէս տպաւորիչ էր:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 60 ՏԱՐԻՆ

Լրացաւ Հայկական Բարեգործական
Ընդհանուր Միութեան Հիմնադրութեան
60-ամեակը: Վաթսուն տարի Պօղոս Նու -
սարի եւ հայրենասէր այլ գործիչների նա-
խաձեռնութեամբ, համեստ մի գումարով,
Գահիրէում իր գործունէութիւնն սկսած
այս միութիւնը այժմ դարձել է պատկառե-
լի մի կազմակերպութիւն, որի գլխաւոր
նպատակն է, ինչպէս ընդդուել է բազմի-
ցըն, դրականապէս ծառայել ազգին այն
հաստատմին, որ այսօր ցրուած է տարաշ -
խարհի ամէն կողմերը:

Բարեգործական Միութիւնն այժմ շուրջ
լրտան երկրում ունի 186 մասնաճիւղ՝ 18000
անդամներով: Հանրագումարի բերելով Հ.
Բ. Ը. Միութեան 60-ամեայ գործունէու -
թիւնը, պէտք է ասել որ, արդարեւ, մեծ
է կել նրա դերը առաջին համաշխարհային
պատերազմի տարիներին մեծ ողբերգութիւն
սպրած հայ ժողովրդի արեւմտեան հատ -
ուածի մտաւոր կեանքի վերականգման, վե-
րածադկման ու բարձրացման գործում: Մի-
ութիւնը նոյն եռանդով իր գործունէութիւ-
նը շարունակում է նաեւ այսօր, ընդգրկե -
լով աւելի լայն շրջանակներ:

Հ. Բ. Ը. Միութիւնն իր բեղուն եւ ազ-
գօզուտ գործունէութեան շնորհիւ արժա -
նացել է սփիւռքահայութեան վստահութեա-
նով: Այդ է պատճառը որ տարիներ շարու -
նակ շատ հայեր իրենց իննյոգութիւնները
նուիրում են Բարեգործականին:

Բարեգործականի կենտրոնը մինչեւ 1924
թուականը դառնուել է Գահիրէում. իսկ ապա
փոխադրուել է Փարիզ: Երկրորդ համաշ -
խարհային պատերազմի հետեւանքով Եւրո-
պայում ստեղծուած աննպաստ պայմանների
սրտաճառով Միութեան կենտրոնը 1940 թը-
ւականին փոխադրուեց ՍՄՆ, հաստատուե-
լով Նիւ Եորքում: 1964 թուականի Դեկտեմ-
բերից Բարեգործականը տեղաւորուեց Նիւ

Երբեք կենտրոնական փողոցներից մէկի վերայ կառուցուած սեփական դեղեցիկ շէնքում, որն ունի ցուցասրահ, ընթերցասրահ եւ այլ յարմարութիւններ :

Բարեգործականի հիմնադրամը տարեկան տարի աճում է . 1964 թուականին նրա հաստատութիւնը արժէթղթերի սակարանի գինով հսկասար է շուրջ 20 միլիոն տոլարի :

Հ. Բ. Ը. Միութեան ուշադրութեան կենտրոնում է սփիւռքահայ նոր սերունդի հայեցողի գաստիարակութեան դործը : Բաւական է նշել որ ազգայահայանման համար Բարեգործականի կատարած տարեկան յատկացումները մեծադոյն մասը, շուրջ 600-300 տոլար, դնում է կրթական ծախսերին : Միութիւնը ամենամեայ այդ յատկացումներով տարբեր երկիրներում պահում է 15 սեփական վարժարան եւ օժանդակում 96 դպրոցների եւ հայերէնի դասընթացների :

Բարեգործականի կրթական օջախների մէջ առաջնային տեղը պատկանում է Կիւրուի Մեղրոնեան կրթական հաստատութեանը, որի հիմնադրութեան 40ամեակը նշուեց վերջերս սփիւռքում եւ հայրենիքում : 40 տարի առաջ Գրիգոր եւ Կարապետ Մեղրոնեան Լոյսաբերները իրենց ողջ հարստութիւնը կրտսեղեցին Բարեգործականին, իրենց հիմնած այդ վարժարանը դնելով նրա հովանաւորութեան տակ : 40 տարիները ընթացքում այս դպրոցը մեծ վերելք ապրեց, վերածուեց ինքի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութեան եւ տուեց աւելի քան հազար շրջանաւարտ-շրջանաւարտուհիներ, որոնք ըսփիւռքի մշակութային կեանքում մեծ դեր են կատարում որպէս ուսուցիչներ, հասարակական գործիչներ, լրագրողներ եւ այլն :

Մեղրոնեան կրթական հաստատութիւնից յետոյ Բարեգործականի նշանաւոր միւս դպրոցներն են Պէչրութի Յովակիմեան-Մանուկեան տղաների միջնակարգ վարժարանը, Դարուհի Յակոբեան աղջկանց վարժարանը, որն իր գոյութեան 26 տարիների ընթացքում տուել է բազմաթիւ դարգացած եւ ազգասուէր շրջանաւարտուհիներ : Մի քան տարի առաջ այս վարժարանն օժտուեց ար-

դիական բոլոր յարմարութիւններ ունեցող ընդարձակ ու դեղեցիկ մի շէնքով : Բարեգործականի լաւագոյն դպրոցներից է Հալէպի Լալար Նաճարեան-Գալուստ Կիւլպէնյեան կենտրոնական վարժարանը, որը 1954 թուականին իր գոյութիւնն սկսեց որպէս նախակրթարան, ՏՅ աշակերաներով, իսկ այժմ հասել է միջնակարգ վարժարանի մակարդակին եւ ունի մօտ հազար սան-ստուգի :

Բարեգործական միութիւնը միայն Պէչրութ քաղաքում, բացի վերոյիշեալ երկու միջնակարգ դպրոցներից, պահում է երեք նախակրթարան եւ օժանդակում 30ից աւելի այլ դպրոցների : Նոյն քաղաքում թոշակաւորում է 60 համալսարանական ուսանողների, պահում հայ երիտասարդական ընկերակցութիւն ու երկու դարմանատուն :

Մեծ է Բարեգործականի գործունէութիւնը հրատարակչական ապարէզում : Նա ունի իր հրատարակչական հիմնարկութիւնը, որը յատուկ մասնաշաքով լոյս է ընծայում հայոց պատմութեան ու զբաղմունքների լաւագոյն երկերը եւ ուսումնասիրութիւնները : Այս երկերը եւ ուսումնասիրութիւնները հրատարակում է նաեւ անդլերէն լեզուով մանուսկրիքով՝ դրանք մատչելի դարձնելու համար Սմերիկայում ծնուած երիտասարդ սերունդին եւ օտարներին : Այս մասնաշաքով հրատարակուել են Վ. Քիւրքճեանի «Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը» (անդլերէն), «Յիբիկի Դիւանը», «Սմբատ Սպարապետի տարեգրքը», Լ. Զ. Սիւրմէլեանի «Սասնա ծռերը» (անդլերէն), Տ. Պօյաճեանի «Հայկական Լեզէոնը Մեր տղաները» (անդլերէն) եւ այլն :

Բարեգործականն ունի չորս պաշտօնակիր՝ «Յուշարար-Միութիւն», «Յուշարար» (անդլերէն), «Շինարար»՝ Փարիզ, «Սօսնակ»՝ Պէչրութ : Վեց տարի առաջ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութեամբ սկսեց հրատարակուել նաեւ «Արարատ» զբաղմունք-դարձեստական հանդէսը (անդլերէն) լեզուով, որն իր հարուստ բովանդակութեամբ

եւ հրատարակչական բարձր ճաշակով ճանաչման է արժանացել նաեւ օտար շրջանակներում :

Լենինականի 1926 թուականի երկրաշարժը աղէտ էր աւերակներէ եւ կոտորածներէ միջկց նոր յառնած Հայաստանի համար: Այդ օրերին հայրենիքի աղէտեալներին օգնութեան հանողներէ մէկն էր Բարեգործականը:

Հետագայում Հ. Բ. Ը. Միութեան նախաձեռնութեամբ Հայաստանում հիմք դրբուեց մի մեծ առանի, Երևանում կառուցուեցին հասարակական մի շարք շէնքեր:

Բարեգործականը նկւթական սփառչութիւն ցոյց տուեց պարբերաբար կատարուող հայրենադարձութեանը՝ քանական թուականներէ սկսած: Բաւական է յիշատակել 1946-48 թուականներէ հայրենադարձութիւնը, երբ արտասահմանից հայրենիք վերադարձան շուրջ ՀԱՐԻԻՐ ՀԱԶԱՐ հայեր: Բարեգործականը ի նպաստ այս պատմական ձեռնարկին, բացեց 1.5 միլիոն տոլարի հանդանոցութիւն:

Հ. Բ. Ը. Միութեան արժանաւոր նախագահ Ալեք Մանուկեանը, Բարեգործականի վերջին՝ 52րդ ընդհանուր պատգամաւորական ժողովում ասաց. «Արիւնի հեղեղներուն եւ աւերակներու մոխիրներուն մէջէն, ուր դիտապատ ինկած էր ազգը վեր բարձրացաւ ու կանոնեցաւ մեր հայրենիքը, որ իրրեւ յոյսի անշէջ փառոս, մեր վտարանդի բազմութիւնները, հակառակ իրենց անլուր տառապանքներուն, դարձեալ կեանքին կապեց»:

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան 60-ամեայ ազգօգուտ գործունէութիւնն ու նորա այսօրուայ ծաղկուն ու բարգաւաճ վիճակը տալիս են այն հաստատ երաշխիքը, որ նա այսուհետեւ եւս սփիւռքում կը շարունակէ առաջատար դեր խաղալ հայապահպանման եւ մշակութային վերելքի գործում:

«Հայրենիքի Զայն»

ԳՐ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵՂՈՆԻ ՇԷՆՔԸ

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը իրագործեց իր անդամներուն երազը՝ սեփական կեդրոն մը ունենալու, որ գնուեցաւ ՆԻԻ ԵՈՐԲ քաղաքի կեդրոնական թաղամասերէն մէկուն մէջ: Գնուեցաւ ՀԻՆԳ յարկանի բնակարան մը, 109 ՆՍԹ 40րդ փողոցին վրայ, որ անհրաժեշտ բարեփոխութիւններէ վերջ, վերածուեցաւ զբոսնեակի կեդրոնական Վարչութեան եւ կեդրոնական Յանձնաժողովի աշխատանքներուն համար. շէնքը ունի սրահներ մեծ ու փոքր հաւաքոյթներու, դասախօսութիւններու, ցուցահանդէսներու, ընդունելութեանց, զբոսարանի եւ դասընթացներու յատուկ:

Շէնքը գնուեցաւ 1964 ՅՈՒՆԻՍ 30ին, վճարելով 242.500 տոլար, եւ անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ նորոգութեանց եւ բարեկարգութեան աշխատանքին: Կեդրոնի պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ 1964 Դեկտեմբեր 13ին, Կիրակի օր, բաղմահատիւր ազդարներու ներկայութեան: Տնօրհնէքի աւարտութիւնը կատարեց Առաջնորդ Տ. Սիոն Սրբեպիսկոպոս: Առաջ պատշաճի ուղերձներ արտասանեցին Նախագահ Ալեք Մանուկեան եւ Արաքս Էքսերձեան:

1966ի Մարտէն սկսեալ երեք դասընթացներ հաստատուեցան, — բեմարուեստ, նկարչութիւն եւ հայերէն լեզու: Նշանաւոր արձանագործ Խորէն Տէր Յարութեանի գործերը ցուցադրուեցան մեր սրահին մէջ: Տեղի ունեցան այլ եւ այլ ընդունելութիւններ եւ մասնաճիւղերու հաւաքոյթներ: Նոյնպէս ուրիշ հայ կազմակերպութիւններ օգտուեցան մեր ղիւրութիւններէն:

Նմանօրինակ ձեռնարկներու աճումով, Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնը կոչուած է դառնալու մշակութային եւ ընկերային կեդրոն մը մեծն Նիւ Եորքի հայութեան կեանքին մէջ եւ միտքի ու ծրագրի աշխատանոց մը՝ ուրիշ նորանոր գործունէութեանց յատուկ գաղափարներ զուրս պիտի գան ու տարածուին ամերիկահայ գաղութին բոլոր մասերուն վրայ:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Երիտասարդաց Մշակութային Մարմինին համար առանդակն սովորութիւն մը դարձած է այլեւս, ամսունային եղանակի բացումը կատարել Յունիսի վերջերը պատշաճ ընդունելութեամբ մը, երբ արդէն դպրոցական քննութեանց արջիւնքները յայտարարուած կ'ըլլան եւ տարեկան արձակուրդի շրջանը՝ սկսած:

Ուսանողութիւնը անկասկած մեծ ուրախութեամբ կը դիմաւորէ այս օրերը, մանաւանդ անոնք որ տարուան մը իրենց պրոկլամած աշխատանքին վարձատրութիւնը կը ստանան կարգափոխութեամբ կամ ընթացաւարտի վկայականով: Եւ մեր Երիտասարդացը եղանակի բացման այս հանդիսութիւնը կը կազմակերպէ իր ընթացաւարտ ինչպէ՛ս եւ լաւագոյն արդիւնքներ ձեռք բերած ընկեր-ընկերուհիներուն ի պատիւ:

Այսպիսի գողարկի հաւաքոյթի մըն էր որ ներկայ գտնուեցանք այս ՈՒՐԲԱԹ՝ 24 Յունիս 1966ին Երեկոյեան, Հ.Մ.Ը.Մ.՝-ն ՈՒՊԱԹի հովանուն մարդավայրին մէջ, ուր Բարեգործականի Երիտասարդութիւնը խանդավառ եւ ուրախ տրամադրութեամբ, եկած էր ուրախակից ըլլալու իր կրտսեր եղբայրներուն եւ քոյրերուն յաջողութեանց:

Հաւաքոյթը բացուեցաւ ԾԱՂԿԻՐ Ա՝ ԶԱՏ ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԻՔ խմբերգով զոր բոլոր ներկաները յոտնկայս եւ միաբերան երգեցին:

Ապա կարդացուեցան 1965-1966 դպրոցական տարեշրջանի ընթացաւարտներուն եւ յաջողութեամբ իրենց դասարանները փոխող ուսանողներուն անունները:

Այսպէս ՏԱՐ Է՛, ՍԱԼԱՄ գոլէմէն ընթացաւար եղան,

Օրվորդներ Եսա Հավուճեան եւ Սոնա Ճէճէեան:

ՏՕՆ ՊՕՄՔՕ արեւտագիտական վարժարանէն ԱՌԱՋՆՈՒԹԵԱՆ պատիւով շրջանաւարտ եղաւ ՎԱՐԴ ԼՈՐԻՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ:

Իսկ նոյն վարժարանէն յաջողութեամբ իրենց դասարանները փոխած են, Գմպեան Գորգ, Գալաֆեան Անդրանիկ, Մովսէս - Եան Միքայէլ, Գաբրիէլեան Պերճ, Քիւրքճեան Կարօ, Գոգորեան Գեղամ, Հաճէթեան Ժողէֆ եւ Սիմոնեան Սարգիս:

! Է՛-ՀՈՐՐԻՅԱ Լիսէէն, Պր. Լորիս Հայկ Ժամկոչեան:

Զովացուցիչներու սպասարկութեանէն յետոյ, Գահիրէի Հ. Բ. Ը. Միութեան վարչութեան անդամներէն Պր. ՀԱՅԿ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ հայրենաշունչ խօսքերով գեղեցիկ խըրատական մը խօսեցաւ ներկայ Երիտասարդութեան:

Երիտասարդացէն՝ Պր. Պերճ Գոգորեան ընտիր հայերէնով ուղերձ մը կարդաց իր ընթացաւարտ ընկերներուն ուղեւ:

Օրվորդ Ծուշան Սաչիկեան շատ ծափահարուեցաւ իր հայրենական երկու երգերով, իսկ ձեռնադաշնակի վրայ Տօքթ. ԷՏՄՈՆ ԿԵՐԿԵՐԵԱՆ նուազեց ԵՍ ՍԱՐԷՆ ԿՈՒԳԱՅԻ եւ ԷՐՆԷԿ ԱՅՆ ՕՐԵՐՈՒՆ երգերը որոնք ձեռնադաշնակի համար դաշնաւորած է Հայր Գր. Վրդ. Հապոյեան: Տօքթ. ԿԵՐԿԵՐԵԱՆ յայտնութիւն մը եղաւ մեղի իր ճարտար նուագով եւ մանաւանդ իր հարազատներուն օգտակար ըլլալու պատրաստակամութեամբ:

Երիտասարդացի անխոնջ Ատեմասպետ Տիար ԱՐԱ ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ կարգադրութեամբ հայերէն եւ արդիական ձայնապնակներ մէջընդմէջ կը նուագուէին, ընդհանուր խան դաժառութիւնը իր գազաթնակէտին հասցընելով: Իսկ մեր ԾԻԾԱՂԻ վարպետը՝ ՅՈՒՆ ԼԱԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ սրամտութիւններով համեմուած գուարձալիքները առաւել եւս շեշտեցին այն խանդավառութիւնը որ տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր եւ Հ.Մ.Ը.Մ.՝-ն ՈՒՊԱԹ մարդավայրին ընծայեց հայրենաշունչ մըթնոլորտով յազեցած Երեկոյի մը հաճելի հրապոյրը:

ՎԱՆՈ

ՏԻՐՈՒՆԻՆԵՐ

9 Յունուար 1966

Երեւանի մէջ մեռած է Հայաստանի աւանաւոր երգահաներէն Յարօ Ստեփանեան, 69 տարեկանին: Գրած է «Քաջ Նաղար», «Սասունցի Դաւիթ», «Նունէ» օփերանները: Երեք համանուագ եւ աւելի քան 200 սենեկաբլին եւ նուագախմբային դորձեր ու երգեր:

21 Յունուար 1966

Յրեզնոյի մէջ անակնկալ կերպով մեռած է Գրիգոր Սարաֆեան, Աստուածաբան, հոգեբան եւ մանկապարտ: 33 տարիներ է լիբեր կը վարէր Հ. Բ. Ը. Միութեան Գալիֆորնիայ շրջանի Վարիչ-Քարտուղարի սրահատունը: Ծնած էր Այնթապ, 1880ին: Իր վերջին դորձը՝ ԲեՄԸ եւ ՀԱԻԱՏՔԻ ՅՈՒՔԵՐ, ի մօտոյ ըստ կը անանէ Երուսաղէմի մեր վանքի տաքարանէն:

23 Փետրուար 1966

Սրբի անակնկալ տաղնապի մը հետեւաւնքով իր մահկանացուն կնքած է Փրանսահայ անուանի վաստաբան Արման Իւթիւճեան, կրտսեր եղբայրը համբաւաւոր ճարտարապետ Եղ. Իւթիւճեանի: Հանդուցեալը փալտիլի վերաքննիչ Ատեանի վաստաբան էր եւ անդամ վաստաբանական Կաճուսին: Ծնած էր Պոլիս 1913ին:

7 Մարտ 1966

Կ. Պոլսոյ Հայոց Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին մէջ իր մահկանացուն կնքեց վաստակաւոր դրագիտուհի Տիկին Հայկանոյ Հասք: Ծնած էր Պոլիս, 1880ին: Ուսումը ստացած էր Եսալեան վարժարանի մէջ: 1919ին հիմնեց ՀԱՅ ԿԻՆ թերթը որ շարունակուեցաւ մինչեւ 1933: Այս կորովի դրագիտուհին թերթը վարեց 13 տարիներ շարունակ, խանդավառելով երիտասարդ հայուհիները եւ մտաւորական կեանք ստեղծելով իր շուրջը:

13 Մարտ 1966

Մոսկուայի մէջ անակնկալ մահով մեռած է Սով. Միութեան Ակադեմիայի նախագահութեան ակադեմական գլխաւոր քարտուղար եւ ակադեմական Փրոֆ. Նորայր Միսակեան, 59 տարեկան հասակին մէջ: Ան թղթակից անդամ էր նաեւ Հայաստանի դիտական Ակադեմիայի եւ փոխ նախագահը Աստղագիտական Միջազգային Համագաշտակցութեան կենսա-աստղագիտական Կոմիտէի: Ծնած էր 25 Յունուար 1907ին: Փրոֆեսօր՝ Մոսկուայի համալսարանին մէջ, ողբացեալը հրատարակած է աւելի քան 300 գիտական աշխատութիւններ եւ 25 տարի շարունակ կրթարած բազմաթիւ կենսաքիմիական փոստուքներ եւ անջրպետային կենսաբանութեան յատկանշելի նուաճումներ: Պարգևատրուած էր Պետական մրցանակով, պատուանշաններով եւ շքանշաններով (Լիէժի համալսարանէն եւ Փարիզի Փասթէռեան Կաճառէն):

Ամբողջ հայ աղջը կը սգոյ իր այս թանկալին զայնովին անոխարինելի կորուստը:

13 Ապրիլ 1966

Յրանապի Ակադեմիայի անդամ ԺՈՒԺ ՏԻՒ ՀԱՄԷԼ, գրողէտ, բժիշկ եւ փիլիսոփայ, վսպեց աչքելը 82 տարեկան հասակին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան: Անդամ էր Քաղաքական Գիտութեանց, Բժշկական Ինտութեանց եւ Ռոնսարեան Կաճառներուն: Բազմաթիւ շքանշաններու արժանացած էր:

26 Ապրիլ 1966

Իր յառաջացած տարիքին մէջ մահացաւ Միութեանս Վեժեբան անդամներէն Արմեանակ Մարգրիտեան, նախկին Կեդրանականցի եւ Արեւելեան տաճկահայաստանի քննիչ Հօֆպէյի թարգման:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ԳԱՀԻՐԷ

Գահիրէի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը հաճոյքն ունի տեղեկացնելու պատուարժան հանրութեան թէ, իր հիմնած

ԵԱԳՈՒՊ ԱՐԹԻՆ

գրադարանը որ կը գործէ 1958էն ի վեր, իր արամադրութեան տակ ունի գրական, պատմական, գեղարուեստական, կրօնական եւ բնասիրական, ինչպէս եւ ՀՍՅՍՏՍՆԵՍՆ գիրքերու ճոխ քանակութիւն մը, որմէ կրնան օգտուիլ մէր ընթերցասէր սնդամները եւ Գահիրէի հայութիւնը անխտիր, առանց ուե՛լ վճարումի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՍՏՈՒՆ ՎՃԱՐՈՎԻ Է՛Ց

Շնորհակալութեամբ կ'ընդունինք նուէրներ, մեր այս ձեռնարկը աւելի ճոխ եւ շահեկան ընծայելու համար:

— Ստանալու համար դիմել իմքադրութեանս:

15 Էմատ Էլ Տիմ. Ա. Յարկ — Գահիրէ